

AMNESTY
INTERNATIONAL

SPOŠTUJ MOJE PRAVICE, SPOŠTUJ MOJE DOSTOJANSTVO

SKLOP 2 – PRAVICA DO
USTREZNEGA BIVALIŠČA
JE ČLOVEKOVA PRAVICA

Zbirka Izobraževanje za
človekovo dostojanstvo

Amnesty International je svetovno gibanje več kot 3 milijonov ljudi, ki so podporniki, člani in aktivisti v več kot 150 državah in ozemljih po svetu in se s sodelovanjem v kampanjah in drugih akcijah zavzemajo za odpravo grobih kršitev človekovih pravic.

Naša vizija je, da bi vsak človek užival vse pravice, ki so zapisane v Splošni deklaraciji človekovih pravic in drugih mednarodnopravnih dokumentih človekovih pravic.

Smo neodvisni od katerekoli vlade, politične ideologije, ekonomskih interesov ali vere in se financiramo večinoma s prispevki naših članov in z javnimi donacijami.

Prvič objavljeno leta 2012.
Amnesty International Ltd
Peter Benenson House
1 Easton Street
London WC1X 0DW
United Kingdom

© Amnesty International 2012

Indeks: ACT 35/005/2012 Slovenian
Prvotni jezik: angleščina.
Tisk Amnesty International,
Mednarodni sekretariat, Velika Britanija

Vse pravice pridržane. Ta publikacija je avtorsko delo, a se jo lahko brezplačno ponatisne na kakršenkoli način za namene zagovornišтва, kampanj ali izobraževanja, ne pa za prodajo. Lastniki avtorskih pravic prosijo, da jih o vsaki taki uporabi obvestite zaradi ocenjevanja učinkov. Za kopiranje v katerihkoli drugih situacijah ali za uporabo v drugih publikacijah ali za prevod ali prilagoditev je potreben predhoden pisni pristanek izdajatelja; možno je, da bo potrebno plačilo. Za dovoljenje ali kakršnekoli druge informacije se obrnite (v angleščini) na copyright@amnesty.org

Fotografija na naslovnici: Phouk Hong med protestom.
Phnom Penh, Kambodža, 25. maj 2011.

© Amnesty International

amnesty.org
amnesty.si

Zahvale

Amnesty International se zahvaljuje vsem, ki so posvetili svoj čas in znanje nastanku zbirke *Izobraževanje za človekovo dostojanstvo*, katere del je tudi ta priročnik o pravici do ustreznega bivališča.

V delovni skupini izvajalcev aktivnosti učenja človekovih pravic iz nacionalnih pisarn Amnesty International, učiteljev in mladinskih aktivistov, ki so zasnovali in pilotirali priročnik, so bili: Anna Kuczak, Martyna Markiewicz in Mateusz Król (Poljska), Simona Kemperle, Kristina Božič in Tina Plahutnik (Slovenija), Francesca Cesarotti, Emanuele Russo in Flavia Citton (Italija), Moses Opiyo (Kenija), Jabu Tugwana (Južna Afrika), Moisa Saidu (Sierra Leone), Moussa Ouedraogo (Burkina Faso), Michel Banz (Danska), Vongai Vimbai Chikwanda (Zimbabve), Touria Bouabid (Maroko), Jeselle Papa (Filipini), Gladys Atiah (Gana) in Rameshwar Nepal (Nepal).

Člani oddelka za učenje človekovih pravic na mednarodnem sekretariatu Amnesty International, ki so koordinirali, zbrali in dokončno uredili gradiva, so Melody Ross, Sneha Aurora, Karen Javorski in Natalie Eslyn. Ekipo kampanje *Zahtevamo dostojanstvo!*, ki je prispevala informacije o kampanji Amnesty International, sta sestavljali Louisa Anderson in Silvie Lang.

Ta priročnik za učenje človekovih pravic je nastal v okviru projekta Izobraževanje za človekovo dostojanstvo, ki je sofinanciran s strani Evropske komisije. Odgovornost za vsebino priročnika nosi izključno Amnesty International in je v nobenem pogledu ni mogoče razumeti kot odraz stališč Evropske unije.

KAZALO

OKRAJŠAVE	iii
SLOVARČEK	iv
UVOD	1
Uvod	2
“Tu živijo človekove pravice”	2
Kako uporabljati ta sklop?	3
O delavnicah	4
Preden začnete	4
Evalvirajte svoje delo	5
Zasnujte svoje aktivnosti	6
Zahtevamo dostojanstvo	7
O zbirki Izobraževanje za človekovo dostojanstvo	7
1. POGlavJE: KAJ JE USTREZNO BIVALIŠČE?	9
Kaj je ustrezno bivališče?	10
Kaj so barakarska naselja?	12
Zakaj ljudje živijo v barakarskih in neformalnih naseljih?	13
Kako življenje v neustreznih bivališčih vpliva na ljudi?	13
Pravica do ustreznega bivališča v povezavi z ostalimi človekovimi pravicami	18
Brezdomstvo	20
Viri	21
1. DELAVNICA: Kaj je ustrezno bivališče?	22
2. DELAVNICA: Soočanje s problemi neustreznih bivališč	30

2. POGlavJE: USTREZNO BIVALIŠČE KOT ČLOVEKOVA PRAVICA	42
Pravica do ustreznega bivališča v mednarodnem pravu in mednarodnih standardih	42
Kaj je pravna varnost uživanja bivališča?	44
Kaj je prisilna izselitev?	46
Viri	52
3. DELAVNICA: Razumevanje prisilnih izselitev	54
4. DELAVNICA: Raziskovanje vpliva prisilnih izselitev	66
3. POGlavJE: NAJ PRAVICA DO USTREZNEGA BIVALIŠČA POSTANE RESNIČNOST	75
Kaj morajo storiti države?	76
Kaj lahko storijo ostali?	78
Viri	81
5. DELAVNICA: Zagovarjanje pravice do ustreznega bivališča	82

VPRAŠALNIK

OKRAJŠAVE

CEDAW	Konvencija ZN o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk
CESCR	Odbor ZN za ekonomske, socialne in kulturne pravice
CRC	Konvencija ZN o otrokovih pravicah
HIV	Virus humane imunske pomanjkljivosti
ICERD	Mednarodna konvencija o odpravi vseh oblik rasne diskriminacije
ICESCR	Mednarodni pakt o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah
NGO	Nevladne organizacije (NVO)
UDHR	Splošna deklaracija človekovih pravic (SDČP)
UN	Združeni narodi (ZN)
UN-HABITAT	Program ZN za naselja

Moška oblika v besedilu se enakopravno nanaša na ženski in moški spol.

SLOVARČEK

Dostojanstvo

Dostojanstvo je osnovna vrednota, povezana s spoštovanjem in statusom. Mednarodni standardi človekovih pravic določajo, da se vsakdo rodi svoboden in ima enako dostojanstvo in enake pravice. Vsi imamo pravico do hrane, vode, zdravja, izobrazbe in ustreznega bivališča, do življenja brez strahu in brez diskriminacije, do sodelovanja pri odločitvah, ki vplivajo na naše življenje, in do doseganja pravice, kadar so nam te pravice kršene.

Konvencija / pakt / sporazum

Konvencija in pakt sta sopomenki za sporazum. So pisni mednarodni dogovor med državami, ki ga ureja mednarodno pravo in je pravno zavezujoč.

Mednarodni inštrumenti človekovih pravic

Mednarodni inštrumenti človekovih pravic so sporazumi med vladami ali mednarodnimi telesi za krepitev in zaščito človekovih pravic in temeljnih svoboščin. Vključujejo pravno zavezujoče pogodbe, kot so konvencije Združenih narodov (ZN), pa tudi dokumente, ki niso pogodbe, npr. deklaracije (vključno s Splošno deklaracijo človekovih pravic), vodila, priporočila in pravila medvladnih organizacij in strokovnjakov.

Neformalno bivališče ali neformalno naselje

Neformalna bivališča ali neformalna naselja so:

1. Območja, kjer so bile bivalne enote zgrajene na zemlji, do katere prebivalci nimajo pravnega zahtevka oz. so jo naselili nelegalno.
2. Nenačrtovana naselja in območja, ki niso v skladu s trenutnimi prostorskimi in zazidalnimi načrti (nedovoljena nastanitve).

Poseljenost v neformalnih naseljih je običajno veliko gostejša kot v formalnih naseljih, življenjske razmere pa pogosto ogrožajo zdravje prebivalcev.

Posebni poročevalec ZN za primerna bivališča

Posebni poročevalec je neodvisni strokovnjak, ki ga imenuje Svet ZN za človekove pravice. Preiskuje in poroča o stanju ali določenem področju človekovih pravic v posamezni državi. Funkcija je častna, poročevalec pa ni zaposlen pri ZN niti ni plačan za svoje delo.

Pravica do ustreznega bivališča

Vsaka ženska, vsak moški, mladostnik in otrok imajo pravico, da pridobijo in ohranjajo varen dom in skupnost, kjer živijo mirno in dostojanstveno.

Prvotni prebivalci – staroselci

Staroselski ali prvotni prebivalci živijo po vsem svetu in ohranjajo edinstveno tradicijo. Njihove družbene, kulturne, ekonomske in politične značilnosti se razlikujejo od značilnosti večinske družbe, kjer živijo. Zaradi tega so v mednarodnem pravu predvidene posebne zaščite za staroselska ljudstva, še posebej v povezavi z zemljo, kjer tradicionalno živijo oz. so od nje odvisni.

Romi

Prvi Romi naj bi v Evropo prišli v 9. stoletju iz severne Indije. V 14. stoletju so prebivali v večini evropskih držav. Približno 70 odstotkov evropskih Romov živi v osrednji in vzhodni Evropi, kjer predstavljajo od pet do deset odstotkov prebivalcev. Po padcu komunizma so se mnogi Romi preselili v bogatejše države zahodne Evrope, kjer so vseskozi izpostavljeni izjemni marginalizaciji in kršenju človekovih pravic. Romi niso enovita manjšina in se pogosto enačijo s številnimi različnimi podskupinami, ki temeljijo na zgodovinskih, jezikovnih in poklicnih razlikah. Obstajajo tudi skupine (v angleščini znane kot Travellers), ki niso etnični Romi, a že stoletja živijo popotniška življenja.

Splošna deklaracija človekovih pravic

Splošno deklaracijo človekovih pravic (SDČP) so vlade vsega sveta sprejele leta 1948. Ta dokument je zbirka standardov, ki potrjujejo naše pravice do svobode, dostojanstva, spoštovanja in enakopravnosti za vsakogar, vsepovsod. V 25. členu Deklaracije je zapisana pravica do ustreznega stanovanja kot del človekove pravice do ustrezne življenjske ravni.

UN-HABITAT

Program Združenih narodov za naselja, UN-HABITAT, je agencija ZN za človeška bivališča. Po pooblastilu Generalne skupščine ZN promovira družbeno in okoljsko trajnostna naselja in mesta z namenom zagotavljanja ustrezne nastanitve za vse.

Viri

- **Amnesty International, *Left out: Violations of the rights of Roma in Europe* (Indeks: EUR 01/021/2010). (na voljo v angleščini)**
- **UN-HABITAT, www.unhabitat.org.**
- **Oddelek ZN za ekonomske in socialne zadeve, www.un.org/esa/sustdev/natlinfo/indicators/indisd/english/chapt7e.htm**
- **Urad visoke komisarke ZN za človekove pravice, oddelek za bivališča, www.ohchr.org/EN/Issues/Housing/Pages/HousingIndeks.aspx**
- **Stalni forum ZN za zadeve staroselcev, www.un.org/esa/socdev/unpfii/documents/5session_factsheet1.pdf.**
- **Odbor ZN za pravna vprašanja, oddelek za pogodbe, www.treaties.un.org**

DEMAND DIGNITY:
**STOP FORCED
EVICTIONS**

AMNESTY INTERNATIONAL GHANA

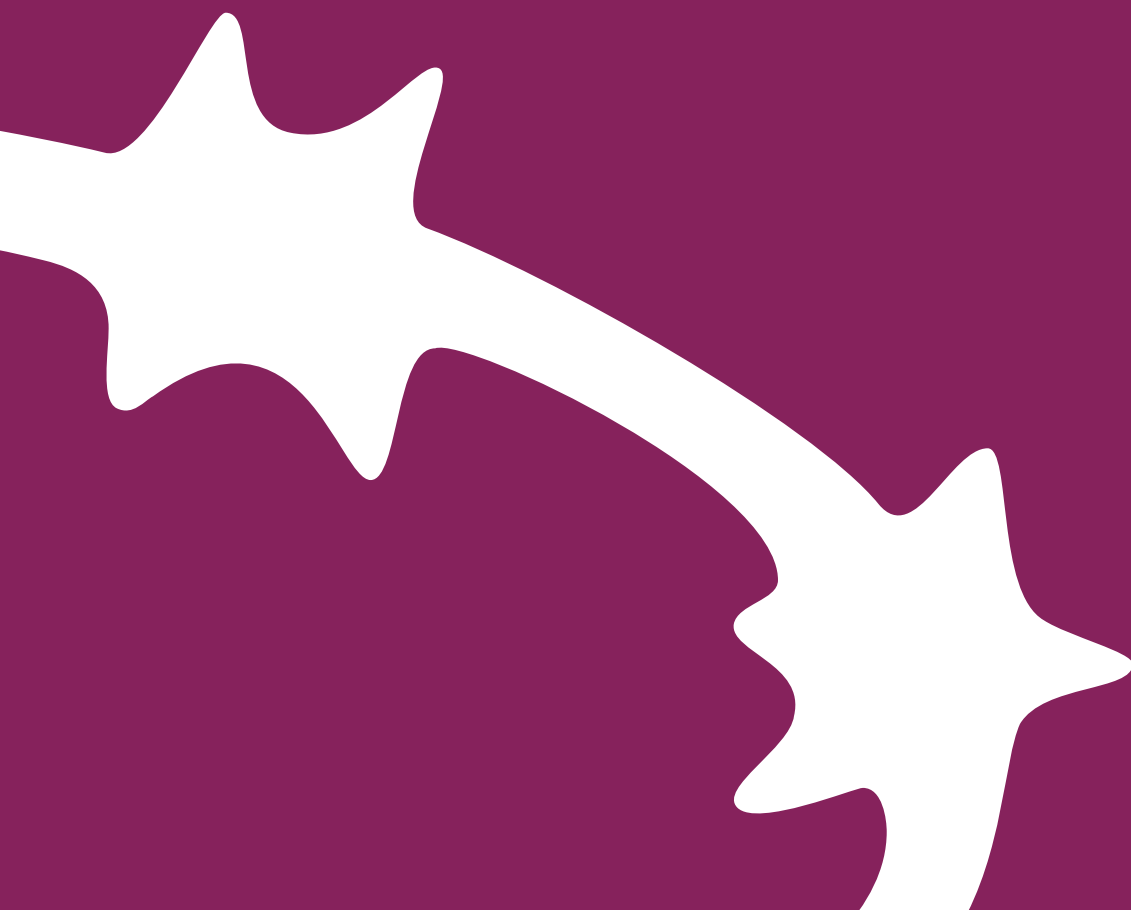
DIGNITY?
HUMAN RIGHTS
LAW

DARE
TO RESIST DRUGS

**HOUSING
IS A HUMAN
RIGHT**

Aktivisti sodelujejo na dogodku v okviru Globalnega akcijskega tedna
Amnesty International za ustavev prisilnih izselitev v Afriki. Gana,
marec 2012.

UVOD

UVOD

Ideja dostojanstva je v samem temelju tega, kaj pomeni biti človek. V Splošni deklaraciji človekovih pravic (SDČP) je zapisano: "Vsi ljudje se rodijo svobodni in imajo enako dostojanstvo in enake pravice." A ta ideal še ni postal globalna resničnost. Milijoni ljudi po vsem svetu, ki živijo v neustreznih bivališčih, so prikrajšani dostojanstva.

Ta učni pripomoček želi mladim omogočiti razumevanje ustreznega bivališča kot človekove pravice. Vzpodbuja jih, da uporabijo svoj glas za zahtevanje svojih pravic in ukrepanje v zanje pomembnih zadevah. Lahko služi za sodelovanje v kampanji Amnesty International Zahtevamo dostojanstvo, ki se osredotoča na ljudi, ki živijo v revščini in se zavzemajo za svoje pravice. Lahko pa se ga uporabi tudi v okviru drugih izobraževalnih dejavnosti, ki naslavljajo pravico do ustreznega bivališča v okviru človekovih pravic.

“TU ŽIVIJO ČLOVEKOVE PRAVICE”

Po ocenah več kot milijarda ljudi po vsem svetu živi v barakarskih ali neformalnih naseljih, v skrajno neustreznih bivanjskih in življenjskih razmerah. Večina nima zajamčene pravne varnosti uživanja bivališča, zato jim grozijo prisilne izselitve in druge kršitve človekovih pravic. Pogosto nimajo (ustreznega) dostopa do čiste vode, sanitarij, izobrazbe in zdravstvene oskrbe. Ljudje, ki živijo v barakarskih in neformalnih naseljih, so pogosto odraz skupin ljudi, ki so diskriminirane. V nekaterih državah prebivalce takšnih naselij obravnavajo kot kriminalce, pogosto pa so odrinjeni na rob družbe. Ključno pa je, da nimajo pravice sodelovati pri odločitvah, ki imajo ogromen vpliv na njihova življenja.

Vsi imamo pravico do ustreznega bivališča, ki vključuje zaščito pred prisilnimi izselitvami. Naraščajoče število ljudi, ki živijo v neustreznih razmerah, v barakarskih in neformalnih

© AP/PA Foto/Khalil Senosi

KAKO UPORABLJATI TA SKLOP?

naseljih, kaže, da oblasti ne uspejo zagotavljati pravice do ustreznega bivališča. Namesto da bi izboljšali bivanjske razmere, vlade prebivalce barakarskih naselij pogosto prisilno izselijo, s čimer jih potisnejo v še globljo revščino in še bolj negotove bivanjske in življenjske razmere.

Amnesty International si s kampanjami za ustavitev prisilnih izselitev prizadeva za spremembe v življenju prebivalcev barakarskih in neformalnih naselij (v tem priročniku uporabljamo 'barakarska naselja' kot sopomenko za angleški izraz slum). Osredotočamo se na to, kako vlade sprejemajo in uresničujejo prepoved prisilnih izselitev, ter na to, kakšna jamstva so za postopek izselitev predvidena z zakonodajo posamezne države. Proti prisilnim izselitvam (ali za popravilo krivic in za odškodnine, kadar do njih pride) se zavzemamo tudi z množično mobilizacijo in s kampanjami, kar vključuje tudi izobraževanje, zagovorništvo in medijsko delo. Oblasti pozivamo, naj zagotovijo vsaj minimalno pravno varnost uživanja bivališča za vse prebivalce neformalnih in barakarskih naselij, vključno s pravno ureditvijo naselij, kjer je to mogoče.

Amnesty International se poleg tega zavzema za enakopraven dostop prebivalcev barakarskih naselij do javnih storitev, kot tudi za prednost – skupaj z ostalimi najbolj socialno ogroženimi skupinami – pri dostopu do socialnih stanovanj in drugih nastanitvenih možnosti. Amnesty International se zavzema, da bi oblasti ogroženim skupnostim zagotovile participacijo v postopkih in pri odločitvah, ki vplivajo na njihova življenja.

Levo: Amnesty International in lokalni prebivalci se pripravljajo na izpustitev balona 150 m nad barakarsko naselje Kibera. Nairobi, Kenija, marec 2012.

Desno: Delegati iz neformalnih naselij iz cele Afrike so se v Nairobiju pridružili razpravam v okviru dogodka Ustavite prisilne izselitve v Afriki. Kenija, marec 2012

To je drugi izobraževalni sklop zbirke Amnesty International **Izobraževanje za človekovo dostojanstvo**. Vsak sklop predstavlja druge teme, povezane z revščino in s človekovimi pravicami. **Prvi sklop** je splošni uvod v tematiko.

Zbirka vključuje **Priročnik za izvajalce aktivnosti**, ki je zasnovan tako, da izvajalcem aktivnosti za mlade (učiteljem, mladinskim delavcem in voditeljem, lokalnim aktivistom in mladim, ki učijo sovrstnike) nudi podporo pri učenju človekovih pravic. S pomočjo **Priročnika za izvajalce aktivnosti** bodo mlade vodili skozi individualna in skupinska popotovanja refleksije, kritične analize in akcije. Ključno je, da se **Priročnik za izvajalce aktivnosti** uporablja skupaj z vsakim izobraževalnim sklopom.

Zbirka je namenjena pridobivanju znanj za delo z mladimi med 15. in 22. letom. Lahko se jo prilagodi tudi za delo z nekoliko mlajšimi ali starejšimi udeleženci. Aktivnosti so uporabne v formalnih okoljih, kot so šole in univerza, pa tudi v neformalnih okoljih zunaj učilnic. Uporabljene so participativne metodologije, ki udeležence vključijo, navdihnejo in opolnomočijo, da ukrepajo.

O DELAVNICAH

Z delavnicami, predstavljenimi v tem sklopu, lahko mlade vzpodbudimo, da postanejo zagovorniki pravic drugih ljudi – v svojih lokalnih skupnostih, državah ali v drugih delih sveta –, in jim pomagamo, da spoznajo, zahtevajo in uresničujejo svoje pravice.

Učitelji lahko delavnice uporabijo kot načrt učne ure in ga prilagodijo svojim okoliščinam. Mladinski delavci jih lahko uporabijo za usposabljanje in povečanje zavedanja med mladimi na ravni skupnosti.

Delavnice so zasnovane tako, da mladi razumejo:

- kaj pomeni ustrezno bivališče,
- kako kršitev pravice do ustreznega bivališča vpliva na ljudi,
- kako ukrepati glede izzivov, povezanih s pravico do ustreznega bivališča.

Z namenom, da se zagotovi celosten učni proces, delavnice sledijo določenemu vrstnemu redu, vsaka naslednja delavnica pa nadgrajuje znanje in delo iz predhodne. V sklopu je **pet delavnic**.

1. Kaj je ustrezno bivališče?
2. Soočanje s problemom neustreznega bivališča.
3. Razumevanje prisilnih izselitev.
4. Raziskovanje vpliva prisilnih izselitev.
5. Zagovarjanje pravice do ustreznega bivališča.

Trajanje posamezne delavnice je odvisno od števila udeležencev, pa tudi njihove starosti, predhodnega znanja in izkušenj. Vsako delavnico lahko razdelite na več krajših. Priporočamo prilagodljivost, ki omogoči poglobljeno razpravo in analizo, hkrati pa zajame vse korake delavnice.

PREDEN ZAČNETE

■ **Preden se osredotočite na ustrezno bivališče kot človekovo pravico, je priporočljivo izvesti delavnice iz prvega sklopa *Revščina in človekove pravice***, s čimer bodo udeleženci usvojili splošno razumevanje povezav med revščino in človekovimi pravicami. Tako boste delavnice iz tega sklopa gradili na znanju iz prvega sklopa.

■ **Pozorno preberite vse informacije**. Tako boste pridobili osnovne informacije, potrebne za izvedbo delavnic(e), hkrati pa vam bodo pomagale povezati delavnice med seboj. Pomagale vam bodo pri odločitvi, na katere delavnice se osredotočiti, in kako jih prilagoditi, če bo to potrebno.

■ **Pripravite prostor, kjer boste izvajali delavnice**, kot tudi vse materiale in vire, ki jih boste potrebovali (našteti so na začetku vsake delavnice in aktivnosti).

■ **Na začetku vsake delavnice uporabite spoznavno aktivnost**, s čimer boste v skupini ustvarili okolje zaupanja, samozavesti in participacije.

■ **Uporabite *Priročnik za izvajalce aktivnosti iz zbirke Izobraževanje za človekovo dostojanstvo***. Tam najdete natančne informacije in nasvete, kako izvajati aktivnosti z mladimi, vključno s tem, kako določiti osnovna pravila za zagotavljanje varnega in spoštljivega okolja, kako učinkovito izvajati aktivnosti, pa tudi konkretne ideje za akcije, ki se jih mladi lahko lotijo po delavnici.

EVALVIRAJTE SVOJE DELO

Evalvacija opravljenega dela je pomemben del učnega procesa. Kdaj in kako evalvirati, bo odvisno od tega, kako boste uporabili izobraževalne sklope in koliko časa boste namenili posamezni aktivnosti. Morda ne bo smiselno po vsaki aktivnosti narediti obsežne evalvacije. Pomembno pa je, da imajo udeleženci vseskozi možnost, da izrazijo svoja čustva in mnenja glede opravljenega dela. To lahko hitro naredite po vsaki aktivnosti ali bolj natančno po končanem sklopu delavnic. Poglobljena evalvacija naj bo narejena, ko obdelate celotni sklop.

Več informacij o tehnikah evalviranja najdete v *Priročniku za izvajalce aktivnosti*.

Po uporabi tega priročnika vas prosimo, da izpolnite vprašalnik, ki ga najdete na zadnjih straneh priročnika ali na spletni strani dostojanstvo.amnesty.si (zavihek Izobraževalna gradiva), in nam ga posredujete.

Akcija proti prisilnim izselitvam. Bern, Švica, junij 2011.

© Amnesty International Switzerland

ZASNUJTE SVOJE AKTIVNOSTI

Zaključek vsake delavnice je sijajna priložnost, da mlade vzpodbudite, naj ukrepajo, so ustvarjalni in se imajo dobro, s tem da ...

OZAVEŠČAJO

- Poiščejo ustvarjalne načine, kako širiti nove informacije in misli s prijatelji, z družino in s skupnostjo skozi razprave, debate, umetniške izdelke, ustvarjanje in predstavljanje pesmi, igre ali plesa itd.
- Oblikujejo plakate in transparente, ki bodo povečali zavedanje o določeni temi.
- Izdelajo letak o problemih človekovih pravic v lokalnem okolju in ga razdelijo v razredu ali okolici.
- Napišejo članek za šolski ali lokalni časopis.
- Organizirajo razstavo, javno razpravo ali shod o določenem problemu in k sodelovanju povabijo prijatelje in družino.

DOKUMENTIRAJO IN POROČAJO O KRŠITVAH ČLOVEKOVIH PRAVIC

- Opazujejo razmere v lokalni skupnosti, kjer lahko pride do kršitev človekovih pravic, in odziv ljudi na te kršitve.
- Naredijo anketo o odnosu ljudi do človekovih pravic v lokalnem okolju, npr. v šoli ali soseščini, in objavijo rezultate.

SE NAUČIJO VEČ

- S pomočjo interneta ali lokalne knjižnice raziščejo tematiko neustreznih bivališč in človekovih pravic.
- Z lokalnimi aktivisti za človekove pravice opravijo intervju o njihovem delu.
- Se včlanijo v Amnesty International.

NAVDUŠIJO ŠE DRUGE, DA SE PRIDRUŽIJO

- Ustanovijo šolsko ali lokalno skupino za človekove pravice.
- Začnejo spletno debatno skupino, kjer lahko ljudje iz različnih okolij, kultur in držav izmenjajo svoje poglede na človekove pravice in revščino ter svoje izkušnje.
- Oblikujejo spletno stran, kjer objavljajo svoje aktivnosti na področju človekovih pravic.
- Sodelujejo v kampanjah Amnesty International in drugih organizacij za človekove pravice.
- Podpišejo peticijo in k temu spodbudijo tudi druge.

UGOTOVIJO, KAJ SE DOGAJA PO SVETU, IN DELIJO SVOJE AKTIVNOSTI

- Obiščejo www.respectmyrights.org – interaktivno digitalno platformo za mlade, kjer lahko pišejo svoje aktivistične zgodbe ter organizirajo vsebinske in solidarnostne akcije, povezane z revščino in pravico do ustreznega bivališča.

POSTANEJO PROSTVOLJCI

- Kot prostovoljci delajo v lokalnih organizacijah, ki se zavzemajo za pravico do ustreznega bivališča.
- Kontaktirajo pisarno Amnesty International Slovenije in se pozanimajo o možnostih za prostovoljce.

ZAHTEVAMO DOSTOJANSTVO

Ko ljudi, ki živijo v revščini, prisilno izselijo iz njihovih domov ali jim je onemogočen dostop do vode, sanitarij ali zdravstvene oskrbe, so kršene njihove človekove pravice. Ko so jim kršene pravice, se ujamejo v začaran krog negotovosti, izključenosti in pomanjkanja. Nihče jih ne sliši. Potisnjeni so še globlje v revščino.

Vlade po vsem svetu so se zavezale, da bodo vsem prebivalcem zagotovile človekove pravice, vendar jim prepogosto teh pravic ne uspe priznati in uveljaviti. Kampanja Amnesty International *Zahtevamo dostojanstvo!* je namenjena premostitvi tega prepada. Prizadevamo si, da bi ljudje, ki živijo v revščini, lahko zahtevali in uveljavljali svoje pravice in sodelovali pri odločitvah, ki vplivajo na njihova življenja, ter zahtevamo odgovornost oblasti, podjetij in mednarodnih finančnih institucij.

Kampanja ima štiri glavne tematske sklope:

- barakarska naselja in neformalna naselja,
- zdravje žensk v povezavi z nosečnostjo in s porodom (maternalno zdravje) ter spolne in reprodukativne pravice,
- odgovornost podjetij,
- pravno uveljavljanje ekonomskih, socialnih in kulturnih pravic.

S sodelovanjem v številnih kampanjah in akcijah Amnesty International lahko mladi postanejo del mednarodne mreže aktivistov. Lahko pišejo pisma, pošiljajo sporočila SMS, lobirajo politike ali sodelujejo pri lokalnih dogodkih.

Če želite izvedeti več, obiščite naši spletni strani:

www.amnesty.org/demand-dignity

www.amnesty.org/activism-center

 [amnestyglobal](https://www.facebook.com/amnestyglobal)
[demanddignityglobal](https://www.facebook.com/demanddignityglobal)

 [@amnestyonline](https://twitter.com/amnestyonline)
[@demanddignity](https://twitter.com/demanddignity)
[#demanddignity](https://twitter.com/demanddignity)

Več informacij, kako mladi lahko ukrepajo, najdete v poglavju »Spremenimo, kako živimo: moč ukrepanja« v *Priročniku za izvajalce aktivnosti*.

O ZBIRKI IZOBRAŽEVANJE ZA ČLOVEKOVO DOSTOJANSTVO

Zbirka je nastala skozi participatorni proces, ki je vključeval posameznike, ki v okviru Amnesty International učijo človekove pravice, učitelje in mlade aktiviste iz Burkine Faso, z Danske, iz Gane, s Filipinov, iz Italije, Južne Afrike, Kenije, Malezije, Maroka, Nepala, z Norveške, s Poljske, iz Sierra Leone, Slovenije, Velike Britanije in Zimbabveja. Pod vodstvom mednarodne ekipe za učenje človekovih pravic so pri ustvarjanju materialov sodelovali tudi člani Mreže mladih in ekipa kampanje *Zahtevamo dostojanstvo* na Mednarodnem sekretariatu Amnesty International.

Zbirka je rezultat dinamičnega in vključujočega procesa izmenjave in učenja. Zbrala je ljudi z različnimi izkušnjami, ki delajo v različnih okoljih in kulturah, tako na južni kot severni polobli. Vsi sodelujoči so z raznoliko skupino učiteljev in mladih prispevali k razvijanju in pilotiranju teh materialov za učenje človekovih pravic.

Materiali so nastali kot del projekta Amnesty International *Izobraževanje za človekovo dostojanstvo*, ki podpira kampanjo *Zahtevamo dostojanstvo*. Projekt je sofinanciran s strani Evropske unije.

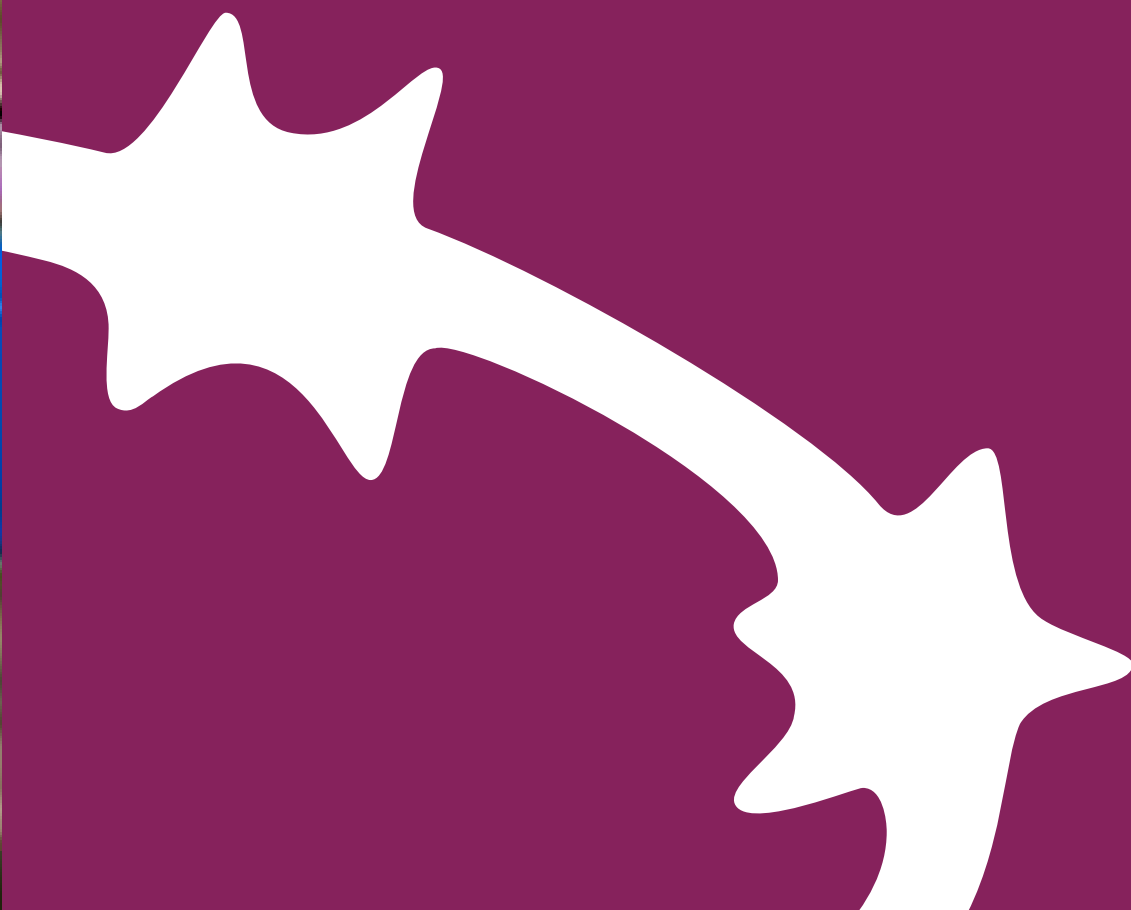
Aktivisti v Oslu sodelujejo v kampanji za ustavev prisilnih izselitev v Nairobiju v Keniji in za osredotočenje na pravice prebivalcev barakarskih naselij. Norveška, april 2011.

Romske ženske in otroci v kraju Ferneziu v Romuniji.
Večina družin nima uradnega dovoljenja za svoja bivališča,
zato jim grozi prisilna izselitev. Baia Mare, Romunija,
september 2011.

1. POGLAVJE

KAJ JE USTREZNO BIVALIŠČE?

KAJ JE USTREZNO BIVALIŠČE?

»Pravica do ustreznega bivališča ne sme biti interpretirana ozko ali restriktivno, kar bi jo izenačilo z, na primer, zavetjem, ki ga zagotavlja zgolj streha nad glavo, ali pa bi bilo zavetje opredeljeno zgolj v fizičnem smislu. Ta pravica naj bo interpretirana kot pravica živeti varno, mirno in dostojanstveno.«

Odbor ZN o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah, splošni komentar 4 (7. odstavek)

Dom je več kot le streha nad glavo, zagotavlja temelj za večino stvari, ki jih ljudje potrebujemo v življenju. Ustrezen dom zagotavlja varnost, čisto okolje, opremo za kuhanje in sanitarije. Naši domovi so povezani z našim fizičnim in mentalnim dobrim počutjem, saj nas ščitijo pred neugodnimi vremenskimi razmerami in tako vplivajo na zdravje, hkrati pa je dom prostor, kjer se zbirajo družina in prijatelji. Od tega, kje živiš, je odvisno tudi, ali lahko obiskuješ šolo, vrsta služb, ki so na voljo, in kako se do tebe obnašajo drugi ljudje.

Prvi posebni poročevalec ZN o ustreznih bivališčih je definiral, da je »človekova pravica do ustreznega bivališča pravica vsake ženske, vsakega moškega, mladega in otroka in pomeni varen dom in skupnost, kjer ljudje živijo v miru in dostojanstvu«.

Pravica do ustreznega bivališča je del pravice do ustreznega življenjskega standarda, ki vključuje pravico do ustreznih prehrane, ustreznih oblačil in ustreznega bivališča ter do nenehnega izboljševanja življenjskih pogojev.

Osnovno o ustreznem bivališču

Da je bivališče »ustrezno« ali primerno za življenje, mora ustrezati določenim standardom. Odbor ZN za ekonomske, socialne in kulturne pravice (CESCR) v splošnem komentarju št. 4 našteje naslednje zahteve za bivalne politike, po katerih je bivališče »ustrezno«:

- **Pravna varnost uživanja bivališča** – ne glede na to, ali ljudje na zemljišču ali v domu živijo kot najemniki, lastniki ali brez pravnih pravic do zemljišča ali doma (torej, ne glede na vrsto pravice, ki jo imajo do bivališča), morajo oblasti zagotoviti, da je vsem ljudem zagotovljena določena pravna varnost uživanja bivališča, ki jih ščiti pred prisilnimi izselitvami, nadlegovanjem in drugimi grožnjami.
- **Dostopnost storitev, materialov, obratov in infrastrukture** – ljudje morajo imeti dostop do varne čiste vode, cest, energije za kuhanje, ogrevanje in razsvetljavo, sanitarij, vključno z opremo za pranje in s kanalizacijo, prostora za shranjevanje hrane, odlagališča odpadkov, odvodnjavanja in interventnih služb.
- **Cenovna dostopnost** – bivališča bi morala biti na voljo vsem, ne glede na višino prihodka. Visoki stroški bivanja povzročijo, da ljudje težje plačajo ostale osnovne potrebščine, vključno s hrano. Oblasti bi morale vzpostaviti ustrezen mehanizem kreditiranja in druge finančne načine za pomoč ljudem z nizkim prihodkom ali brez prihodka. Najemnike bi morale zaščititi pred nerazumnim povišanjem najemnin in zagotoviti, da so najpomembnejši gradbeni materiali dobavljivi in cenovno dostopni.
- **Primernost za bivanje** – bivališče bi moralo zagotavljati zaščito pred slabim vremenom, dovolj prostora, zasebnost in varnost; ter fizično varnost, vključno s trdno konstrukcijo, prezračevanjem, razsvetljavo in sanitarijami.

- **Dostopnost** – ustrezna bivališča morajo biti dostopna vsem, tudi ženskam, otrokom, ostarelim, bolnikom z duševnimi motnjami in težko bolnim. Bivališča morajo biti dostopna tudi tistim s posebnimi bivanjskimi potrebami, vključno z invalidi in žrtvami naravnih nesreč. Ljudje brez zemlje in revni ljudje na podeželju bi morali imeti dostop do zemlje.
- **Lokacija** – bivališča morajo biti v okolju, kjer imajo ljudje dostop do delovnih mest, zdravstvene oskrbe, šol, interventnih služb in drugih družbenih objektov. Dostop do teh stvari bi morali imeti tudi ljudje na podeželju. Bivališča ne bi smela biti na nevarnih mestih, na primer v bližini vira onesnaženja, ki lahko ogroža zdravje. Z dobrim nadzorom morata biti zagotovljena tako varnost lokacije kot tudi svobodno gibanje.

- **Kulturna ustreznost** – pri gradnji hiš morajo biti upoštewane tudi kulturne potrebe. V nekaterih skupnostih, na primer, je tabu, da sinovi delijo stanovanjski prostor s svojimi materami in sestrami, nekatere skupine pa hiše raje gradijo v določenem slogu in z določenimi materiali.

Odbor ZN za ekonomske, socialne in kulturne pravice je zapisal **še druge pravice, pomembne za ustrezno bivališče**, in sicer:

- zaščita pred vsemi oblikami diskriminacije,
- svoboda gibanja in
- pravica do zasebnosti in spoštovanje domovanja.

Najpomembnejši izziv, s katerim se pri ugotavljanju, ali je bivališče ustrezno, srečujejo skupnosti in civilne organizacije, je pravilna ocena stopnje, do katere so zgoraj našteve zahteve izpolnjene.

Kljub pomembnosti ustreznega bivališča je posebni poročevalec ZN za ustrezna bivališča ocenil, da je bilo leta 2005 na svetu 1,6 milijarde ljudi, ki so živeli v *neustreznih* pogojih, in 100 milijonov brezdomcev. Ljudje, ki živijo v barakarskih in neformalnih naseljih, so ena največjih skupin ljudi, ki živijo v neustreznih bivališčih.

Anela Krasnič s skodelicami kave zase in za moža stoji pred njuno hišo v Skadarski ulici v Beogradu. Srbija, avgust 2011.

Družine iz četrti Al-Shohba so po prisilni izselitvi aprila 2010 ostale brez domov. Decembra 2010 so še vedno živele v teh šotorih. Al-Duwayqa, Kairo, Egipt, december 2010.

KAJ SO BARAKARSKA NASELJA?

Barakarsko naselje je območje, kjer ima več kot polovica gospodinjstev značilnosti »gospodinjstva barakarskega naselja«. »Gospodinjstvo barakarskega naselja« je po definiciji Programa ZN za naselja (UN-HABITAT) gospodinjstvo, kjer skupina ljudi, ki živi pod isto streho, nima vsaj ene od naštetih stvari:

- **dostop do čiste vode** – voda, ki v hišo priteče po cevi, ali voda iz javne pipe, vodnjaka, izvrtine ali deževnica,
- **dostop do sanitarij** – stranišče s splakovanjem, speljanim v odtočni kanal, ali latrina, ki zagotavlja zasebnost,
- **dovolj prostora** – ene sobe si ne smejo deliti več kot tri osebe,
- **strukturna kakovost in trajnost** – domovi morajo imeti trdno strukturo, prebivalce ščititi pred vremenom in biti varni,
- **pravna varnost uživanja bivališča** – zaščita pred izselitvijo iz doma brez ustreznega pravnega postopka. (Glej tudi 2. poglavje, strani 44–45.)

Zaradi revščine se ljudje počutijo izključene, ponižane in nemočne. Revščina zato lahko vpliva na njihove možnosti za sodelovanje v civilnem, socialnem, političnem in kulturnem življenju njihove skupnosti in družbe. Zaradi revščine imajo ljudje občutek, da njihovi glasovi niso slišani.

Barakarsko naselje v mestu Port Vila, kjer ljudje živijo s slabimi sanitarijami in imajo težave pri uveljavljanju pravice do dela, zdravja in izobrazbe. Vanuatu, 2010.

ZAKAJ LJUDJE ŽIVIJO V BARAKARSKIH IN NEFORMALNIH NASELJIH?

Izmed 3,3 milijarde ljudi, ki naj bi živeli v urbanih okoljih, po ocenah več kot milijarda živi v barakarskih naseljih. Torej vsaj eden od treh prebivalcev urbanih okolij živi v neustreznem bivališču brez osnovnih storitev ali jih ima na voljo le malo, zato so dovzetni za številne kršitve človekovih pravic. Svetovna populacija in urbanizacija naraščata, zato bi število ljudi, ki živijo v barakarskih naseljih, do leta 2030 lahko naraslo na dve milijardi.

Razlogi za selitev s podeželja v mesto so različni, nekateri med njimi so:

- iskanje priložnosti za delo v urbanih okoljih in manj javnih investicij v ruralna okolja,
- prisilne izselitve na podeželju, do katerih pride zaradi razvojnih in drugih ekonomskih projektov,
- razselitev zaradi spopadov, naravnih nesreč ali podnebnih sprememb.

Eden glavnih razlogov, ki prisili ženske, da migrirajo v mesta, je nepriznavanje pravic žensk do bivališča, zemlje in premoženja. Veliko žensk v mestu najde bivališče le v barakarskih ali neformalnih naseljih.

Številne vlade niso uspele vzpostaviti politik ali programov, s katerimi bi regulirali razpoložljivost in stroške bivanja in zemljišč ter se pripravili na naraščajoče število prebivalcev urbanih območij. Pomanjkanje cenovno dostopnih bivališč v urbanih okoljih, še posebej blizu delovnih mest, ljudi prisili, da živijo v barakarskih in neformalnih naseljih.

KAKO ŽIVLJENJE V NEUSTREZNIH BIVALIŠČIH VPLIVA NA LJUDI?

Vsi zgoraj naštetih dejavniki, ki so osnovne zahteve za ustrezno bivališče (glej stran 12), vplivajo ne le na kakovost bivališča temveč na vse vidike življenja.

Če ljudje nimajo dostopa do varne vode in sanitarij, obstaja visoko tveganje za bolezni, ki se prenašajo z vodo, kot so kolera, diareja, hepatitis in tifus. Varna voda je voda, ki priteče iz pipe ali drugega varnega vira, kot je izvrtina ali zbrana deževnica. Varne sanitarije vključujejo tudi zasebnost na stranišču.

Številne izzive za družine predstavljajo tudi prenatrpana bivališča. Otroci nimajo prostora za pisanje domačih nalog ali za igranje, pari nimajo zasebnosti. Skupaj s pomanjkanjem sanitarij je to za ženske in dekleta v številnih državah neprijetno, saj nimajo zasebnosti pri umivanju in oblačenju. Zaradi neustreznih bivališč ljudje niso zaščiteni pred mrazom, vročino ali dežjem in so, kjer ni ustreznega prezračevanja, izpostavljeni vlagi in dimu. Takšne domove zato lahko preplavijo podgane in insekti, ki prav tako povzročajo zdravstvene težave.

“Uporabljati moramo vodo iz potoka, ki je zelo umazan. Otroci pogosto bruhajo in dobijo drisko. Občina nam ne dovoli uporabljati vode iz pipe na pokopališču ali bencinski črpalki – pravijo, da bi Cigani morali iti stran.”

Silvana Hudorovac iz Ponove vasi v občini Grosuplje

Vir: Vzoredna življenja: Romom v Sloveniji nista zagotovljeni pravica do vode ustreznega bivališča in vode (Indeks: EUR 68/005/2011)

Neenakopravnost in diskriminacija

Barakarska in neformalna naselja niso le v revnih ali razvijajočih se državah, najdemo jih tudi v nekaterih najbogatejših državah. Kdo konča v barakarskem ali neformalnem naselju ali v drugih razmerah, kjer je bivališče neustrezno, je pogosto odvisno od tega, kdo je v družbi najbolj diskriminiran in neenakopraven. Čeprav ima neustrezno bivališče na vse ljudi negativen učinek, pa vseh ne prizadene enako.

Diskriminirane skupine so staroselci, manjšine, ljudje, ki se z diskriminacijo soočajo zaradi svoje kaste, rase, etnične pripadnosti ali vere, spolne usmerjenosti ali spolne identitete, begunci, migranti, še posebej nedokumentirani migranti. Pripadnikov skupin, ki so v določeni državi diskriminirane, je v barakarskih in neformalnih naseljih več v primerjavi z ostalimi ljudmi.

Še posebej krut primer takšne diskriminacije so neustrezne bivanjske in življenjske razmere, v katerih živijo številne romske skupnosti v Evropi. Romi pogosto živijo v ločenih naseljih na obrobju mest, s slabim dostopom do javnega prevoza, šol, zdravstvene oskrbe in drugih javnih storitev. Takšno stanje je odraz diskriminacije Romov v zgodovini in danes, tako s strani oblasti kot tudi ostalih prebivalcev, ki nočejo, da bi se Romi preseljevali v njihovo soseško.

“Lokalno prebivalstvo nikakor noče sprejeti Romov. Nočejo, da Romi živijo v njihovih sosekah.”

Župan občine Semič, avgust 2009

Vir: *Vzporedna življenja: Romom v Sloveniji nista zagotovljeni pravica do vode ustreznega bivališča in vode* (Indeks: EUR 68/005/2011)

Ženske

V barakarskih naseljih po vsem svetu je ogromno gospodinjstev, ki jih vodijo ženske. Te pogosto končajo v neustreznih bivališčih, saj se soočajo z diskriminacijo pri zaposlitvi, v družbi na splošno in zaradi diskriminatorskih zakonov ali praks, ki jim otežujejo dedovanje ali lastništvo premoženja ali registracijo pravic do bivališča. Poleg tega ženske v primerih, ko imajo moški člani družine nadzor nad prihodki, včasih ne morejo same sprejemati odločitev glede doma ali družine.

Izzivi in frustracije, ki jih prinaša življenje v neustreznem bivališču, lahko vodijo k napetostim v družini in povečajo tveganje družinskega ali spolnega nasilja. Dostop do varnega in samostojnega bivališča je pogosto ključen za odločitev ženske, da zapusti nasilno situacijo.

V številnih mestih ženskam in dekletom, ki živijo v barakarskih naseljih, še posebej grozi spolno nasilje. Amnesty International je skozi delo z ženskami, ki živijo v neformalnih naseljih v Keniji, ugotovila, da ženskam še posebna nevarnost preti ponoči, ko se v temi odpravijo na javna (oz. skupna) stranišča. Ceste in steze, ki vodijo do stranišč, so običajno neosvetljene in nevarne, stranišča pa ne nudijo nikakršne zasebnosti.

Eden od načinov, kako zmanjšati razširjenost spolnega nasilja in zagotoviti večjo splošno varnost žensk, je zagotoviti boljši nadzor in javno razsvetljavo, vendar je varnost in prisotnost policije v barakarskih naseljih minimalna. Po besedah enega od prebivalcev vasi Kibera Laini Saba »policija običajno noče priti k nam, ker nimamo cest«.

“Ženske so, veliko bolj kot moški, ponižane, če morajo veliko potrebo opravljati na prostem, v strahu pred napadom ali posilstvom. Ženske, ki običajno skrbijo za dom in otroke in ostale člane gospodinjstva, so bolj prizadete, če nimajo dostopa do sanitarij, in bolj ponižane zaradi življenja brez sanitarij.”

Ženska v diskusiji fokusne skupine, Kibera, Nairobi, Kenija

Vir: *Risking rape to reach the toilet: Women's experiences in the slums of Nairobi, Kenya.*

© Amnesty International

Aktivistke v vasi Pnit v skupnosti Chi Kreng.
Provinca Siem Reap, Kambodža, marec 2011.

© Mugur Varzariu

Otroci in mladi

V barakarskih naseljih živi nesorazmerno velik delež mladih, za milijone teh otrok in mladih pa obeti niso najboljše. UN-HABITAT ocenjuje, da je povprečna starost prebivalcev, ki živijo v razvijajočem se svetu v neustreznih bivališčih, 16 let, medtem ko je svetovna povprečna starost 28 let.

Otroci, ki živijo v neustreznih bivališčih, hitreje zbolijo za boleznimi, ki jih je moč preprečiti. Nimajo dostopa do ustrezne zdravstvene oskrbe, okolje, v katerem živijo, je nezdravo, dostop do čiste vode in sanitarij pa omejen. Zato številni otroci še pred petim rojstnim dnevom umrejo zaradi bolezni, ki bi jih zlahka preprečili, na primer zaradi diareje.

Otroci, ki živijo v barakarskih in neformalnih naseljih, pogosto ne morejo hoditi v šolo, če v okolici, kjer živijo, ni šole ali območje ni formalno naselje, priznано s strani oblasti. Šole v barakarskih naseljih so pogosto prenatrpane ali pa ni usposobljenih učiteljev. Poleg tega si številni starši zaradi šolnine in s šolanjem povezanih stroškov ne morejo privoščiti, da bi otroka poslali v šolo. Zaradi vseh teh dejavnikov, pa tudi neustreznih sanitarij v šolah, še posebej deklet ne pošiljajo v šolo oz. šolanje kmalu opustijo. Toda vsi otroci imajo pravico do izobrazbe.

“Bil sem v 7. razredu ... ko so naš dom porušili v operaciji Murambatsvina. Starejša sestra je morala pustiti šolo. Oče je moral pustiti službo, ker ni mogel plačati vozovnice za avtobus. Jaz sem šolo pustil štiri leta kasneje, ker mi starši niso mogli plačati izpitov. Počutim se manjvrednega, ker nisem zaključil šole.”

David, 19-letnik iz naselja Hatcliffe Extension, Zimbabve

Vir: *Left behind: The Impact of Zimbabwe's mass forced evictions on the right to education.*

Romska deklica nosi vodo – po vodo mora štiri- ali petkrat na dan.
Baia Mare, Romunija, september 2011.

Invalidi in ostareli

Ljudje z motnjami v duševnem razvoju, gibalno ovirani in starejši, pri katerih je gibanje omejeno ali pa je njihovo zdravje šibko, se med življenjem v neustreznih bivališčih spopadajo s še dodatnimi izzivi. Še posebej težko dostopajo do vode, sanitarij ali potujejo po območju ali z območja, kjer živijo, saj so ceste slabe, javnega prevoza pa ni. Slabe življenjske in bivanjske razmere lahko povzročijo ali še povečajo zdravstvene težave.

Basima Ramadan, mati osmih otrok, je živela v najeti sobi v četrti Al-Shohba, vendar je po prisilni izselitvi aprila 2010 ostala brez doma. Al-Duwayga, Kairo, Egipt, april 2010.

© Amnesty International

PRAVIČA DO USTREZNEGA BIVALIŠČA V POVEZAVI Z OSTALIMI ČLOVEKOVIMI PRAVICAMI

Človekove pravice so neodvisne, nedeljive in med seboj povezane. To pomeni, da kršitev pravice do ustreznega bivališča lahko vpliva na uživanje vrste drugih človekovih pravic in obratno.

UN-HABITAT razlaga, da je dostop do ustreznega bivališča lahko predpogoj za uživanje številnih človekovih pravic, **vključno s pravico do dela, zdravstvene oskrbe, socialne varnosti, udeležbe na volitvah, zasebnosti in izobrazbe.**

- Če je oseba zaradi prisilne izselitve preseljena na kraj, ki je oddaljen od kraja, kjer je možnost zaposlitve večja, so njene možnosti za zaslužek močno omejene.
- Brez dokaza o prebivališču prebivalci barakarskih naselij morda ne morejo voliti, imeti dostopa do socialnih storitev ali zdravstvene oskrbe. Šole lahko zavrnejo vpis otrok iz barakarskih naselij, saj naselja niso uradna.
- Neustrezno bivališče lahko vpliva na pravico do zdravstvene oskrbe; če imajo hiše in naselja omejen dostop do varne pitne vode in sanitarij ali sploh nimajo dostopa, lahko njihovi prebivalci resno zbolijo.

Prisilne izselitve lahko vplivajo na uživanje številnih človekovih pravic, **vključno s pravico do izobrazbe in pravico do osebne varnosti.**

- Zaradi prisilne izselitve morajo otroci pogosto začasno ali trajno prekiniti šolanje; travme, ki jih povzroči prisilna izselitev, lahko otrokom onemogočijo obiskovanje pouka.
- Med prisilnimi izselitvami ljudi pogosto nadlegujejo ali pretepajo, včasih pa celo nečloveško mučijo ali ubijejo. Še posebej ranljive so ženske in dekleta, ki so pred, med ali po izselitvi lahko žrtve spolnega nasilja.

Poleg tega na pravico do ustreznega bivališča lahko vpliva tudi stopnja, do katere so zagotovljene ostale človekove pravice.

- Dostop do bivališča je najbolj tvegan za ljudi, ki jim je onemogočena pravica do izobrazbe, dela ali socialne varnosti.
- Izboljšanje bivanjskih razmer in zaščita pred prisilnimi izselitvami sta pogosto odvisna od zahtevkov, ki jih vložijo prizadeti.
- Če pravice do sodelovanja, svobode izražanja ter zborovanja ali združevanja niso spoštovane, so možnosti posameznikov ali skupnosti, da si priborijo boljše življenjske razmere in zahtevajo svoje pravice, močno zmanjšane.
- Zagovorniki človekovih pravic, ki ščitijo pravico posameznikov in skupnosti do ustreznega bivališča, so žrtve nasilja, samovoljnih aretacij ter samovoljnih in podaljšanih priporov.

Povezave med pravico do ustreznega bivališča in ostalimi pravicami si lahko ogledate na Sliki 1 na strani 19.

SLIKA 1: PRAVICA DO USTREZNEGA BIVALIŠČA V POVEZAVI Z OSTALIMI PRAVICAMI

PRAVICA DO USTREZNEGA ŽIVLJENJSKEGA STANDARDA

Pravica do ustreznega bivališča je del pravice do ustreznega življenjskega standarda, ki vključuje pravico do ustreznih prehrane, ustreznih oblačil in ustreznega bivališča ter do nenehnega izboljševanja življenjskih pogojev. (ICESCR, 11. člen)

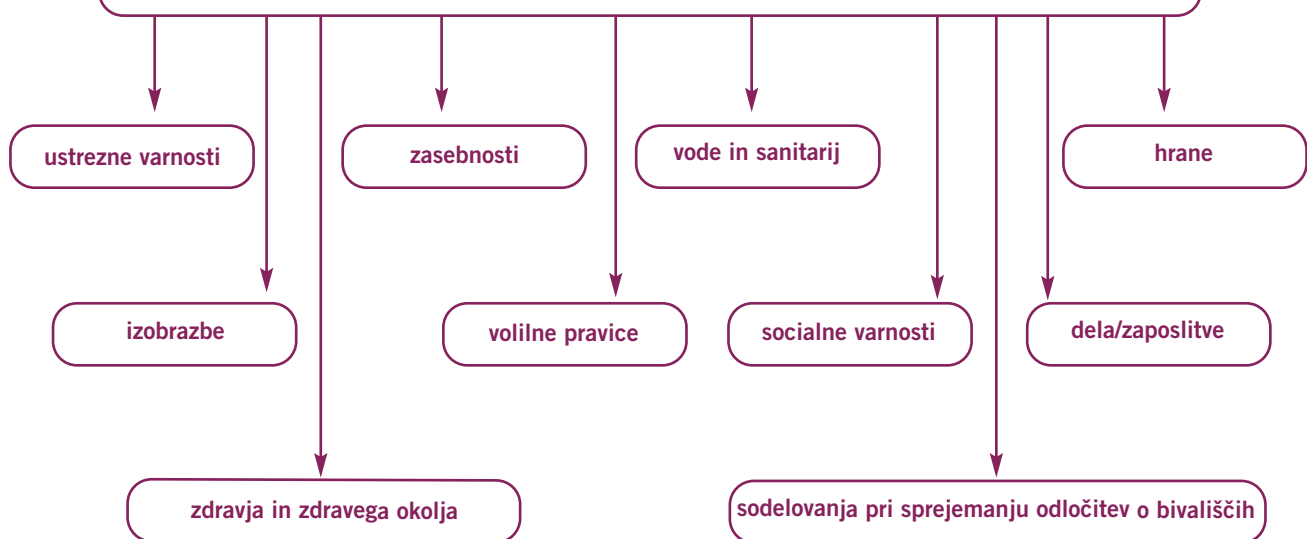
Pravica do ustreznega bivališča

Ustrežno bivališče, med drugim, pomeni:

- pravno varnost uživanja bivališča (zaščito pred prisilnimi izselitvami),
- cenovno dostopne najemnine ali stroške gradnje,
- čisto vodo, sanitarije in primerne možnosti za kuhanje,
- varne stavbe z dovolj življenjskega prostora,
- dostop do služb, zdravstvene oskrbe, šol in drugih storitev.

(Odbor ZN za ekonomske, socialne in kulturne pravice, splošni komentar 4)

Pravica do ustreznega bivališča je povezana z drugimi pravicami, vključno s pravico do:

BREZDOMSTVO

Na svetu je na milijone brezdomcev. Biti brezdomec ne pomeni le živeti na cesti, lahko pomeni tudi živeti na odprtem, v avtomobilih, v zapuščenih stavbah ali v ostalih naključnih prostorih. Drugi imajo bivališča, vendar so v nevarnosti, da postanejo brezdomci iz različnih razlogov, kot so pomanjkanje socialne varnosti ali nezmožnost plačevanja najemnine.

Ljudje postanejo brezdomci iz različnih vzrokov oziroma kombinacije vzrokov:

- visoki stroški bivanja in pomanjkanje bivališč,
- pomanjkanje zaposlitvenih mest,
- pomanjkanje izobrazbe,
- nasilje v družini,
- učinki duševne bolezni ali zlorabe (prepovedanih) snovi,
- slabo zdravje in omejen dostop do zdravstvene oskrbe,
- odvisnost od institucij – osebe, ki so bile izpuščene iz zapora ali bolnišnice in nimajo nikakršne podpore svojcev ali prijateljev,
- razselitev zaradi naravnih nesreč ali oboroženih spopadov.

Nekatere skupine ljudi imajo več možnosti, da postanejo brezdomci, na primer:

- **posamezniki** z duševno boleznijo ali uživalci prepovedanih snovi,
- **ženske**, ki pobegnejo pred nasiljem v družini in nimajo možnosti, da bi živele kje drugje,
- **družine**, ki postanejo revne zaradi bolezni ali izgube službe,

■ **priseljenci**, ki pridejo v državo brez zagotovljene službe ali bivališča,

■ **skupine**, ki se med drugim zaradi kaste, etničnosti, nacionalnosti ali spolne usmerjenosti ali identitete soočajo z diskriminacijo, na primer manjšine in staroselci.

© George Osodi / Amnesty International

Aniedi Bassej, 16 let, spi na leseni mizi na odprti tržnici Mile One, kjer živi skupaj z drugimi otroki z ulice. Port Harcourt, Nigerija, april 2011.

Viri

Amnesty International, *Vzporedna življenja: Romom v Sloveniji nista zagotovljeni pravica do vode ustreznega bivališča in vode*

(Indeks: EUR 68/005/2011)

<http://amnesty.org/en/library/info/EUR68/005/2011/en>

Amnesty International, *Italy: "Zero tolerance for Roma": Forced eviction and discrimination against Roma in Milan*

(Indeks: EUR 30/020/2011)

<http://amnesty.org/en/library/info/EUR30/020/2011/en>

Amnesty International, *Insecurity and indignity: Women's experiences in the slums of Nairobi, Kenya*

(Indeks: AFR 32/002/2010)

<http://amnesty.org/en/library/info/AFR32/002/2010/en>

Amnesty International, *Risking rape to reach the toilet: Women's experiences in the slums of Nairobi, Kenya*

(Indeks: AFR 32/006/2010)

<http://amnesty.org/en/library/info/AFR32/006/2010/en>

Amnesty International, *Zgodbe iz barakarskih naselij: Tu živijo človekove pravice, posnetki s celega sveta*

<http://www.slumstories.org/>

Center za pravice bivanja in prisilne izselitve (COHRE), *Women, Slums and Urbanization: Examining the Causes and Consequences*, 2008.

<http://www.alnap.org/pool/files/cohre-womenslumsandurbanisationexaminingthecausesandconsequences.pdf>

Dveletna deklica pred napisom, ki so ga v naselju Dale Farm, preden so prebivalce izselili, naslikali aktivisti. Essex, Združeno kraljestvo, oktober 2011.

Odbor ZN za ekonomske, socialne in kulturne pravice, splošni komentar 4

<http://www.unhcr.ch/tbs/doc.nsf/0/469f4d91a9378221c12563ed0053547e>

UN-HABITAT: *Fact sheet 21 The right to adequate housing*

http://www.ohchr.org/Documents/Publications/FS21_rev_1_Housing_en.pdf

UN-HABITAT: *Children: Slums' first casualties*

http://www.unhabitat.org/downloads/docs/5637_49115_SOWCR%2016.pdf

Komisija ZN za človekove pravice, Resolucija 2003/22, Resolution 2003/22, *Women's equal ownership, access to and control over land and the equal rights to own property and to adequate housing.*

http://www.unhabitat.org/downloads/docs/1371_16562_WR7.htm

© Mary Turner

1. DELAVNICA

KAJ JE USTREZNO BIVALIŠČE?

CILJI

- Udeleženci spoznajo in razumejo, kaj je ustrezno bivališče.
- Udeleženci raziščejo izzive, s katerimi se spopadajo ljudje, ki živijo v neustreznih bivališčih.

ČAS

4 ure za vse korake

DELAVNICA IMA PET KORAKOV

- Prvi korak: povsod je lepo, a doma je najlepše (od 30 do 45 minut)
- Drugi korak: "dan brez ..." (90 minut)
- Tretji korak: izkusimo življenje v barakarskem naselju (od 45 do 60 minut)
- Četrty korak: ukrepanje (45 minut)
- Peti korak: evalvacija (15 minut)

✓ Vsak korak je lahko samostojna aktivnost. Drugi korak lahko razdelite v dve šolski uri: eno uro lahko namenite pripravi na igro vlog, druga ura pa je namenjena predstavitvi in razpravi.

✓ Čas, potreben za izvedbo delavnice, se lahko zelo spreminja, odvisno od tega, kako bodo udeleženci ukrepali ob koncu delavnice.

✓ Pomembno je, da udeleženci ob koncu delavnice ukrepajo, saj se učni proces tako okrepi.

Prvi korak: povsod je lepo, a doma je najlepše (od 30 do 45 minut)

KAJ POTREBUJETE?

- Tablo ali stojalo z listi,
- flomastre ali pisala,
- samolepilni trak.

NASVETI ZA IZVEDBO

- ✓ Udeležence opomnite, naj razmišljajo tudi o notranjosti doma, ne le zunanosti. Aktivnost lahko začnete tako, da udeležence prosite, naj na tablo oz. stojalo v obliki seznama napišejo, na kaj pomislijo ob besedi »dom«. Zraven seznama lahko napišejo, kaj je potrebno, da se to uresniči. Primer:

Dom je prostor, kjer ...

- se počutiš varnega
- lahko počivaš

Kaj je potrebno, da se to uresniči:

- ključavnice na vratih
- dobri sosede
- zasebnost

- ✓ Udeleženci lahko dom ponazorijo tudi z drugimi tehnikami, na primer z izdelavo kolaža iz izrezkov iz revij in časopisov.
- ✓ Udeležence opomnite, naj razmišljajo tudi o notranjosti doma, ne le zunanosti.

Individualno ali skupinsko delo

- Udeležence razdelite v male brenčече skupine (to so problemsko usmerjene skupine) po dva ali tri, vsaki skupini razdelite velik list papirja in flomastre različnih barv. (To aktivnost lahko izvajate tudi individualno.)
- Skupine (oz. posameznike) prosite, naj narišejo, kaj je zanje dom. Narišejo naj vse, kar je po njihovem mnenju pomembno za dostojanstveno življenje.
- Mora, na primer, dom imeti stranišče? Mora biti hiša varna? Če da, kaj potrebuješ, da je hiša varna? Mora imeti tekočo vodo?

Galerija

- Udeležence prosite, naj svoje risbe obesijo na steno in tako ustvarijo galerijo.
- Udeležence prosite, naj si ogledajo vse razstavljenе risbe.
- Udeležence prosite, naj si zapomnijo, kaj imajo risbe skupnega.

© Amnesty International

Vsi skupaj

- Vodite skupinsko razpravo. Razpravo lahko spodbudite s spodnjimi vprašanji.
 1. Ste opazili značilnosti »doma«, ki so jih narisale vse skupine? Če da, katere značilnosti so to? (Odgovore napišite na tablo oz. stojalo z listi – možni odgovori so »varen prostor«, »tekoča voda«, »stranišče«, »prostor za spanje« itd.)
 2. Ste na katere od značilnosti dobrega doma pozabili?
 3. Lahko rečemo, da so nekatere značilnosti »bolj«, druge pa »manj« pomembne? Katere in zakaj?
 4. Ima večina ljudi v naši skupnosti takšne domove? Če ne, kaj manjka in zakaj? Ali obstajajo skupnosti, kjer je težje priti do teh stvari? Zakaj mislite, da je tako?
 5. Kako bi se počutili, če bi ostali brez doma? Ali so v vaši skupnosti tudi ljudje brez doma? Kako pride do tega?

■ Povzemite najbolj pogoste ideje. Pomembno je, da udeleženci razumejo, kaj je **ustrezno bivališče – ustrezno bivališče ni le hiša, prebivalci morajo imeti dostop do varne pitne vode, energije za kuhanje, ogrevanje in razsvetljava, sanitarij, vključno s pripomočki za pranje in kanalizacijo, možnosti shranjevanja hrane, odlagališča odpadkov, urejeno odvodnjavanje, interventne službe itd.**

■ Risbe, nastale v okviru te aktivnosti, lahko uporabite za ukrepanje v okviru »Zgodbe o domu«. Več v poglavju Ukrepanje na strani 28.

Otroci v okviru aktivnosti Amnesty International rišejo zemljevid svoje skupnosti. Port-au-Prince, Haiti, marec 2008.

© Joshua Gross, Joshua Tree Photography

Javna akcija, ki so jo ob Svetovnem dnevu habitata skupaj organizirali Amnesty International, lokalne nevladne organizacije in predstavniki romskih skupnosti, ki so jih prizadele prisilne izselitve. Cluj-Napoca, Romunija, oktober 2011.

Drugi korak: "dan brez ..." (90 minut)

KAJ POTREBUJETE?

- Kartice. Na vsako napišite eno spodnjih možnosti.
 - Živeti brez stranišča.
 - Živeti brez elektrike.
 - Živeti brez dostopa do pitne vode.
 - Živeti brez možnosti odlaganja odpadkov.
 - Živeti brez prostora za celo družino.
 - Živeti brez občutka varnosti.
 - Živeti brez »hiše«.

NASVETI ZA IZVEDBO

- ✓ Če nimate 90 minut, lahko korak razdelite na dve šolski uri: prvo uro (45 minut) namenite pripravi na igro vlog, drugo pa predstavitvi in razpravi.
- ✓ Če je skupin premalo, jim lahko razdelite več kot eno kartico.
- ✓ Udeležence opozorite, naj bodo med pripravo vlog spoštljivi do ljudi, ki jih bodo igrali.
- ✓ Udeležencem lahko predlagate, naj poskusijo en dan »živeti brez ...«. Primer: en dan naj uporabljajo le javna stranišča, ker doma nimajo stranišča. En dan naj ne uporabljajo elektrike ali pa naj en dan v kuhinji ne uporabljajo tekoče vode.

Skupinsko delo

- Udeležence razdelite v majhne skupine. Vsaki skupini dajte vsaj eno kartico.
- Udeležence prosite, naj pomislijo, kakšno bi bilo njihovo življenje, če bi živeli brez stvari, napisane na kartici, ki so jo dobili. Pomagajte jim s spodnjimi vprašanji.
 1. Kako bi bilo preživeti brez stranišča v vaši hiši?
 2. Kaj pa, če bi stranišče lahko uporabili le enkrat na dan?
 3. Kako bi bilo živeti brez elektrike?
 4. S kakšnimi izzivi ali težavami bi se soočali?
 5. Kako bi se počutili?
- Vsaka skupina naj s pomočjo svojih refleksij pripravi kratko igro vlog (od 3 do 5 minut) »Dan brez ...«, s čimer bodo pokazali, kako bi izgledalo življenje v takšnih okoliščinah.

Igra vlog

- Prosite vsako skupino, naj odigra svojo igro vlog (od 3 do 5 minut za skupino).
- Ko se vse skupine predstavijo, vodite plenarno razpravo. Lahko jo spodbujate s pomočjo spodnjih vprašanj.
 1. Kako ste se počutili v svoji vlogi, ko ste morali živeti v takšnih razmerah?
 2. S katerimi izzivi ste se soočali? Kako je to vplivalo na to, kaj lahko storite v vsakdanjem življenju?
 3. So v vaši skupnosti ljudje, ki »živijo brez« več kot ene od stvari, ki ste jih predstavili v igrah vlog?
 4. Kako se po vašem mnenju počutijo?
 5. Mislite, da nedostopnost osnovnih potrebščin, kot so voda, elektrika in sanitarije, vpliva na dostopnost ostalih pravic? Če da, katerih? In kako?
- Povzemite najbolj pogoste ideje.
- Pomembno je poudariti, da se ljudje, ki živijo v barakarskih naseljih, spopadajo s številnimi izzivi, vendar se vsak dan trudijo, da zagotovijo dom zase in za svoje družine.

Tretji korak: izkusimo življenje v barakarskem naselju (od 45 do 60 minut)

KAJ POTREBUJETE?

- Dolg merilni trak,
- kartonaste škatle ali kakšen drug naravni material – papir, les itd.,
- škarje ali orodje za rezanje kartona, če je potrebno,
- močan samolepilni trak,
- kredo.

NASVETI ZA IZVEDBO

- ✓ Čas, potreben za izvedbo aktivnosti, je odvisen od tega, koliko časa boste namenili postavljanju hiše in koliko skupin bo preizkusilo življenje v hiši.
- ✓ Udeleženci lahko postavijo eno hišo, če imate na voljo dovolj materiala, pa lahko vsaka skupina po 10 udeležencev postavi svojo hišo.
- ✓ Pred aktivnostjo lahko sami postavite hišo in tako prihranite čas.
- ✓ Aktivnost lahko poenostavite, tako da s kredo na tla narišete obris hiše ali namesto sten postavite stole.
- ✓ Udeležencem dajte dovolj časa za ukvarjanje z aktivnostjo.

Postavljanje hiše

- Udeležence razdelite v skupine po 10 (skupine so lahko tudi malo manjše, odvisno od skupnega števila udeležencev).
- Skupine prosite, naj iz kartona in ostalih materialov (npr. les ali obnovljivi materiali) postavijo hišo. Velikost hiše naj bo 4 krat 5 metrov (če je skupina manjša, je tudi hiša lahko manjša).
- Hiša naj ima le eno okno. Namen aktivnosti je udeležencem čim bolj realistično prikazati, kako malo prostora je v hišah v barakarskih naseljih (poglejte si fotografijo hiše iz kartona na drugi strani).

Izkušnja barakarskega naselja

- Ko so hiše postavljene, prosite skupine, naj grejo v hiše in si jih ogledajo od znotraj.
- Prosite jih, naj s flomastri ali z vrvico označijo prostor za stranišče, spalnico in kopalnico. Prostore morajo razporediti tako, da bo v hiši lahko živela 10-članska družina.
- Udeležencem pustite, naj razpravljajo, načrtujejo, rešujejo problem in nato s flomastrom narišejo razporeditev.
- Udeležence prosite, naj ostanejo v hiši in se pogovorijo o spodnjih vprašanjih.

1. Kako bi bilo vsak dan živeti v takšnem prostoru?
2. S kakšnimi težavami bi se soočali in kako bi se vaše življenje spremenilo?
3. Ali se ukvarjate s stvarmi, ki jih v takšni hiši ne bi mogli početi?
4. Kako se ob tem počutite?

- Če imate le eno hišo in več skupin, prosite prvo skupino, naj hišo zapusti, in drugo, naj gre v hišo, kjer se z njimi pogovorite o istih vprašanjih. Postopek ponavljajte, dokler nimajo vsi možnosti izkusiti življenja v hiši iz barakarskega naselja.

Vsi skupaj

- Vodite plenarno razpravo. Udeleženci naj delijo svoje odzive na aktivnost in česa so se naučili iz te izkušnje.

Hiša iz kartona za izvajanje delavnice v okviru Izobraževanja za človekovo dostojanstvo. Slovenija, 2012.

Četrti korak: ukrepanje (45 minut)

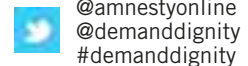
- Pomembno je, da delavnico zaključite z vsaj eno akcijo. Ob izpeljavi akcije lahko svetujete udeležencem, da pomagajo ne le dvigniti ozaveščenost o trenutni situaciji ljudi, ki živijo v neustreznih bivališčih, temveč tudi o vplivu neustreznega bivališča na uživanje drugih pravic, kot so izobraževanje, zdravje in varnost.
- Udeležence vzpodbudite, naj ozaveščajo tudi ostale v njihovi šoli, skupnosti ali skupini. V nadaljevanju je nekaj predlogov.

Zgodbe o domu

- Z risbami iz prvega koraka te delavnice začnite zbirko »Zgodb o domu«. Zbirate lahko tudi fotografije, videoposnetke, sporočila, zgodbe, pesmi, pripovedi itd. o tem, kaj je dom. Kaj je tisto, kar ustvari dom, in kaj pomeni izguba doma.
- Iz zbranih sporočil lahko ustvarite razstavo fotografij ali plakatov, literarni večer, fotoalbum ali videoposnetek za ozaveščanje javnosti ali lobiranje.
- Nekatera sporočila lahko uporabite kot solidarnostna sporočila za skupnosti in posameznike, ki so jih prizadele prisilne izselitve.
- Svoje zgodbe in fotografije lahko delite (ali pa si ogledate zgodbe, fotografije in prispevke drugih) na www.respectmyrights.org.

Razstava o barakarskem naselju

- Hiše, ki so nastale v tretjem koraku delavnice, uporabite za razstavo o gospodinjstvih v barakarskih naseljih. Če imate čas, naj udeleženci delavnice iz materialov, ki jih lahko sami zberejo, ustvarijo tudi druge dele barakarskega gospodinjstva (na primer prostor za kuho, prostor za ognjišče, skupno stranišče, še kakšno hišo).
- Ustvarite transparent z napisom »Ali tu živijo človekove pravice?« ali različico slogana. Hiše in transparent postavite na javni prostor v šoli ali lokalnem okolju in jih opremite z informacijami o neustreznih bivališčih v vaši skupnosti ali drugje po svetu.
- Vključite informacije o tem, kako se ljudje, ki živijo v barakarskih naseljih, borijo za svoje pravice. In kako jih lahko podpremo, da jih udejanjijo. Te informacije najdete na strani 82.
- Svoje aktivnosti delite z nami! Svoje ideje delite z mladimi po vsem svetu na www.respectmyrights.org ali s pomočjo strani projekta Zahtevamo dostojanstvo na facebooku in twitterju.

Peti korak: evalvacija (15 minut)

Če čas dopušča, naredite kratko evalvacijo aktivnosti.

- Osredotočite se na to, kaj je bilo udeležencem všeč in kaj ne, ali pa razmislite o posameznih aktivnostih in kako so bile izvedene. Katere aktivnosti so jim bile najbolj všeč in zakaj?
- Udeležence vprašajte, česa so se naučili, ali se je njihov odnos spremenil in kako bodo v prihodnosti morda ukrepali in prispevali k večji ozaveščenosti o ljudeh, ki živijo v neustreznih bivanjskih razmerah.
- Več informacij o tehnikah evalviranja najdete v *Priročniku za izvajalce aktivnosti*.

Akcija za ustavitev prisilnih izselitev – hišice iz kartona simbolizirajo ogrožene vasi. Berlin, Nemčija, 2009.

© Amnesty International

2. DELAVNICA

SOOČANJE S PROBLEMI NEUSTREZNIH BIVALIŠČ

CILJI

- Udeleženci raziščejo probleme, s katerimi se ljudje, ki živijo v neustreznih bivališčih, soočajo vsak dan, še posebej ogrožene skupine.
- Udeleženci razmišljajo, kako neustrezna bivališča različno vplivajo na različne skupine ljudi.
- Udeleženci prepoznajo povezave med pravico do ustreznega bivališča in ostalimi človekovimi pravicami.

ČAS

4 ure za vse korake

DELAVNICA IMA PET KORAKOV

- Prvi korak: ali to, kdo si, vpliva na to, kako živiš? (od 45 do 60 minut)
- Drugi korak: povezovanje pravice do ustreznega bivališča z drugimi človekovimi pravicami (45 minut)
- Tretji korak: pravice do vode, sanitarij, varnosti in bivališča – zgodbe iz barakarskih naselij (45 minut)
- Četrty korak: ukrepanje (od 45 do 90 minut)
- Peti korak: evalvacija (15 minut)

✓ Delavnico lahko razdelite na več delov. Vsak korak je lahko samostojna učna ura, lahko pa jih kombinirate glede na razpoložljiv čas.

✓ Čas, potreben za izvedbo delavnice, se lahko zelo spreminja, odvisno od tega, kako bodo udeleženci ukrepali ob koncu delavnice.

✓ Pomembno je, da udeleženci ob koncu delavnice ukrepajo, saj se učni proces tako okrepi.

Registracija bivališča med dogodkom v okviru Globalnega akcijskega tedna Amnesty International za ustavev prisilnih izselitev v Afriki. Akra, Gana, marec 2012.

Prvi korak: ali to, kdo si, vpliva na to, kako živiš? (od 45 do 60 minut)

KAJ POTREBUJETE?

- Tablo ali stojalo z listi, na katere lahko pišete,
- opisi oseb na straneh 34–35 (en opis za vsako skupino),
- flomastre ali pisala za vsako skupino.

NASVETI ZA IZVEDBO

- ✓ Opisi oseb služijo kot primer, kako se različne skupine v barakarskih in neformalnih naseljih soočajo z različnimi problemi. S pomočjo teh opisov bodo udeleženci videli, kako se ljudje, ki živijo v podobnih razmerah v različnih državah, soočajo s podobnimi problemi in izzivi.

Nevihta možganov

- Udeležence prosite, naj se spomnijo različnih skupin ljudi, ki so še posebej pogosto brez doma ali pa živijo v barakarskih naseljih.
- Seznam skupin napišite na tablo ali stojalo z listi.
- Nekatere od teh skupin so našteje v prvem poglavju tega sklopa, na primer staroselci, begunci, priseljenci, etnične manjšine, ostareli, invalidi, ženske in otroci. Več na straneh 14–17.

Skupinsko delo

- Udeležence razdelite v štiri manjše skupine.
- Vsaki skupini dajte en opis osebe.
- Skupinam dajte čas, da preberejo opis.
- Udeležence prosite, naj v skupini razpravljajo o problemih, s katerimi se opisani posameznik sooča, in pripravijo kratek povzetek razprave. Povzetek lahko napišejo na liste papirja.

Vsi skupaj

- Udeležence povabite nazaj v celo skupino.
- Prosite predstavnika vsake skupine, naj ostalim udeležencem prebere opis in predstavi rezultate razprave v skupini.
- Vodite razpravo, pri tem si pomagajte s spodnjimi z vprašanji.
 1. Ali se različne skupine, ki so bile predstavljene, soočajo s kakšnimi skupnimi problemi? Če da, s katerimi?
 2. Ste prepoznali kakšne specifične probleme, s katerimi se spopadajo različne skupine? Zakaj se ogrožene skupine soočajo s temi težavami?
 3. Katere spremembe so potrebne, da bodo ogrožene skupine premagale izzive, s katerimi se soočajo?
 4. S čim lahko mi pomagamo?
- Povzemite razpravo in s pomočjo vsebine 1. poglavja na straneh 14–17 razložite, da so določene skupine v družbi diskriminirane, na primer ženske ali manjšine, zato še težje in z več izzivi uveljavljajo svojo pravico do ustreznega bivališča.

Drugi korak: povezovanje pravice do ustreznega bivališča z drugimi človekovimi pravicami (45 minut)

KAJ POTREBUJETE?

- Tablo ali stojalo z listi,
- opise oseb na straneh 34-35 (en opis za vsako skupino),
- kartice različnih barv ali papirnate trakove,
- velik trši papir z napisom »Pravica do ustreznega bivališča«,
- flomastre ali pisala za vsako skupino,
- samolepilni trak.

NASVETI ZA IZVEDBO

- ✓ Napišite na tablo ali nalepite na zid prvi odstavek 25. člena Splošne deklaracije človekovih pravic (SDČP).
- ✓ Aktivnost lahko poenostavite, tako da na listke, ki jih boste razdelili skupinam, napišete različne pravice, kot so: zdravje, izobrazba, varnost, participacija itd.
- ✓ Pri izvajanju aktivnosti lahko SDČP uporabite tudi druge mednarodne dokumente o človekovih pravicah, kot so Mednarodni pakt o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah (ICESCR), Konvencija ZN o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk (CEDAW), Konvencija ZN o pravicah otrok (CRC) ali Mednarodna konvencija o odpravi vseh oblik rasne diskriminacije (ICERD).
- ✓ Poenostavljeno različico SDČP najdete v prvem sklopu Spoštuj moje pravice, spoštuj moje dostojanstvo na strani 25. Lahko jo kopirate in razdelite skupinam.
- ✓ Ob koncu tega koraka lahko udeležencem razdelite kopijo slike iz prvega poglavja, ki jo najdete na strani 19.

Splošna deklaracija človekovih pravic,
25. člen, 1. odstavek
»vsakdo ima pravico do takšne življenjske ravni, ki zagotavlja njemu in njegovi družini zdravje in blaginjo, vključno s hrano, obleko, stanovanjem, zdravniško oskrbo in potrebnimi socialnimi storitvami; pravico do varstva v primeru brezposelnosti, bolezni, delovne nezmožnosti, vdovstva ter starosti ali druge nezmožnosti pridobivanja življenjskih sredstev zaradi okoliščin, neodvisnih od njegove volje.«

Skupinsko delo

- Nanašajoč se na prvi odstavek 25. člena SDČP, udeležencem razložite, da je pravica do ustreznega bivališča vključena v SDČP kot del pravice do ustreznega življenjskega standarda.
- Udeležence razdelite v štiri skupine in vsaki dajte eno kartico z opisom osebe. Prosite jih, naj v skupinah razpravljajo in ugotovijo, katerih pravic iz prvega odstavka 25. člena SDČP osebe oz. skupine, opisane na karticah, ne uživajo. Primer: če oseba živi v hiši, ki ni blizu šole, morda nima dostopa do izobrazbe.
- Skupinam razdelite manjše kartice, na katere lahko napišejo pravice (eno pravico na kartico).

© George Osodi Amnesty International

Razprava

- Udeležence povabite nazaj v večjo skupino. Trši papir z napisom »Pravica do ustreznega bivališča« nalepite na steno (ali na tla).
- Vsaka skupina naj po vrsti prilepi eno od kartic na steno (ali tla) zraven napisa »Pravica do ustreznega bivališča« in razloži, zakaj mislijo, da ta pravica ni uresničena kot posledica neustreznega bivališča. Če so skupine napisale iste pravice, lahko enake kartice zložijo skupaj.
- Vodite skupinsko razpravo o tem, kako je pravica do ustreznega bivališča povezana z drugimi pravicami.
- Povzemite povezavo med pravico do ustreznega bivališča in ostalimi človekovimi pravicami. Poudarite naslednji točki:
 - ☑ vse človekove pravice so nedeljive in soodvisne,
 - ☑ neustrezna bivališča vplivajo na pravice do zdravja, izobrazbe, zasebnosti in druge pravice. Več informacij najdete na straneh 18-19.

Ženska v neformalnem naselju prodaja izdelke. Port Harcourt, Nigerija, april 2011.

KARTICE Z OPISI OSEB ZA DRUGI KORAK DRUGE DELAVNICE

Fotokopirajte, razrežite in razdelite skupinam.

KENIJA

Flora je mati samohranilka in živi v barakarskem naselju Mukuru Kwa Njenga v Keniji. Ni lastnica hiše, ampak najemnica, za kar nameni velik del svojega zaslužka. Ko je zamujala s plačilom najemnine, je najemodajalec postal nasilen.

“Prejšnji najemodajalec ... je stalno zviševal najemnino, iz muhavosti ... Preden sem zapustila hišo, sem mu dolgovala le najemnino za en mesec, ampak je postal zelo nasilen. Nekega dne je v hišo prišel z nekaj mladeniči, ki so razbili vhodna vrata in uničili del strehe. Vse moje stvari je zmetal iz hiše in mi rekel, da moram oditi. Potem ko sem svoje stvari znosila nazaj v hišo, me je opozoril, da bo enako naredil tudi naslednji dan ... Naslednji dan sem hišo zapustila.”

Katere pravice niso udejanjene?

Vir: Amnesty International, *Risking rape to reach the toilet: Women's experiences in the slums of Nairobi, Kenya* (Indeks: AFR 32/006/2010).

SLOVENIJA

Danilo Hudorovič skupaj s partnerko in tremi otroki živi v neformalnem romskem naselju Goriča vas, kjer živi približno 70 ljudi. Naselje nima oskrbe z vodo, elektrike, stranišč ali kanalizacije.

“Moj štiriletni sin mora pogosto jemati antibiotike, ker je stalno bolan. Antibiotike je treba hraniti v hladilniku. Mi pa nimamo elektrike. Zato se moram trikrat na dan, tudi sredi noči, peljati do tašče, kjer imamo shranjena zdravila. Dojenčica je stara le nekaj mesecev. Ves čas je bolna. Ne vem, kako bomo preživel zimo. Prijavili smo se za neprofitno najemniško stanovanje, vendar smo dobili odgovor, da v občini Ribnica ni praznih stanovanj in javnih pozivov za prijavo. Moji otroci živijo brez vode, brez elektrike, v grozljivih razmerah, jaz pa ne morem ničesar storiti. Večkrat sem šel k županu in ga prosil, naj pomaga meni in moji družini. Vsi, ki živimo v tem naselju, ga že leta prosimo, naj nam v bližini naselja priskrbijo pipo za vodo.”

Katere pravice niso udejanjene?

Vir: Amnesty International, *Vzporedna življenja: Romom v Sloveniji nista zagotovljeni pravica do vode ustreznega bivališča in vode* (Indeks: EUR 68/005/2011).

ZIMBABVE

M. K. je stara 25 let in živi v neformalnem naselju Hopely na obrobju prestolnice Harare v Zimbabveju. Po sedmih mesecih nosečnosti je rodila nedonošenčka. Okrog polnoči je sama rodila in nato poklicala soseda. Dojenček je umrl naslednje jutro, ko se je odpravljala proti bolnišnici. V porodnišnici ni bila prijavljena, ker si ni mogla privoščiti plačila.

“Mislim, da je dojenček umrl, ker je pogoltnil preveč slabega zraka. Moj dojenček je umrl, ker ni porodnišnice in zaradi neprijaznih razmer tukaj. Živim v plastični kolibi.”

Katere pravice niso udejanjene?

Vir: Amnesty International, *Left behind: The impact of Zimbabwe's mass forced evictions on the right to education* (Indeks: AFR 46/019/2011)

PARAGVAJ

Zemljišča v lasti plemen Yakye Axa in Sawhoyamaxa so del tradicionalne zemlje etnične skupine Enxet, ki ji plemeni tudi pripadata. Napetosti in konflikti zaradi lastništva nad zemljo so rdeča nit življenja staroselcev različnih kultur in identitet v Paragvaju. Paragvajska ustava priznava pravice staroselcev do zemlje. Vendar zadnji popis prebivalstva iz leta 2002 kaže, da 45 odstotkov paragvajskih staroselcev nima resničnega pravnega lastništva nad njihovo zemljo. Eden od pripadnikov plemena:

“Živimo ob cesti, ker nimamo zemlje. Naši otroci se igrajo na cesti; ne morejo iti nikamor drugam.”

Drugi pravi:

“V [naših] šolah se šolarji ne morejo dobro vključiti, ker je šola zelo majhna. Ni dovolj prostora, kamor bi se usedli. Ni šolske opreme. Otroci nimajo niti čevljev. Pozimi grejo v šolo brez jaken, le v majici in bosonogi. Učiteljica nima državne kvalifikacije, ki je pogoj za plačo, javno zdravstveno zavarovanje in državno pokojnino.”

Katere pravice niso udejanjene?

Vir: Amnesty International, *Through our own eyes: The Sawhoyamaxa and Yakye Axa Indigenous Peoples in Paraguay* (Indeks: AMR 45/003/2011).

Tretji korak: pravice do vode, sanitarij, varnosti in bivališča – zgodbe iz barakarskih naselij (45 minut)

KAJ POTREBUJETE?

- Dostop do interneta, od koder si lahko prenesete zgodbo iz barakarskega naselja »Kenya – Going to the toilet« (Kenija – Grem na stranišče) (približno 6 minut), ali kopije opisane zgodbe na strani 38,
- kartice različnih barv ali papirnate trakove,
- tablo ali stojalo z listi,
- flomastre ali pisala za vsako skupino,
- samolepilni trak.

NASVETI ZA IZVEDBO

- ✓ Do zgodbe iz barakarskega naselja (dolžina približno 6 minut) lahko dostopate in si jo prenesete na naslovu: <http://www.slumstories.org/episode/kenya-%E2%80%93-going-toilet>.
- ✓ Če nimate dostopa do interneta, če posnetek ni na voljo ali če želite zgodbo tudi prebrati, je zapisana zgodba na voljo v nadaljevanju te delavnice.
- ✓ Podnapisi k videu so na voljo v angleščini, arabščini, francoščini, nemščini, nizozemščini in španščini. Pod posnetkom je spustni meni, kjer izberete želeni jezik.
- ✓ Če poznate resnični primer iz vaše države, ga uporabite. Lahko uporabite tudi kakšno drugo zgodbo iz barakarskega naselja, ki je bolj relevantna za situacijo v vaši državi. Če boste uporabili kakšen drug primer, boste morda morali prilagoditi vprašanja.

Zgodba iz barakarskega naselja

■ Pomembno je, da pred ogledom videoposnetka udeležencem razložite, da so Združeni narodi leta 2010 sprejeli resolucijo, ki pravico do »varne pitne vode in sanitarij« vključuje med temeljne človekove pravice. To pomeni, da mora biti voda pitna, lahko dostopna in cenovno dostopna ter da je mora biti dovolj za vse, brez diskriminacije. Udeležencem naročite, naj imajo to v mislih med poslušanjem zgodbe o Kiberi.

■ Udeležence prosite, naj med gledanjem zgodbe iz barakarskega naselja razmislijo o odgovorih na spodnja vprašanja in jih zapišejo.

1. Katera tveganja obstajajo za prebivalce barakarskega naselja Kibera?
2. Kako se tveganja razlikujejo za moške, ženske, dečke in deklice? Kakšna so za ostarele ali invalide? Obstajajo še katere skupine, ki so nesorazmerno prizadete?
3. Katere so možne dolgotrajne posledice zaradi slabih sanitarij?
4. Katere pravice so bile kršene, ker nimajo dostopa do ustreznega bivališča (ki vključuje sanitarije in vodo)?
5. Kako bi lahko izboljšali sanitarne razmere v barakarskem naselju Kibera? Lahko mi kaj storimo?

■ Udeležencem lahko po ogledu posnetka daste nekaj časa za razmislek in dokončanje odgovorov.

■ Če uporabljate napisan opis primera, udeležence razdelite v skupine po štiri ali pet. O vprašanjih naj razpravljajo v skupinah.

Vsi skupaj

- Vodite razpravo s celo skupino udeležencev na podlagi vprašanj.
- Prepričajte se, da udeleženci razumejo izzive, s katerimi se ljudje, ki živijo v neustreznih bivališčih, spopadajo vsak dan.
- Pomembno je, da izpostavite specifične izzive glede osebne varnosti, s katerimi se soočajo ženske in dekleta.

Otrok pred straniščem, s katerim upravlja zasebnik, ki za uporabo računa tri šilinge. Stranišče je zgrajeno nad odprto kanalizacijo, ki teče ob cesti. Mathare, Kenija, februar 2009.

© Amnesty International

Prepis videoposnetka: Kenija – Gremo na stranišče

Kam greš na stranišče? Za večino ljudi po vsem svetu to ni najpomembnejša skrb, vendar pa je vsakodnevna težava za več kot milijon prebivalcev barakarskega naselja Kibera v Keniji.

Povsod po naselju so plačljiva stranišča, vendar to ne pomeni, da so sanitarije tudi ustrezne. »Pripravite se na šok,« opozori ženska. »Ne moreš se olajšati. Bolje je, da na stranišče prideš ponoči, vsaj ne vidiš, kako izgleda. Slečeš se, opraviš potrebo in hitro odideš.«

Če greš na stranišče ponoči, ti je res prihranjen pogled na odvratno stanje sanitarij, vendar to za ženske in dekleta predstavlja grožnjo za njihovo varnost. Če gredo ponoči na stranišče same, jih pogosto nadlegujejo ali napadejo skupine moških. »Če ne greš, preden se znoči, srečaš neotesane moške, ki te lahko posilijo,« razloži druga ženska.

Smrad je neznošen, številne bolezni, kot sta kolera in tuberkuloza, pa so neobvladljive. Majavo improvizirano kabino za tuširanje uporablja 200 ljudi, odpadna voda iz kabine in stranišč odteka skozi odprt odtočni kanal, skupaj s smetmi in z ostanki hrane iz cele soseske. »V tem okolju vedno znova zbolim,« pove ženska. »Tu in tam dobim tuberkulozo ... in ko grem v bolnišnico, mi povejo, da živim v zelo umazani okolici, in mi svetujejo, naj se preselim nekam, kjer bo svež zrak. Slutim, da zaradi slabe higijene zame prihajajo še zelo slabi časi,« doda.

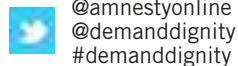
Večina prebivalcev barakarskih naselij v Nairobiju nima dostopa do vode. Poleg tega večino naselij obravnavajo kot »nelegalna naselja«, saj nimajo urejenega pravnega statusa. Zato lokalne oblasti ne čutijo odgovornosti za zagotovitev osnovnih storitev, kot je dostop do čiste vode in sanitarij. »Če bi me kdo preselil nekam, kjer je voda, svež zrak in stranišča ... kjer ni prenaseljenosti in bi imela malo osebne prostora ... vem, da bi se moje zdravje izboljšalo,« zaključí ženska.

Zasebna stranišča v Mukuru Kwa Njengi. Nairobi, Kenija, februar 2010.

Četrti korak: ukrepanje (od 45 do 90 minut)

- Čas, ki ga boste namenili ukrepanju, je različen glede na izbrano aktivnost.
- Posnemite kratek video, kratek film ali pa napišite časopisno zgodbo, s čimer boste lokalno skupnost informirali o pravici do ustreznega bivališča, na primer o tem, kako življenje v barakarskih naseljih vpliva na človekove pravice.
- Bodite ustvarjalni in razmislite, kako boste te informacije čim bolj učinkovito predstavili občinstvu. Razmislite o spodnjih vprašanjih.
 1. Kaj mora vaša lokalna skupnost vedeti o življenju v barakarskih naseljih?
 2. S čim lahko pomagajo kot posamezniki ali skupnost?
 3. Zakaj bi se morali vključiti?
 4. Kako se lahko ljudje, ki živijo v barakarskih naseljih, začnejo bolj zavedati svojih pravic in imajo tako boljše izhodišče za njihovo zahtevanje?
 5. Kako so v primeru barakarskih naselij med sabo povezane različne človekove pravice?
- V posnetku, filmu ali zgodbi boste morda želeli predstaviti določeno stališče, na primer z vidika otroka, ženske ali mladega moškega, ki odrašča v barakarskem naselju.
- Svoje aktivnosti delite z nami! Svoje ideje delite z mladimi po vsem svetu na www.respectmyrights.org ali s pomočjo strani projekta Zahtevamo dostojanstvo na facebooku in twitterju.

Peti korak: evalvacija (15 minut)

Če čas dopušča, naredite kratko evalvacijo po vsaki aktivnosti, ali pa naredite daljšo evalvacijo, ko zaključite vse korake.

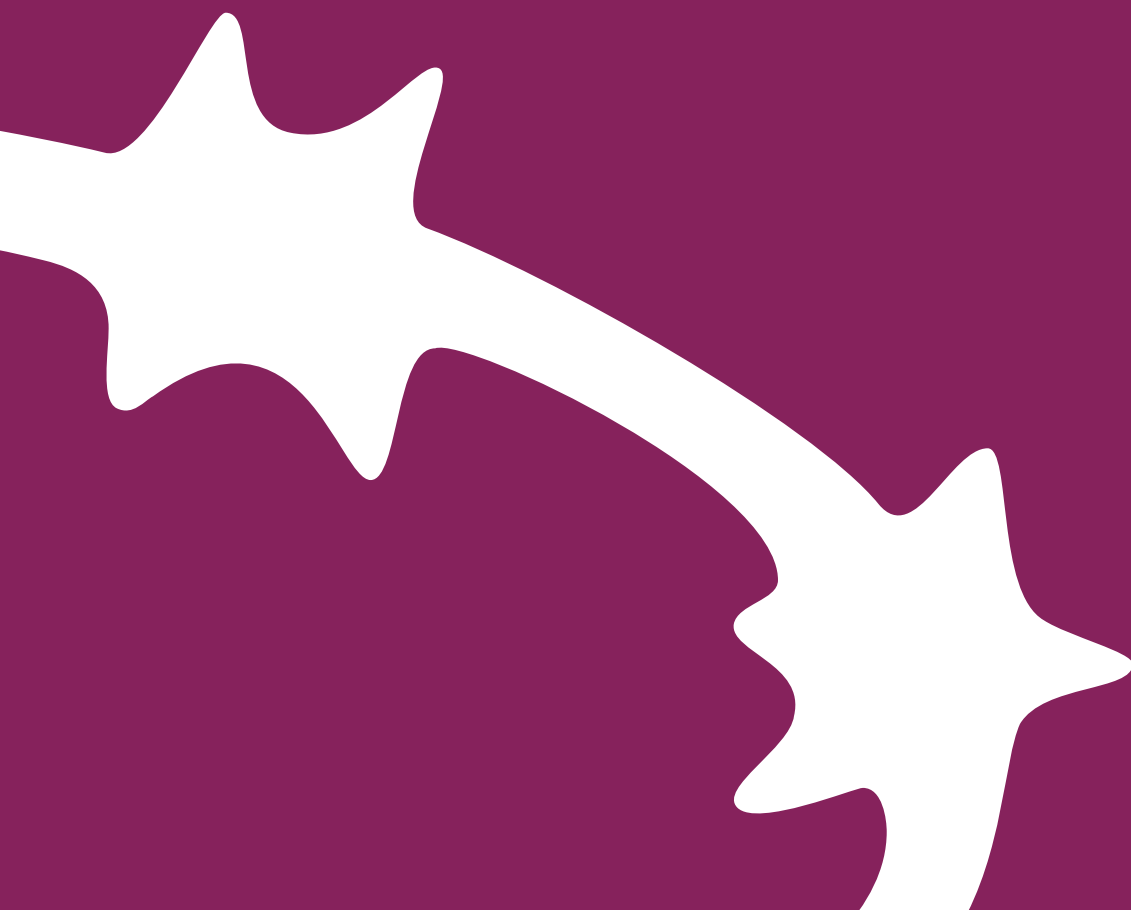
- Osredotočite se na to, kaj je bilo udeležencem všeč in kaj ne, ali pa razmislite o posameznih aktivnostih in kako so bile izvedene. Katere aktivnosti so jim bile najbolj všeč in zakaj?
- Udeležence vprašajte, česa so se naučili, ali se je njihov odnos spremenil in kako bodo v prihodnosti morda ukrepali in prispevali k večji ozaveščenosti o ljudeh, ki živijo v neustreznih bivanjskih razmerah.
- Več informacij o tehnikah evalviranja najdete v ***Priročniku za izvajalce aktivnosti***.

Marko Durmisevič s svojimi osebnimi predmeti na poti v stavbo, za katero upa, da bo njegov nov dom. Na žalost mu policija ni dovolila, da bi se naselil v njej, zato je spet končal na cesti. Beograd, Srbija, avgust 2011.

2. POGLAVJE USTREZNO BIVALIŠČE KOT ČLOVEKOVA PRAVICA

PRAVIČA DO USTREZNEGA BIVALIŠČA V MEDNARODNEM PRAVU IN MEDNARODNIH STANDARDIH

“Vsakdo ima pravico do takšne življenjske ravni, ki zagotavlja njemu in njegovi družini zdravje in blaginjo, vključno s hrano, obleko, stanovanjem, zdravniško oskrbo in potrebnimi socialnimi storitvami; pravico do varstva v primeru brezposelnosti, bolezni, delovne nezmožnosti, vdovstva ter starosti ali druge nezmožnosti pridobivanja življenjskih sredstev zaradi okoliščin, neodvisnih od njegove volje.”

Splošna deklaracija človekovih pravic, 25. člen, 1. odstavek

Pravico do ustreznega bivališča zagotavljajo Splošna deklaracija človekovih pravic (SDČP) ter številni mednarodni in regionalni inštrumenti človekovih pravic. Najpomembnejše določilo v zvezi s tem je prvi odstavek 11. člena Mednarodnega pakta o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah, ki zagotavlja:

»Države pogodbenice tega Pakta priznavajo vsakomur pravico do življenjskega standarda, ki zadostuje zanj samega in za njegovo družino, všteti ustrezno hrano, obleko in stanovanje in pravico do stalnega izboljševanja njegovih življenjskih razmer. Z ustreznimi ukrepi bodo zagotovile uresničevanje te pravice in priznavajo v ta namen bistven pomen svobodno izbranega mednarodnega sodelovanja.«

© Javier Florentin Terral/Amnesty International

Pravico do ustreznega bivališča ščitijo tudi drugi mednarodni in regionalni inštrumenti človekovih pravic.

- Mednarodni pakt o državljanskih in političnih pravicah, 17. člen,
- Konvencija ZN o otrokovih pravicah, 16. (1) in 27. (4) člen,
- Mednarodna konvencija o odpravi vseh oblik rasne diskriminacije, 5. (e) člen,
- Konvencija ZN o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk, 14. (2) člen,
- Konvencija ZN o pravicah invalidov, 9. in 28. člen,
- Evropska socialna listina (spremenjena), 16. in 31. člen (16. člen Evropske socialne listine),
- Evropska konvencija o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin, 8. (1) člen,
- Afriška listina človekovih pravic in pravic ljudstev, 14., 16. in 18. (1) člen,
- Afriška listina o pravicah in zaščiti otrok, 18. in 20. člen,
- Protokol k afriški listini človekovih pravic in pravic ljudstev o pravicah žensk v Afriki, 16. člen,
- Ameriška konvencija o človekovih pravicah, 11. (1), 21. (1) in 26. člen.

Pripadniki skupnosti Yakye Axa in Sawhoyamaxa so svoja življenja dokumentirali s fotografijami: »Tako živimo ob cesti. Ko pade veliko dežja ... so naše hiše poplavljene in sploh ne moremo ven.«
Paragvaj, maj 2010.

Dolžnosti države

Oblasti imajo dolžnost spoštovati, ščititi in izpolnjevati pravico do ustreznega bivališča vsakogar.

Oblasti morajo:

- **spoštovati** pravico do ustreznega bivališča, tako da ne izvajajo prisilnih izselitev;
- **ščititi** ljudi pred poseganjem tretjih oseb, kot so najemodajalci in podjetja, v njihovo pravico do ustreznega bivališča, tako da jih zakonodaja ščiti pred prisilnimi izselitvami, preprečuje diskriminacijo s strani najemodajalcev, nadzoruje višino najemnine, bivanjske pogoje itd.;

- **izpolnjevati** pravico do ustreznega bivališča, tako da sprejmejo vse primerne zakonske, administrativne, proračunske, pravne in druge ukrepe za polno uresničevanje pravice do ustreznega bivališča.

Prednostna naloga vladnih politik in programov mora biti vsaj osnovna raven bivališč, na primer s preprečevanjem brezdomstva oz. z naslavljanjem tega problema. Prednost pri programih, tudi pri dodeljevanju sredstev, morajo imeti tudi vse najbolj zapostavljene skupine. Pravica do ustreznega bivališča zahteva tudi, da oblasti ljudem zagotavljajo pravico do sodelovanja in posvetovanja pri odločitvah, ki bodo vplivala na njihova življenja, in jim zagotovijo učinkovito pravno sredstvo, če je katera od teh pravic kršena.

Dogodek v okviru Globalnega akcijskega tedna Amnesty International za ustavev prisilnih izselitev v Afriki. Akra, Gana, marec 2012.

KAJ JE PRAVNA VARNOST UŽIVANJA BIVALIŠČA?

Uživanje bivališča se nanaša na vse stanovanjske ureditve, vključujoč:

- zasebno lastništvo,
- najeto stanovanje,
- nepremičnine v lasti skupnosti,
- nepremičnine v lasti podjetij,
- neformalna bivališča,
- neformalna naselja ali barakarska naselja.

Po navedbah Odbora ZN za ekonomske, socialne in kulturne pravice morajo oblasti ne glede na to, ali ljudje na zemljišču ali v domu živijo kot najemniki, lastniki ali brez pravnih pravic do zemljišča ali doma (torej, ne glede na vrsto pravice, ki jo imajo do bivališča), zagotoviti, da je vsem ljudem zagotovljena določena **pravna varnost uživanja bivališča**, ki jih ščiti pred prisilnimi izselitvami, nadlegovanjem in drugimi grožnjami.

Ljudje, ki nimajo pravne varnosti uživanja bivališča, so lahko izključeni iz zakonov in zaščite, ki se nanaša na ostale prebivalce urbanih naselij (na primer nadzor nad višino najemnine ali dolžnosti najemodajalcev). Brez pravne varnosti uživanja bivališča ljudje težko izboljšajo svoje bivanjske razmere: če so prisilno izseljeni, izgubijo vse, kar so vložili v obnovo ali izboljšanje svojih domov. Če ni pravne varnosti uživanja bivališč, so prebivalci izključeni iz prostorskega načrtovanja občine in razporejanja proračunskih sredstev, poleg tega pa to vpliva na njihov dostop do javnih storitev, vključno z vodo, s sanitarijami, z izobrazbo in zdravstveno oskrbo.

Oblasti morajo s takojšnjimi ukrepi zagotoviti pravno varnost uživanja bivališča ljudem in gospodinjstvom, ki te zaščite trenutno nimajo, na podlagi resničnega posvetovanja z vsemi prizadetimi.

Pravna varnost uživanja bivališča se lahko izboljša z različnimi ukrepi, ne le z lastništvom zemlje. Oblasti bi lahko:

- ljudem dale dokumente, ki bi potrjevali, kje živijo,
- pravno uredile in formalno priznale neformalna naselja,
- uredile najemniške sporazume,
- formalno priznale osnovne pravice do zemlje,
- ljudem ali združenim lastnikom dale možnost, da nepremičnino kupijo ali najamejo.

Z vsemi prizadetimi ljudmi bi se oblasti o teh možnostih morale posvetovati in jim dati možnost, da predlagajo najboljšo rešitev za svojo situacijo, o kateri bi vlada morala tudi razmisliti. V vseh teh okoliščinah pa bi ljudje morali biti zaščiteni pred prisilnimi izselitvami.

Poglejte si tudi **Kaj morajo storiti države?** v 3. poglavju na straneh 76–78.

© LICADHO

Delavci gradbenega podjetja so med prisilno izselitvijo v okraju Borei Keila uničili domove približno 300 družinam. Phnom Penh, Kambodža, januar 2012.

Indeks: ACT 35/005/2012 avgust 2012

SKLOP 2 – PRAVICA DO USTREZNEGA BIVALIŠČA JE ČLOVEKOVA PRAVICA
SPOŠTUJ MOJE PRAVICE, SPOŠTUJ MOJE DOSTOJANSTVO

**AMNESTY
INTERNATIONAL**

KAJ JE PRISILNA IZSELITEV?

Prisilna izselitev je odstranitev ljudi z domov ali zemlje, kjer živijo, proti njihovi volji, brez ustreznega postopka in druge pravne zaščite. Izselitve imajo lahko uničujoče posledice za življenje, zato so lahko izpeljane le kot zadnja možnost. Pred kakršno koli izselitvijo se morajo oblasti resnično posvetovati z vsemi, ki bi jih izselitev lahko prizadela, in poiskati vse možne alternative izselitvi. Ljudje morajo biti o izselitvi ustrezno obveščeni, ponujena pa jim morajo biti vsa pravna sredstva in nadomestila za izgubo.

Oblasti morajo tudi poskrbeti, da zaradi izselitve nihče ne ostane brez doma ali izpostavljen kršitvam človekovih pravic. Vsem, ki ne morejo poskrbeti zase, morajo zagotoviti ustrezno nadomestno bivališče. Ti standardi se nanašajo tudi na izseljevanje ljudi s strani najemodajalcev ali podjetij; oblasti so odgovorne za nadzor izselitev, ki jih izvajajo zasebniki.

Prisilna izselitev ni prisilna zaradi uporabe sile: je neuspeh pri upoštevanju vseh pravnih varovalk, ki jih zahteva mednarodno pravo. Če so upoštevane vse pravne varovalke, ljudje pa se še vedno nočejo izseliti, oblasti lahko uporabijo silo, vendar le tolikšni meri, kot je nujno potrebno in v skladu z mednarodnimi standardi.

Romski ženski in otrok sedijo na ostankih svojega doma – buldožerji so ga porušili med izselitvijo 27 romskih družin iz naselja Gorno Ezerovo. Burgas, Bolgarija, september 2009.

Kdaj je izselitev lahko izvedena?

Do izselitve lahko pride zaradi različnih vzrokov, na primer, če ljudje stalno ne plačujejo najemnine ali je zemlja, kjer živijo, potrebna za izvedbo javnega projekta, kot je gradnja bolnišnice.

Kljub temu morajo oblasti storiti vse, kar lahko, da se izselitvam izognejo oziroma jih minimizirajo, na primer ocenijo vse potencialne lokacije in ugotovijo, kje bi gradnja imela najmanjši vpliv na ljudi, ali pa poiščejo arhitekturno zasnovo, ki bi prebivalcem omogočala, da ostanejo, kjer so. Prebivalci imajo običajno sami zelo dobre ideje, zato se morajo oblasti z njimi posvetovati in jim dati možnost, da predlagajo alternative izselitvam, o teh predlogih pa morajo pred dokončno odločitvijo tudi razmisliti.

Oblasti morajo upoštevati ustrezna postopkovna in pravna jamstva, ki vključujejo:

- resnično posvetovanje s prizadetimi ljudmi,
- ustrezno in razumno obvestilo skupnosti,
- ustrezno nadomestno bivališče ali nadomestila za izgube,
- jamstva glede tega, kako bo izselitev izvedena,
- dostop do pravnih sredstev, vključno z dostopom do pravne pomoči, kjer je to potrebno,
- zagotovilo, da zaradi izselitve nihče ne postane brezdomec ali žrtev kršitev človekovih pravic.

Zato v primeru, da so upoštevani vsi varnostni ukrepi in je nudena zaščita v skladu z mednarodnim pravom ter je uporaba sile sorazmerna in utemeljena, izselitev ne predstavlja kršitve človekovih pravic. Če zakoni in pogoji niso upoštevani, pa izselitev postane prisilna izselitev in s tem kršitev človekovih pravic.

Za imetnika pravic

Pred vsako izselitvijo bi morale oblasti:

- ✓ vam **POVEDATI**, da vas bodo izselili, in vam razložiti, za kaj bodo uporabili vaš dom oz. zemljo.
- ✓ se z vami **POSVETOVATI** o alternativah izselitvi in razmisliti o vseh vaših predlogih.
- ✓ vam **IZDATI** ustrezno obvestilo, kdaj bo izselitev potekala – pisno in napisano tako, da ga vsakdo lahko razume.
- ✓ vam **DATI** dovolj časa, da napišete seznam imetja ali plač, ki jih boste izgubili zaradi izselitve, in vam plačati odškodnino.
- ✓ vam **DATI** možnost, da izselitev izpodbijate na sodišču, povedati za vsa pravna sredstva in nuditi pravno pomoč, če jo potrebujete.
- ✓ vam **ZAGOTOVITI**, da ne postanete brezdomec ali v nevarnosti kršitev človekovih pravic.
- ✓ se z vami **POSVETOVATI** o območju in hiši, kamor vas bodo morda preselili.
- ✓ vam **ZAGOTOVITI** ustrezno nadomestno bivališče, če si ga sami ne morete privoščiti, in dokumentacijo, ki potrjuje, da lahko tam živite.
- ✓ vam **ZAGOTOVITI**, da si lahko privoščite življenje na lokaciji, kamor vas nameravajo preseliti, da imate dostop do osnovnih storitev in možnost prevoza do delovnega mesta.
- ✓ vam **ZAGOTOVITI**, da vas ne preselijo na onesnažena območja ali kamorkoli, kjer je vaše zdravje lahko ogroženo.

Če pride do izselitve, bi oblasti morale:

- ✓ **DATI** čas, da umaknete svojo lastnino in rešite gradbeni material.
- ✓ **ZAGOTOVITI**, da so pri izselitvi navzoči predstavniki oblasti, ki se morajo identificirati in vam pokazati formalno odobritev izselitve.
- ✓ **ZAGOTOVITI**, da vas ne bodo izselili ponoči, med prazniki ali v slabem vremenu, razen če se strinjate.
- ✓ **POSKRBETI**, da se izselitev izvede varno, brez nepotrebne ali neutemeljene sile s strani policije ali drugih uradnih oseb, in s spoštovanjem človekovega dostojanstva.

© Private

Zakaj pride do prisilnih izselitev?

Do prisilnih izselitev pride zaradi različnih vzrokov.

- Prisilne izselitve, na primer, v neki državi niso prepovedane z zakonom ali pa se zakoni, ki opredeljujejo pravna jamstva, ki morajo biti upoštevana pred vsako izselitvijo, ne nanašajo na vse ljudi (zaščiteni so, na primer, le ljudje, ki so uradno lastniki ali najemniki nepremičnine, ostali pa ne).
- Uradne osebe in ostali ne razumejo svojih obveznosti ali pa jih nočejo izpolnjevati.
- Naraščajoča vrednost zemlje v mestih je privlačna za investitorje. To lahko vodi do prisilnih izselitev, če ni ustreznega nadzora, ki bi to preprečeval, ali pa se predpisi ne izvajajo.
- Oblasti hočejo »očistiti« barakarska naselja ali izpeljati druge projekte, s katerimi bi polepšali mesto.
- Oblasti nočejo poiskati dolgoročnih rešitev za probleme, s katerimi se soočajo ljudje, ki živijo v barakarskih in neformalnih naseljih, na primer omogočiti nizkocenovnega bivanja, zato so številni ljudje vedno znova prisilno izseljeni.
- Diskriminacija določenih skupin, na primer romskih skupnosti, vodi k njihovi prisilni izselitvi s strani oblasti, lastnikov nepremičnin ali drugih.
- Oblasti ljudi ne seznanijo s pravicami, s katerimi se lahko zoperstavijo izselitvam, ali jim ne zagotovijo pravne pomoči, ki bi jim pri tem pomagala.

© Amnesty International

Zgoraj: Uničenje naselja v Abonema Wharfu. Port Harcourt, Nigerija, junij 2012.

Spodaj: Otrok med prisilno izselitvijo v rokah drži kitaro. Naselje Belvil, Beograd, Srbija, april 2012.

Kako prisilne izselitve prizadenejo ljudi?

Posledice prisilne izselitve so lahko katastrofalne, še posebej za ljudi, ki že živijo v revščini. Pravica do ustreznega bivališča priznava, da je dom veliko več kot le štiri stene in streha. Ko so človeška bivališča zravnanja z zemljo, so uničena tudi njihova življenja. Ljudje ne izgubijo le svojih domov (ki so jih morda zgradili z lastnimi rokami), temveč tudi sosede, osebne predmete, socialno mrežo, dostop do službe (znotraj naselij običajno obratujejo mala podjetja) in dostop do javnih storitev, kot so voda, sanitarije, šole in zdravstvena oskrba. Posledice prisilnih izselitev so zaradi diskriminacije v povezavi z lastništvom in dedovanjem za ženske nesorazmerno hujše. Po prisilnih izselitvah ženskam in otrokom pogosto grozi nasilje. Ti dve skupini sta, skupaj z ostarelimi in invalidi, običajno najbolj prizadeti zaradi onemogočenega dostopa do javnih storitev, kot sta voda in sanitarije.

“Moja hiša, osebni predmeti, identiteta, kartice, oblačila, fotografije – vse je izginilo. Nič ni ostalo.”

Hoy Mai, Kambodža

Vir: *Eviction and resistance in Cambodia: Five women tell their stories.*

Uničenje vasi Bos. Phnom Penh, Kambodža, oktober 2009.

Prisilne izselitve pogosto spremlja prekomerna raba sile s strani policije ali drugih oseb, ki izvajajo izselitev. Med postopki so bile zabeležene tudi druge kršitve, vključno s posilstvi, samovoljnimi aretacijam in pripori, z mučenji in nezakonitimi uboji.

“Ob 10. uri zjutraj so se pojavili stroji, policisti, posebna enota z orožjem. Začeli so prazniti hiše. Če se je kdo upiral, so z buldožerjem začeli rušiti vrata. Policisti so nato prišli v hišo, te s silo zvekle ven in hišo porušili.”

Edilson, prebivalec naselja Restinga, Brazilija

Vir: *Forced evictions must not mar Rio Olympics, Brazil.*

Ljudje po izselitvah postanejo brezdomci ali pa jih preselijo v neustrezna bivališča, pogosto daleč stran od mestnega središča ter njihovih delovnih mest ali šol. Številne ljudi večkrat prisilno izselijo in tako vedno znova izgubijo vse, kar so si zgradili – materialno ali socialno.

“Nekateri otroci niso mogli zaključiti šolskega leta, ker so bili še vedno vpisani v šole v bližini Vie Triboniano, po izselitvi pa so bili njihovi domovi predaleč, da bi lahko hodili v šolo.”

Vlad, kamp Via Triboniano, Italija

Vir: *Italy: “Zero tolerance for Roma”: Forced eviction and discrimination against Roma in Milan.*

Kako se lahko prepreči prisilne izselitve?

Eden od ključnih korakov za preprečevanje prisilnih izselitev je, da vlade upoštevajo svojo dolžnost implementirati zakone, ki prisilne izselitve prepovedujejo. Takšni zakoni bi omejili pogoje, pod katerimi lahko pride do izselitve, in zagotovili varovalke, ki morajo biti upoštevane, preden pride do izselitve. Brez takšnih zakonov je težko terjati odgovornost lokalnih in drugih oblasti, ko izvajajo prisilne izselitve, in prizadetim ljudem zagotoviti učinkovito pravno sredstvo.

© Amnesty International (foto: Kinoti Imanyara)

Aktivistka iz kenjskega neformalnega naselja ostale prebivalce spodbuja, naj v akcijskem tednu proti prisilnim izselitvam podpišejo peticijo Amnesty International. Marec 2012.

Za preprečevanje prisilnih izselitev je pred vsako izselitvijo nujno potrebno sodelovanje skupnosti, s čimer se poiščejo in upoštevajo vse možne alternative. Če obstaja prostor za takšno sodelovanje in posvetovanje, skupnosti pogosto lahko predlagajo rešitve, ki ustrezajo obema stranema. Takšne rešitve lahko pomenijo, da ljudi ni potrebno preseliti ali da se pri preseljevanju upošteva položaj in želje skupnosti. V ta proces morajo biti vključeni vsi člani skupnosti, vključno z zapostavljenimi ali marginaliziranimi skupinami, kot so starejši, ljudje s posebnimi potrebami, ženske in otroci, njihova participacija pa cenjena.

Čeprav so prisilne izselitve pogosto nasilne in nepričakovane, so se številni ljudje, ki jim grozi prisilna izselitev, združili v želji, da se uprejo kršitvam in se postavijo za svoje pravice. Ena od poti, ki lahko pomaga preprečiti ali ustaviti prisilne izselitve, je poznavanje in zahtevanje svojih pravic.

Amnesty International je vzpostavila globalno mrežo za krizno odzivanje, imenovano **Hitri odziv na prisilne izselitve**, z namenom ustaviti grozeče prisilne izselitve v določenih državah po vsem svetu. Ko mreža prejme informacije o grožnji prisilne izselitve, člane pozove, naj ukrepajo in se pridružijo aktivnostim, s katerimi se izvaja pritisk na odločevalce. Te aktivnosti so običajno podpisovanje peticij, pisanje pisem, akcije na socialnih omrežjih, medijsko delo, demonstracije in lobiranje – in to se zgodi v le nekaj dneh!

Amnesty International sodeluje s predanimi ljudmi s celega sveta; z lokalnimi in nacionalnimi partnerji, sekcijami, aktivisti in spletnimi prijatelji. Doslej je bila mreža uspešna pri zaustavitvi ali preložitvi prisilnih izselitev, pri učenju človekovih pravic in ozaveščanju glede problematike ter pri angažiranju ljudi, da ukrepajo za pravico do ustreznega bivališča. Nekateri lokalni vodje mobilizirajo svoje skupnosti, pišejo pisma, snujejo peticije ali protestirajo pred vladnimi stavbami, s čimer pomagajo preprečevati nadaljnje prisilne izselitve.

Vsak posameznik lahko spreminja svet!

Izkušnja aktivistke v barakarskem naselju
Manicah Hamisi Otieno

“Sama sem bila žrtev prisilne izselitve. Prišli so ob štirih ponoči, stekli smo iz hiše in nisem imela niti časa, da bi oblekla sebe ali otroka. Izgubili smo vse.”

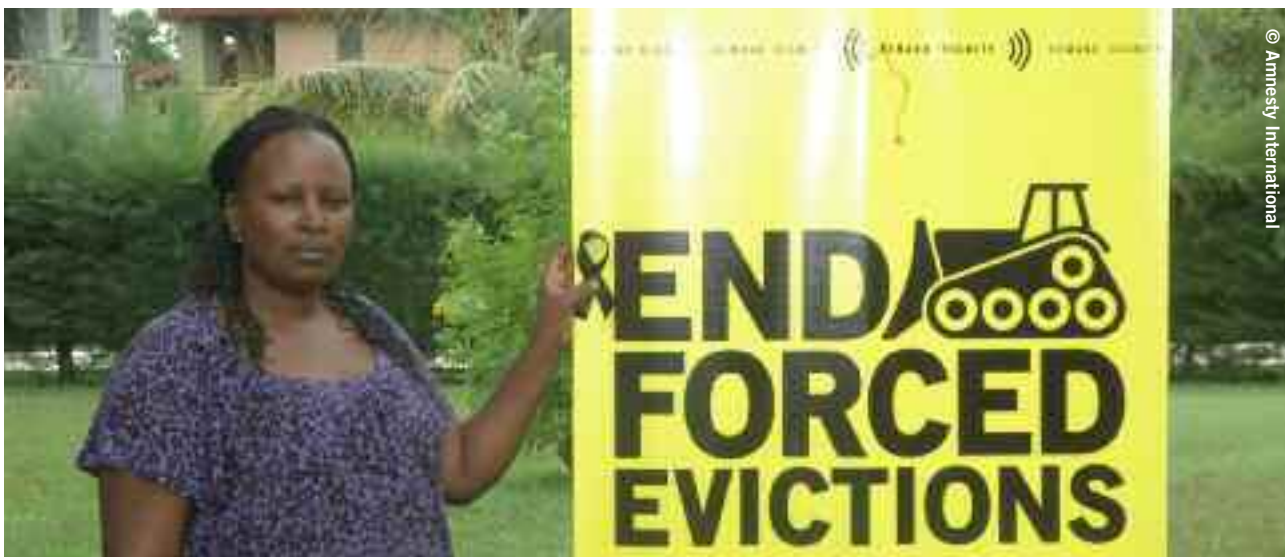
“Najprej sem spregovorila zaradi besa. Mislila sem si: 'Kako lahko nekdo naredi kaj takega drugemu človeku, še posebej ženski in otrokom?' Ko sem se postavila zase, so mi ljudje sledili. Prvič sem bila vodja skupnosti.”

“Sem članica ekipe za hitre odzive v primeru prisilnih izselitev v Nairobiju v Keniji. Smo mreža 1000 aktivistov v barakarskih naseljih, ki smo solidarni s skupnostmi, ki jim pretijo prisilne izselitve. Sami se težko borijo, še posebej tisti, ki postanejo brezdomci.”

“Izobražujemo in aktiviramo skupnost: pomembno je, da poznaš svoje pravice. Imamo sestanke z županom, vodjo prostorskega načrtovanja in ministrstvom za prostor, s katerimi iščemo alternative izselitvam in dolgoročno zaščito ljudi, ki živijo v barakarskih naseljih. V okviru kampanje, ki smo jo pripravili skupaj z Amnesty International, smo kenijskemu predsedniku izročili 30.000 podpisov pod peticijo.”

“Nenadna prisilna izselitev je najhujša, saj se ljudje poskušajo pobrati po grozni tragediji. Običajno je najprej telefonski klic zgodaj zjutraj. Takoj odidemo tja, kjer najdemo uničenje, nasilje in ogromno policistov. Ljudje ostanejo brez domov. Fotografiramo prizorišče in nato obiskujemo mestni svet, sodišča, policijo, odvetnike, medije in nevladne organizacije s področja človekovih pravic, dokler ljudem ne najdemo začasnega zavetišča ali pravice.”

“Skupaj se upiramo in upamo, da bomo zmagali.”

Manicah in aktivisti iz barakarskih naselij iz šestih držav so novembra 2011 z Amnesty International obiskali Afriško komisijo za človekove pravice in pravice ljudstev, kjer so predstavili, kako se borijo proti prisilnim izselitvam v Afriki.

Viri

Amnesty International, *Eviction and resistance in Cambodia: Five women tell their stories*

(Indeks: ASA 23/006/2011)

<http://amnesty.org/en/library/info/ASA23/006/2011/en>

Amnesty International, *Aftershocks: Women speak out against sexual violence in Haiti's Camps*

(Indeks: AMR 36/001/2011)

<http://amnesty.org/en/library/info/AMR36/001/2011/en>

Amnesty International, *Left behind: The impact of Zimbabwe's mass forced evictions on the right to education*

(Indeks: AFR 46/019/2011)

<http://amnesty.org/en/library/info/AFR46/019/2011/en>

Amnesty International, *'We are not dirt': Forced evictions in Egypt's informal settlements*

(Indeks: MDE 12/001/2011)

<http://amnesty.org/en/library/info/MDE12/001/2011/en>

Amnesty International, *Unsafe Foundations: Secure the Right to Housing in Romania*

(Indeks: EUR 39/002/2012)

<http://amnesty.org/en/library/info/EUR39/002/2012/en>

Amnesty International, *Stop forced evictions: Know your rights*

(Indeks: ACT 35/025/2011)

<http://amnesty.org/en/library/info/ACT35/025/2011/en>

Amnesty International, *Europe: Stop forced evictions of Roma in Europe*

(Indeks: EUR 01/005/2010)

<http://amnesty.org/en/library/info/EUR01/005/2010/en>

Mednarodni pakt o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah

<http://www2.ohchr.org/english/law/cescr.htm>

Spletna stran ZN: *UN Fact Sheet No 21:*

The Right to Housing

http://www.ohchr.org/Documents/Publications/FS21_rev_1_Housing_en.pdf

Spletna stran UN-HABITAT: Housing Rights

(pravice v zvezi z bivališčem)

<http://www.unhabitat.org/categories.asp?catid=282>

Poročila svetovalne skupine UN-HABITAT za prisilne izselitve

<http://www.unhabitat.org/categories.asp?catid=674>

UN-HABITAT: *The Challenge of Slums, 2003*

<http://www.unhabitat.org/downloads/docs/GRHS.2003.0.pdf>

© Amnesty International (foto: Tsvangirayi Mukwazhi)

Udeleženci dogodka v okviru Globalnega akcijskega tedna Amnesty International za ustavitev prisilnih izselitev v Afriki. Harare, Zimbabwe, marec 2012.

3. DELAVNICA

RAZUMEVANJE PRISILNIH IZSELITEV

CILJI

- Udeleženci razumejo, kaj je prisilna izselitev.
- Udeleženci raziščejo vpliv prisilnih izselitev na posameznike in družine.

ČAS

od 4 ure in 15 minut do 5 ur za vse korake

DELAVNICA IMA PET KORAKOV

Prvi korak: vzemi ali pusti! (30 minut)

Drugi korak: se strinjaš? (od 30 do 45 minut)

Tretji korak: skozi oči žensk in njihovih otrok (90 minut)

Četrty korak: ukrepanje (od 1 do 2 uri)

Peti korak: evalvacija (15 minut)

✓ Delavnico lahko razdelite na več delov. Dobro je, če prvi in drugi korak izvedete skupaj, tretji, četrti in peti korak pa lahko izvajate vsakega posebej. Tretji korak lahko razdelite na dve šolski uri.

✓ Čas, potreben za izvedbo delavnice, se lahko zelo spreminja, odvisno od tega, kako bodo udeleženci ukrepali ob koncu delavnice.

✓ Pomembno je, da udeleženci ob koncu delavnice ukrepajo, saj se učni proces tako okrepi.

Prvi korak: vzemi ali pusti! (30 minut)

KAJ POTREBUJETE?

- Tablo ali stojalo z listi,
- flomastre ali pisala,
- samolepilni trak.

NASVETI ZA IZVEDBO

- ✓ Pomembno je, da se skupine hitro premikajo in zamenjajo vsakih pet minut. Lahko uporabite zvonec ali uporabite zvok alarma, s čimer ustvarite občutek naglice.

Ženska in otrok opazujeta ogenj, ki se širi po šotorskem naselju Olga Benário. Dan po tem, 24. avgusta 2009, je vojaška policija 800 družin prisilno izselila iz tega naselja. Sao Paulo, Brazilija, avgust 2009.

Individualno delo

■ Udeležence prosite, naj si predstavljajo spodaj opisano situacijo.

Vam in vaši družini sporočijo, da imate le 15 minut, da zapustite dom. S sabo lahko vzamete vse, kar lahko spravite v nahrbtnik. Prisilno vas bodo izselili.

■ Udeležence prosite, naj vsak na list papirja napiše odgovore na spodnji vprašanji.

1. Katere stvari bi vzeli sabo?
2. Katere stvari bi bilo težko pustiti?

Na dan prisilne izselitve iz Bloka 72 romska deklica iz hiše nosi svoje osebne predmete. Novi Beograd, Srbija, marec 2012.

Skupinsko delo

■ Po petih minutah udeležence prosite, naj se razdelijo v pare in primerjajo odgovore. Vsak par naj uskladi skupni seznam stvari, ki bi jih vzeli s sabo.

■ Po petih minutah udeležence prosite, naj se združijo v skupine po štiri (dva para se združita) in primerjajo odgovore. Vsaka skupina naj uskladi skupni seznam stvari, ki bi jih vzeli s sabo.

■ Po petih minutah naj se udeleženci združijo v eno skupino. Vodite skupinsko razpravo, spodbujajte jo s spodnjimi vprašanji.

1. Se je bilo preprosto odločiti, kaj boste vzeli s sabo, ko ste bili soočeni s prisilno izselitvijo? Kako ste se odločili, kaj boste vzeli?
2. Katere so bile stvari, za katere ste se strinjali, da so pomembne in jih morate vzeti s sabo?
3. Katere stvari ste težko pustili? Kako ste se počutili, ko ste jih morali pustiti?
4. Kaj poleg materialnih stvari še lahko izgubimo zaradi prisilnih izselitev (na primer prijatelje, možnost šolanja, dostop do zdravstvenih storitev itd.)? Kako bi to vplivalo na naša življenja?

■ Povzemite glavne ideje in udeležence prosite, naj razmislijo, kakšna bi bila njihova življenja, če bi bili prisilno izseljeni s svojih domov. Ali poznajo ljudi iz njihove skupnosti, ki so bili prisilno izseljeni? Če da, kako so se ti ljudje po njihovem mnenju počutili?

■ Udeležencem lahko začnete razlagati, kaj morajo oblasti zagotoviti ljudem, če mora biti izvedena izselitev – pred, med in po izselitvi. Kaj bi po vašem mnenju lahko zmanjšalo uničujoče posledice izselitve?

Drugi korak: se strinjaš? (od 30 do 45 minut)**KAJ POTREBUJETE?**

- Papirja velikosti A4, na enem je napis »STRINJAM SE«, na drugem pa »NE STRINJAM SE«,
- izjave o prisilnih izselitvah (najdete jih na strani 57),
- samolepilni trak.

NASVETI ZA IZVAJALCE

- ✓ Udeleženci se z izjavami lahko strinjajo ali ne strinjajo do različne mere. Spodbudite jih, naj se ne ozirajo na druge, temveč naj raje sami razmislijo in na izjave odgovorijo čim bolj iskreno.
- ✓ Aktivnost lahko skrajšate, tako da uporabite manj izjav.
- ✓ Izjave lahko dodate ali jih nadomestite z dodatnimi izjavami, ki bodo po vašem mnenju vodile v plodno razpravo.

Navodila za izvedbo

- Vsi udeleženci naj se zberejo na velikem odprtem prostoru. Na eno stran položite papir z napisom »STRINJAM SE«, na drugo stran pa »NE STRINJAM SE«.
- Udeležencem razložite, da boste brali izjave in jih vsakič vprašali, ali se z izjavo strinjajo ali ne.
- Razložite jim, naj se pretvarjajo, da so na namišljeni ravni črti, ki vodi od napisa »STRINJAM SE« do napisa »NE STRINJAM SE«. Preberite po eno izjavo naenkrat. Potem ko preberete posamezno izjavo, udeležence prosite, naj se premaknejo po črti levo ali desno, odvisno od tega, v kolikšni meri se z izjavo strinjajo oz. ne. Poudarite, naj razmislijo in izrazijo svoje mnenje in se ne ozirajo na mnenje drugih.
- Ko se postavijo na določeno točko na navidezni črti, nekaj udeležencev vprašajte, zakaj so se postavili na izbrano točko. V nekaterih primerih se bodo morda vsi popolnoma strinjali ali popolnoma nasprotovali izjavi, v drugih primerih pa so mnenja lahko zelo različna.
- Pomembno je, da ob koncu aktivnosti udeleženci razumejo naslednje teme iz 2. poglavja (strani 46–50):
 - ☑ kaj je prisilna izselitev,
 - ☑ kdaj in kako je izselitev lahko izvedena,
 - ☑ kaj morajo oblasti zagotoviti, preden je izselitev izvedena,
 - ☑ kaj morajo oblasti storiti ob izselitvi.

“Skvoterji” nimajo pravno varovane pravice živeti v nepremičnini, ki je last tretje osebe, in morajo zato biti prisilno izseljeni.

Ljudi lahko prisilno izselijo, če bodo na zemlji, kjer živijo, zgradili bolnišnico.

Če oblasti prebivalce večkrat opozorijo, naj se odselijo, jih lahko izselijo, kadar hočejo.

Če ljudi izselijo in preselijo na drugo lokacijo, morajo oblasti plačati šolanje za razseljene otroke.

Vsak, ki mu grozi prisilna izselitev, ima pravico poiskati pravno pomoč za preprečitev izselitve.

Poleg predstavnikov oblasti lahko tudi zasebna podjetja izvajajo prisilne izselitve.

Če ljudi izselijo, ker hoče njihovo zemljo uporabiti podjetje, je odgovornost podjetja, ne oblasti, da izseljenim družinam zagotovi nadomestilo.

V naši skupnosti problem prisilnih izselitev ne obstaja.

**Tretji korak: skozi oči žensk in njihovih otrok
(90 minut)****KAJ POTREBUJETE?**

- **Tablo ali stojalo z listi,**
- **flomastre ali pisala,**
- **kopije opisov primerov (najdete jih na straneh 61–63)**
– eno za vsako skupino,
- **samolepilni trak.**

NASVETI ZA IZVEDBO

- ✓ Če ste časovno omejeni, ta korak lahko razdelite na dva dela: v eni šolski uri se udeleženci pripravijo na igro vlog, v drugi pa sledi predstavitev in razprava.
- ✓ Če je skupina velika, lahko isto zgodbo dodelite več skupinam.
- ✓ Ne pozabite, da gre za resnične zgodbe žensk in njihovih družin. Udeležence opomnite, naj bodo predstavitve zanimive, vendar naj ohranijo spoštljiv ton in naj se ne norčujejo iz izkušenj teh ljudi ali se jim posmehujejo.
- ✓ Pomembno je, da zaključite vse aktivnosti v sklopu tega koraka, vključno z razpravo o Minicahini zgodbi (na strani 51) kot pozitivnem primeru, kako se ženske, ki v barakarskih ali neformalnih naseljih živijo v zelo težkih razmerah, borijo za svoje pravice.

Skupinsko delo

- Udeležence razdelite v majhne skupine (približno od 4 do 5 udeležencev na skupino).
- Vsaki skupini dodelite zgodbo ene od žensk. Če je mogoče, naj vsaka skupina predstavi drugo žensko.
- Udeležence prosite, naj preberejo zgodbo, ki so jo dobili – lahko vsak zase ali v skupini.
- Udeležencem svetujte, naj po branju zgodbe razmislijo o spodnjih vprašanjih.
 1. Zakaj je bila ta ženska z družino izseljena s svojega doma?
 2. Kako je bila izselitev izvedena?
 3. Ali misliš, da bi bila izselitev lahko izvedena tako, da bi bile človekove pravice bolj spoštovane? Če da, kako?
 4. S katerimi težavami, povezanimi s človekovimi pravicami, se ženska in njena družina spopadajo zaradi prisilne izselitve? Katere so bile takojšnje posledice izselitve za žensko? Kako se je zaradi izselitve spremenilo življenje njene družine? Katere bi lahko bile dolgotrajne posledice tega dogodka?
 5. Kaj se vam je zdelo prepričljivo, zanimivo oz. o čem razmišljate, potem ko ste prebrali o izkušnjah te ženske in njene družine? Kaj bi lahko storili, da bi njej in njeni družini zagotovili dostojno življenje?

- Skupine prosite, naj pripravijo predstavitev svoje zgodbe ostalim skupinam (približno od 5 do 6 minut, odvisno od razpoložljivega časa).
- Udeležence spodbudite, naj bodo pri predstavitvah ustvarjalni. Primeri: lahko opravijo intervju, v katerem en član sprašuje, drugi pa pove zgodbo te ženske, ali odigrajo kratko igro, če je časa malo, pa lahko zgodbo predstavijo s sliko ženske in razpravo o zgornjih vprašanjih.
- Udeleženci naj poskušajo na vprašanja odgovoriti skozi vsebino in način predstavitve.
- Udeležencem dajte dovolj časa, da se pripravijo in na kratko vadijo svojo predstavitev, saj bodo tako zgodbo predstavili na najboljši možni način.

Vsi skupaj

- Vsaka skupina svojo zgodbo predstavi ostalim udeležencem.
- Udeležencem svetujte, naj dobro poslušajo predstavitve in si zapišejo eno ali dve vprašanji, ki jih bodo skupini zastavili po predstavitvi.
- Skupina, ki predstavlja, lahko na vprašanja odgovori po končani predstavitvi.
- Čas, namenjen predstavitvi, lahko prilagodite glede na razpoložljiv čas. Če boste skupini namenili od 5 do 10 minut (vključno z vprašanji in razpravo), bodo predstavitve potekale razmeroma hitro, če jim boste namenili več časa, pa bodo razprave lahko bolj poglobljene.
- Ko se vse skupine predstavijo, vodite razpravo o tem, kako so izzivi, s katerimi se soočajo te ženske, povezani s spoštovanjem oziroma kršenjem njihovih pravic.
- Ko ob koncu povzamete razpravo, je pomembno, da udeleženci ugotovijo, da ženske iz obravnavanih primerov prihajajo iz različnih držav, vendar se soočajo s podobnimi težavami.

Mladi iz kulturnega centra Mounira El Gharbiya med igro, ki so jo pripravili v okviru Globalnega akcijskega tedna Amnesty International za ustavev prisilnih izselitev v Afriki. Giza, Egipt, marec 2012.

Vsi skupaj

- Uporabite zgodbo aktivistke iz barakarskega naselja Minicah Hamisi Oteno (2. poglavje, stran 51). Zgodbo preberite ali jo razdelite vsem udeležencem.
- Udeležence vprašajte: »Kaj smo se naučili iz njene zgodbe?«
- Vodite skupinsko razpravo. Pri tem je pomembno, da:
 - ✓ delite izkušnje žensk, ki so aktivistke in živijo v barakarskih naseljih;

- ✓ poudarite, da te ženske, čeprav živijo v zelo težkih razmerah, imajo dostojanstvo in se borijo za zaščito svojih pravic;
- ✓ poudarite, da je poznavanje in zahtevanje njihovih pravic eden od načinov, kako ljudem, ki se soočajo s prisilnimi izselitvami, pomagati pri uresničevanju pravic in morebitni ustavitvi prisilne izselitve.

Roth Sophal z družino pred napisi »Na prodaj«. Damnak Trayoung, Phnom Penh, Kambodža, junij 2011.

© Amnesty International

OPISI PRIMEROV ZA TRETJI KORAK TRETJE DELAVNICE

1. KAMBODŽA: Sophalina zgodba

Prisilne izselitve v Phnom Penhu

Sophal (na sliki na strani 60) je stara 31 let in doma dela kot manikerka in šivilja. Zemlja Sophaline družine je v vasi Dey Krahom v bližini središča Phnom Penha, kupili so jo, ko je bila stara 11 let.

Prebivalci Dey Krahorma so bili upravičeni, da uradno vpišejo lastništvo, vendar so njihove vloge zavrnili ali ignorirali. Predsednik vlade je obljubil, da bodo Dey Krahom posodobili, vendar je bila podjetju 7NG že pred tem zagotovljena pravica do zemlje. Podjetje je lokalnim voditeljem ponudilo zamenjavo zemlje v Dey Krahormu za cenejšo zemljo v Dmnak Trayoung, vendar brez soglasja prebivalcev Dey Krahorma. Sophal razlaga: »*Nikoli me niso ničesar vprašali in jaz [sem bila do takrat] lastnica hiše. Ni bilo nobenih pogovorov ali dialoga z ljudmi.*« Prebivalci so odstavili lokalne voditelje in na sodišče vložili pritožbe zaradi kršitve zaupanja ter poskušali preklicati pogodbo med lokalnimi voditelji in podjetjem. Sodišče je pritožbe prebivalcev ignoriralo. Zaradi pritiskov s strani podjetja je več sto družin zapustilo vas.

Za Sophalino družino je bila misel, da bi zapustili svoj dom v Dey Krahormu in se preselili ali kot nadomestilo sprejeli 8000 ameriških dolarjev, nepredstavljiva. »*Nisem sprejela. Nisem se strinjala s ponujenimi 8000 dolarji; če bi se preselila, bi izgubila zaposlitev, ki je povezana z mojo hišo. Ne bi bilo nobenega zaslužka.*« Za družine, ki so se tako kot Sophalina družina odločile, da zavrnejo ponudbo, so se grožnje podjetja sprevrgle v nasilje.

Sophal se je začela udeleževati rednih protestov skupnosti pred mestno hišo. »*Hoteli smo se sestati [z mestnimi oblastmi] in zahtevati rešitev. Potem smo se želeli sestati s predstavniki podjetja. Na koncu smo šli pred poslopje*

[predsednika vlade] in varnostniku predali dokumentacijo,« razlaga Sophal. »*In potem smo čakali na novice. Čakali smo, ampak nikoli nismo prejeli nobenih novic ...*« Skomigne: »*Potrudili smo se po najboljših močeh.*«

Nekega jutra januarja 2009 so preostalih 400 družin prisilno izselili z njihovih domov v Dey Krahormu. S sekirami, kladivi, z železnimi palicami in električnimi pendreki jih je napadlo več sto policistov in zasebno plačanih delavcev, ki naj bi porušili hiše. Medtem ko so buldožerji in bagri divjali skozi njihove domove, so prebivalci obupano poskušali rešiti svojo lastnino. Medtem je policija nanje streljala s plastičnimi naboji, uporabila je tudi solzivec in vodne topove. Poskusi, da bi izpogajali pošten dogovor ali poiskali sprejemljivo rešitev, so propadli. Sophalin dom in celotno družinsko premoženje sta bila popolnoma uničena. »*Vse, kar sem lahko rešila, je bil en šivalni stroj,*« je dejala Sophal. Do poldneva vas Dey Krahom ni več obstajala.

»*Prvi dan,*« se spominja Sophal, »*ko sem prispela v Dmnak Trayoung in hodila naokrog, sem čutila, da sem bila deportirana iz moje vasi, ki je bila moja družina in moja sreča ... Počutila sem se brezupno, bila sem jezna ... Sovražila sem jih.*«

Prirejeno po *Eviction and resistance in Cambodia: Five women tell their stories.*

2. ZIMBABVE: Zgodba A. M.

Vpliv prisilnih izselitev na zdravje mater

A. M. je 25-letna nekdanja prebivalka Porta Farma, ki je bila prisilno izseljena in preseljena v Hopley Farm. Večina tamkajšnjih prebivalcev je preživela množične prisilne izselitve leta 2005, znane kot Operacija Murambatsvina (»Napodimo umazanijo«). Hopley Farm v Harareju je eno od številnih naselij, urejenih v okviru Operacije Garikai/Hlalani Kuhle (»Živi dobro«) – vladnega programa, ki so ga sprejeli zaradi množičnih prisilnih izselitev.

Amnesty International je ugotovila, da je bilo zdravje nosečnic v naselju Hopley zaradi nezadostnega dostopa do osnovnih zdravstvenih storitev ogroženo, celo življenjsko. Njihova življenja, pa tudi življenja novorojenčkov so bila ogrožena, ker oblasti niso uspeli zagotoviti ustrezne nege za matere in novorojenčke.

A. M. je januarja 2010 rodila dvojčka (dečka in deklico), ki sta umrla tri dni po rojstvu. Amnesty International je povedala: *»Nisem imela denarja, da bi se prijavila v porodnišnici, zato sem rodila doma. Pomagala mi je starejša ženska iz naše skupnosti. Dva dni z dojenčkoma nisem mogla do porodnišnice, ker me je bolelo. Imela sem porod v zadnjični vstavi (op. otrok se je rodil z ritko naprej, se ni obrnil). Eden od dojenčkov je umrl na poti v porodnišnico, drugi pa tik preden smo prispeli. Odločili smo se, da gremo domov, ne da bi obiskali porodnišnico. Mislim, da sta otroka umrla zaradi mraza. Rodila sem v plastični kolibi. Pa tudi ta starejša ženska še nikoli ni pomagala pri porodu dvojčkov. Nisem vedela, da nosim dvojčka. To je bila moja druga nosečnost. Prvega otroka sem rodila v porodnišnici. Tri moje prijateljice so otroke izgubile po porodu doma.«*

Večina žensk, s katerimi se je v Hopleyju pogovarjala Amnesty International, je dejala, da nimajo 50 ameriških dolarjev, potrebnih za prijavo v porodnišnici.

Prirejeno po *No chance to live: newborn deaths at Hopley settlement, Zimbabwe.*

Ženske in dojenčki. Hopley Farm, Zimbabwe, 2010.

3. EGIPT: Zgodba Fatme Mohamed Wahid

Ženske so diskriminirane s strani oblasti, ki so odgovorne za stanovanjsko politiko

Fatma Mohamed Wahid, 31-letna ločena mati in ulična prodajalka, je Amnesty International povedala, da je bila skupaj s svojimi štirimi otroki nekoč najemnica sobe v neformalnem naselju na območju Al-Wahayed v predelu Al-Duwayqa v Kairu. V širši okolici Kaira več kot šest milijonov ljudi živi v domovih, neprimernih za človeško bivanje ali zelo nevarnih zaradi zemeljskih plazov, poplav, požarov, železniških prog, visokonapetostnih napeljav, odprtih kanalizacij in drugih groženj za življenje in zdravje. Leta 2008 je bilo v zemeljskem plazu v Al-Duwayqi ubitih najmanj 119 ljudi, 55 pa poškodovanih. Po nesreči je vlada Al-Duwayqo označila za »nevarno območje«, kjer so življenja prebivalcev ogrožena. Oblasti so prebivalce prisilno izselile iz naselja in porušile njihove domove.

Fatmi niso zagotovili nadomestnega bivališča. Znano je, da oblasti pravkar ločene ženske sumijo lažnih zahtevkov, zato Fatma meni, da oblasti verjamejo, da se je od moža ločila le zato, da bi dobila dodatno bivališče.

Fatma ne zna brati in pisati, poročila se je s 17 leti. Po pol leta je njen mož poročil drugo ženo. Fatma je najprej živela v majhnem stanovanju v Manshiyet Nasserju, potem ko se je lastnik odločil, da bo stanovanje obnovil, pa se je z otroki preselila v enosobno stanovanje, ki si ga je delila z moževo drugo ženo in njenimi petimi otroki. Delala je kot ulična prodajalka, dokler ni zaslužila 1000 egiptovskih funtov (168 ameriških dolarjev) – dovolj za plačilo pologa za sobo v ulici Alsayeda Zaynab, kamor se je preselila januarja 2009. Nato je vložila zahtevek za ločitev z utemeljitvijo, da ji mož ni mogel zagotoviti bivališča.

V začetku marca 2010 so se v njeni ulici začela rušenja.

Fatma je v svoji sobi vztrajala, dokler buldožerji sredi marca niso dosegli njihove stavbe. Dejala je, da bi s svojimi otroki raje umrla pod ruševinami, kot pa zapustila sobo. Sosedje so jo morali izvreči. Dejala je, da četrtne oblasti njene najemne pogodbe ali dokumentov otrok, ki so družino povezovali z naslovom, niso priznale. Potem ko je bila izseljena, je Fatma odšla po pravno pomoč v nevladno organizacijo Egiptovski center za pravice do bivališča. Vložila je pritožbo zoper četrtne oblasti, ker ji niso ponudili nadomestnega bivališča. Po njenih besedah ji je vodja četrti dejal, da ne bo dobila nadomestnega bivališča in da naj se vrne k možu ali skupaj z ostalimi živi v šotoru.

Prirejeno po 'We are not dirt': Forced evictions in Egypt's informal settlements.

Fatma Mohamed Wahid s svojimi otroki. Kairo, Egipt, 2010.

Četrty korak: ukrepanje (od 1 do 2 uri)

■ **Oblikujte in v šoli razobesite OBVESTILO O IZSELITVI**, s čimer boste pri ljudeh vzbudili zanimanje za problematiko in jih ozavestili. Tistim, ki se na obvestilo odzovejo, lahko priskrbite več informacij, lahko pa jim pokažete tudi videoposnetek z zgodbami iz barakarskih naselij ali predstavite igro vlog. Kako so ukrepali učenci na Poljskem:

OBVESTILO O IZSELITVI

Z obžalovanjem vam sporočamo, da je vaša šola v prihodnjih treh dneh na vrsti za rušenje, zato jo je treba izprazniti. Če v treh dneh ne odidete, si pridržujemo pravico, da šolo porušimo. V šoli ostajate na lastno odgovornost.

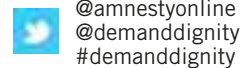
Zgornje obvestilo morda zveni kruto, vendar je takšna resničnost za številne ljudi, ki jim grozi izselitev, npr. v Palestini, Izraelu, Keniji, Zimbabveju, Nigeriji, Gani, Egiptu, Kambodži in Srbiji.

Če želite izvedeti več, se pridružite pogovoru šolske skupine Amnesty International v četrtek, 29. marca, ob 10.30 v sobi 314.

■ **Raziščite ostale primere prisilnih izselitev**, ki se dogajajo po svetu ali v vaši skupnosti. Razmislite, kaj lahko v vaši šoli, družini ali skupnosti storite za ozaveščanje o prisilnih izselitvah. Informacije zberite s pomočjo interneta in časopisov. Informacije lahko najdete tudi na različnih straneh Amnesty International. <http://www.amnesty.org/en/demand-dignity>, <http://www.amnesty.org/en/campaigns/demand-dignity/issues/slums>

■ **Pridružite se! Preverite kaj mreža Amnesty International za hitre odzive dela** v vaši državi in po svetu. Morda se boste želeli pridružiti akciji za preprečitev prisilnih izselitev. <https://www.facebook.com/#!/pages/Stop-Forced-Evictions-Amnesty-International/161493850572913>

■ Svoje aktivnosti delite z nami! Svoje ideje delite z mladimi po vsem svetu na www.respectmyrights.org ali s pomočjo strani projekta Zahtevamo dostojanstvo na facebooku in twitterju.

Peti korak: evalvacija (15 minut)

Če čas dopušča, naredite kratko evalvacijo aktivnosti.

- Osredotočite se na to, kaj je bilo udeležencem všeč in kaj ne, ali pa razmislite o posameznih aktivnostih in kako so bile izvedene. Katere aktivnosti so jim bile najbolj všeč in zakaj?
- Udeležence vprašajte, česa so se naučili, ali se je njihov odnos spremenil in kako bodo v prihodnosti morda ukrepali in prispevali k večji ozaveščenosti o ljudeh, ki živijo v neustreznih bivanjskih razmerah.
- Več informacij o tehnikah evalviranja najdete v *Priročniku za izvajalce aktivnosti*.

Delegat si ogleduje razstavo v okviru Globalnega akcijskega tedna za ustavitev prisilnih izselitev v Afriki. Nairobi, Kenija, marec 2012.

© Amnesty International (Riccardo Ganigale)

4. DELAVNICA

RAZISKOVANJE VPLIVA PRISILNIH IZSELITEV

CILJI

- Udeleženci skozi igro vlog raziščejo vpliv prisilnih izselitev na skupnost.
- Udeleženci razumejo vlogo različnih udeležencev in nosilcev interesov v prisilnih izselitvah.
- Udeleženci opredelijo akcije, ki lahko izboljšajo življenje prisilno izseljenih.

ČAS

od 2 uri 15 minut do 3 ure

DELAVNICA IMA PET KORAKOV

Prvi korak: **igra vlog: Prisilna izselitev v romski skupnosti (do 90 do 120 minut)**

Drugi korak: **ukrepanje (30 minut)**

Tretji korak: **evalvacija (15 minut)**

- ✓ Če ste časovno omejeni, se prvo uro lahko pripravljate na igro vlog, naslednjo uro pa namenite predstavitvi in razpravi.
- ✓ Čas, potreben za izvedbo delavnice, se lahko zelo spreminja, odvisno od tega, kako bodo udeleženci ukrepali ob koncu delavnice.
- ✓ Pomembno je, da udeleženci ob koncu delavnice ukrepajo, saj se učni proces tako okrepi.

Prvi korak: igra vlog (od 90–120 minut)

KAJ POTREBUJETE?

- Kopije opisa primera za vsakega udeleženca (na strani 69),
- kopije kartic z opisi oseb za vsako skupino (na straneh 70-71) - vsaka skupina dobi drugo kartico.

NASVETI ZA IZVEDBO

- ✓ Za igro vlog so uporabljeni opisi primerov, ki temeljijo na resničnih dogodkih. Z udeleženci lahko zasnujete svojo študijo primera o prisilnih izselitvah, ki se nanaša na določeno situacijo, ki jo udeleženci poznajo in je zato zanje bolj relevantna.
- ✓ Poskrbite, da ima vsak član skupine kopijo primera in kopijo kartice z opisom njihove osebe ter da vsaka skupina razume svojo specifično vlogo.
- ✓ Med igro vlog bodite čim bolj tiho in pustite skupinam, da se čim bolj spopadejo med sabo.
- ✓ Pri mlajših udeležencih ali pri udeležencih, ki imajo manj izkušenj z igro vlog, lahko prevzamete vlogo vodje sestanka s predstavniki mestnih oblasti, s čimer boste zagotovili, da bodo sodelovale vse skupine.
- ✓ K bolj uspešni igri vlog bo pripomoglo, če premaknete pohištvo. Če imate mize, jih lahko postavite v krog ali postavitev, kakršna je v sejnih sobah (npr. mestnega sveta).

Skupinsko delo

- Udeležence prosite, naj vsak zase prebere opis primera, ali prosite enega izmed udeležencev, naj primer prebere naglas. Gre za romske družine, ki so bile v Romuniji prisilno izseljene s svojih domov.
- Udeležencem razložite, da je cilj igre vlog predlagati konkretne akcije, s katerimi bi izboljšali življenja prisilno izseljenih, in razumeti vloge različnih vpletenih strani (na primer pripadnikov romske skupnosti, vladnih predstavnikov, predstavnikov nevladnih organizacij (NVO) in pripadnikov širše neromske populacije). Vsaka od vlog je opisana na karticah z opisi oseb.
- Udeležence razdelite v štiri skupine.
- Vsakemu članu skupine razdelite kopijo opisa primera in kartico z opisom njihove osebe.
 1. Pripadniki romske skupnosti.
 2. Predstavniki nevladne organizacije, ki v imenu izseljenih Romov zagovarjajo pravico do ustreznega bivališča.
 3. Predstavniki vlade z ministrstva za okolje in prostor in predstavniki občine.
 4. Pripadniki širšega neromskega prebivalstva.

Predstavniki nevladne organizacije intervjuvajo Rome, ki so bili prisilno izseljeni iz naselja Belvil v Begoradu in preseljeni v neizolirane kontejnerje ob močvirju blizu Drena. Srbija, april 2012.

- Skupinam razložite, da so bili pripadniki romske skupnosti prisilno izseljeni iz mesta Austrumi v okrožju Falu. Predstavniki nevladne organizacije, ki se v imenu izseljenih Romov borijo za pravico do ustreznega bivališča, so sklicali sestanek, kjer bodo vse vpletene strani razpravljale o problemu in Romom poskušale pomagati z iskanjem rešitev. Večina pripadnikov širše neromske populacije, vladni predstavniki z ministrstva za okolje in prostor ter predstavniki lokalnih oblasti bodo zagovarjali stališče, da so bili Romi izseljeni v skladu z zakonom in da so bili pravično obravnavani.
- Skupinam dajte vsaj 30 minut, da se pripravijo na sestanek.

Igra vlog

- Razred uredite za sestanek, tako da stole postavite v krog, da bo vsak lahko videl vsakogar. Člani ene skupine naj s edijo skupaj.
- Odigrajte igro vlog.
- Sestanek se mora končati po 30 minutah, tudi če se niso dogovorili o nadaljnjih ukrepih.

Vsi skupaj

- Ko je igra vlog končana, vodite razpravo z udeleženci, pri tem pa si pomagajte s spodnjimi vprašanji.

1. Kako ste se počutili v svoji vlogi? (Poskusite dobiti odgovor vsaj ene osebe iz vsake skupine.)
2. Ali položaj Romov v tej igri vlog odraža podobne okoliščine drugih ljudi, ki so prisilno izseljeni? Zakaj?
3. So vas kot pripadnika romske skupnosti poslušali? Zakaj ne?

4. Kakšno je bilo v igri vlog stališče vlade? Menite, da je to običajno stališče? Zakaj?
5. Kaj bi vlada lahko storila, da bi izboljšala življenjske razmere Romov iz te igre vlog? Kdo je odgovoren? Kaj bi lahko storili, da bi Romom omogočili zahtevanje svojih pravic?
6. Kakšno vlogo lahko igrajo nevladne organizacije, ko pride do grožnje ali izvršitve prisilne izselitve?
7. Kakšno vlogo bi morala igrati romska (ali izseljena) skupnost?
8. Ali širša neromska skupnost lahko igra pozitivno vlogo? Kako?
9. Kaj je po vašem mnenju potrebno, da se bo dialog med različnimi skupinami izboljšal?
10. Ali je v vaši skupnosti kakšen primer, ko so bili ljudje prisilno izseljeni? Zakaj so bili izseljeni in kakšen vpliv so imele izselitve na njihova življenja?

- Povzemite razpravo, pri tem pa poudarite različne vloge, ki jih je imela vsaka skupina, in težave, ki so nastale pri poslušanju in skupnem delu.

- Razložite, da boste z naslednjo aktivnostjo bolj podrobno raziskali, kaj različne skupine lahko storijo, da ustrezno bivališče postane resničnost.

© Joshua Gross, Joshua Ilea Photography

Romi, ki živijo v vasi Pata Rat. Cluj-Napoca, Romunija, oktober 2011.

KARTICE Z OPISI OSEB ZA PRVI KORAK ČETRTE DELAVNICE

Prisilna izselitev romske skupnosti v Austrumi v Faluju*

Približno 350 ljudi (76 družin), večinoma Romov, so lokalne oblasti 17. decembra 2010 izselile iz ulice Ulica v središču mesta Austrumi v Faluju.

Štirideset družin so preselili v nove stanovanjske enote na obrobju mesta na območje Zapadno, v bližino mestnega odlagališča odpadkov in nekdanjega odlagališča nevarnih odpadkov. Bivališča so neustrezna. »Soba je zelo majhna; voda od zunaj curlja skozi stene. Res je slabo, nočna mora ... Ni prostora za družino ... V sosednji sobi živi 13-članska družina z 11 otroki,« je dejal Dimitry, eden izmed Romov, preseljenih v nove hiše. V hišah ni tople vode ali plinske napeljave, imajo pa vodo, kanalizacijo in elektriko.

Ostalim 36 družinam niso zagotovili nadomestnih bivališč. Sedem družin gostijo sorodniki, ki so jim bile dodeljene sobe v stanovanjskih enotah v Zapadnu, preostalim 29 družinam pa je po njihovih besedah občina dovolila, da si na parceli v bližini stanovanjskih enot postavijo improvizirane domove. »Imam kos zemlje in zgradila sem si [svojo hišo] iz materiala, ki sem ga nabrala na smetišču. Celo zimo sem zmrzovala, ker [hiša] ni izolirana,« je dejala Adriana. Družine nimajo dostopa do vode, sanitarij in elektrike. Samo z ustnim dogovorom z občino in brez formalne pravice do zemlje nimajo zagotovljene pravne varnosti uživanja bivališča in vsak dan živijo v strahu pred ponovno prisilno izselitvijo in izgubo doma.

Najbližje avtobusno postajališče je oddaljeno približno 2,5 km, s čimer imajo močno omejen dostop do izobrazbe, zaposlitve in drugih osnovnih storitev. Prebivalci Zapadna poročajo, da se je njihovo zdravje po izselitvi in preselitvi poslabšalo. »Kamorkoli greš, vidiš le smeti in vohaš smrad, ki vsak dan vpliva na naše zdravje,« pravi Sabina.

Romske družine, skupaj z lokalnimi aktivisti nevladne organizacije, so večkrat izrazili zaskrbljenost glede življenjskih pogojev v občini Austrumi. Oblasti prošnjam še niso prisluhnile, prav tako niso odpravile kršitev človekovih pravic ljudem, ki so jih prisilno izselili iz Ulice in preselili v Zapadno. Posledice prisilne izselitve še naprej vplivajo na romsko skupnost, ki se boji, da bodo oblasti nanje pozabile.

*Opis primera uporablja izmišljene kraje, vendar je prirejen po resničnih dogodkih iz Cluj-Napoce v Romuniji. Več informacij: Amnesty International, Justice for the Roma from Coastei Street, Cluj-Napoca, Romania: local authorities must act now!

<http://www.amnesty.org/en/appeals-for-action/Coastei-Street>

KARTICE Z OPISI OSEB ZA PRVI KORAK 4. DELAVNICE

Fotokopirajte, razrežite in razdelite skupinam.

Prisilna izselitev romske skupnosti v Austrumi v Faluju*

Romska skupnost

Vaša skupina predstavlja romsko skupnost, ki je bila prisilno izseljena. Prisilili so vas, da ste zapustili svoje domove v središču mesta in se preselili v tako imenovano »začasno nastanitev« na obrobju mesta, daleč stran od vaših služb in šol.

Vsak član skupine lahko predstavlja drugo osebo, na primer vodjo skupnosti, vodjo gospodinjstva, mlado osebo, delavca itd. Če vas je dovolj, naj vaša skupina predstavlja vse – moške, ženske, dečke in deklice. Kot lahko razberete iz primera, Romi niso zadovoljni z bivanjskimi razmerami. Nekateri člani vaše skupnosti so zadržani in ne zaupajo nevladni organizaciji, ki trdi, da vam želi pomagati.

Na sestanku boste morali opisati svojo situacijo. Pomembno je, da ljudje razumejo, kaj je vaša skupnost morala prestati. Kaj ste izkusili. Kaj potrebujete. Pripravite, kaj želite sporočiti. V vaših izvajanjih se lahko osredotočite na vaše življenjske razmere, poveste, kako ste bili izseljeni, in kaj vlada trenutno dela ali ne dela, da bi vam pomagala, pa tudi, kaj zahtevate.

Predstavniki NVO

Vaša organizacija se s tematiko prisilnih izselitev ukvarja na lokalni in mednarodni ravni. Glavna področja dela so raziskave, kampanje, zagovorništvo in učenje človekovih pravic. Organizacijo morate poimenovati. S to romsko skupnostjo sodelujete že nekaj preteklih mesecev.

Vaša vloga je voditi dialog med pripadniki romske skupnosti, vladnimi predstavniki in širšo neromsko populacijo. Romski skupnosti nudite podatke in orodja glede njihovih pravic. Za sestanek pripravite vprašanja za romsko skupnost. Vprašanja naj se osredotočajo na njihove življenjske pogoje, način, kako so bili izseljeni, in kaj vlada trenutno dela, da bi jim pomagala. Vprašajte jih, kakšne so njihove potrebe in ideje za rešitev problema. Lahko pripravite zahteve za vlado, tako kratko- kot tudi dolgoročne.

Na kratko tudi opišite, kako bi vaša organizacija romski skupnosti lahko pomagala pri iskanju rešitev.

Predstavniki vlade

Lokalne oblasti so romsko skupnost prisilno izselile iz ulice Ulica v središču mesta. Vaša naloga je braniti oblasti, čeprav prihajate iz dveh različnih služb; iz državne, torej z ministrstva za okolje in prostor, in iz lokalne, torej z občine. Vaše odgovornosti in ukrepi se lahko razlikujejo. Poskusite se otresti vsakršne odgovornosti, vendar morate pred nevladno organizacijo in širšo neromsko populacijo ohraniti dober videz. Nočete negativne javne podobe, vendar se hočete znebiti problema. Rome vidite kot problem, ne kot del rešitve.

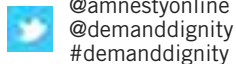
Za sestanek morate pripraviti izjavo glede izselitve. Morate braniti ukrepanje oziroma neukrepanje oblasti. Problem, s katerim se sooča romska skupnost, podcenjujete in domnevate, da ste jim ponudili ustrezno alternativo. Vladne pristojnosti in možnosti ukrepanja poskušate čim bolj zmanjšati, tako da se izražate nejasno, zavračate odgovornost in se sklicujete na pomanjkanje denarja. Več se pogovarjate s predstavniki nevladne organizacije in širšo neromsko populacijo kot pa z romsko skupnostjo.

Pripadniki širše neromske populacije

Podpirate stališča vlade. Imate predsodke proti Romom. Nočete, da jih preselijo v vašo sosesko. Bolje je, da so tam, kjer so, ne glede na razmere, v katerih živijo. Konec koncev Romi radi živijo v takih razmerah. Verjamete, da je romska skupnost nevarna, saj so vsi tatovi in berači. Nekateri izmed vas med sestankom spremenite mnenje, odvisno od predstavljenih informacij in argumentov. Vendar na splošno ne verjamete, da ima romska skupnost enake pravice kot vi.

Drugi korak: ukrepanje (30 minut)

- Raziščite kampanje in akcije proti prisilnim izselitvam, ki jih izvajajo Amnesty International ali druge organizacije. Je med njimi akcija, ki bi zanimala mlade?
- Udeležence prosite, naj predlagajo, kako bi med učenci in dijaki, splošno javnostjo, nevladnimi organizacijami in oblastmi povečali ozaveščenost o nujnosti USTAVITVE prisilnih izselitev.
- Svoje aktivnosti delite z nami! Svoje ideje delite z mladimi po vsem svetu na www.respectmyrights.org ali s pomočjo strani projekta Zahtevamo dostojanstvo na facebooku in twitterju.

Februarja 2012 so se gimnazijci iz kraja Lipie na Poljskem v okviru projekta Izobraževanje za človekovo dostojanstvo pridružili globalni solidarnostni akciji proti prisilnim izselitvam prebivalcev naselja Port Harcourt v Nigeriji.

Tretji korak: evalvacija (15 minut)

Če čas dopušča, naredite kratko evalvacijo po vsaki aktivnosti, ali pa naredite daljšo evalvacijo, ko zaključite vse korake.

- Osredotočite se na to, kaj je bilo udeležencem všeč in kaj ne, ali pa razmislite o posameznih aktivnostih in kako so bile izvedene. Katere aktivnosti so jim bile najbolj všeč in zakaj?
- Udeležence vprašajte, česa so se naučili, ali se je njihov odnos spremenil in kako bodo v prihodnosti morda ukrepali in prispevali k večji ozaveščenosti o ljudeh, ki živijo v neustreznih bivanjskih razmerah.
- Več informacij o tehnikah evalviranja najdete v *Priročniku za izvajalce aktivnosti*.

© Amnesty International Burkina Faso

Aktivisti in prostovoljci Amnesty International med Maratonom pisanja apelov. Burkina Faso, december 2011.

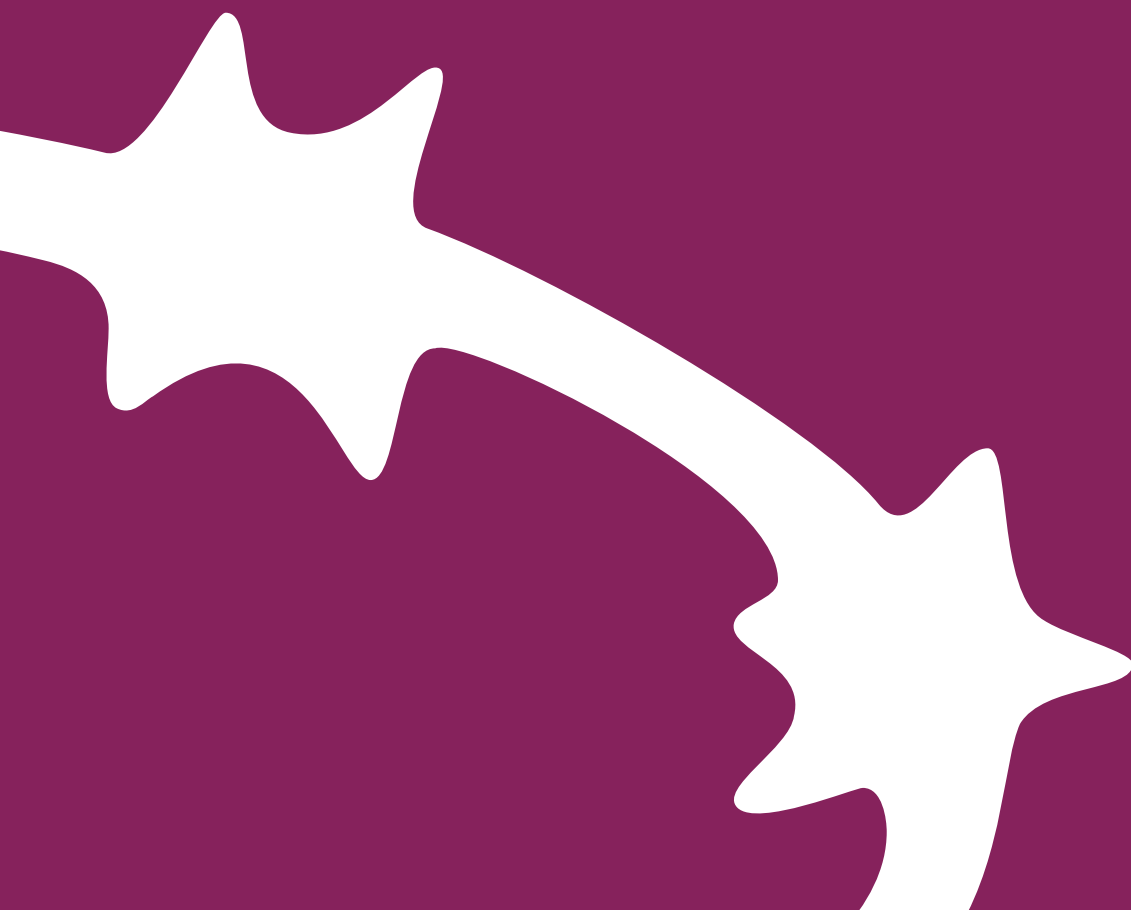
Krey Lang is our forest!

3. POGLAVJE

NAJ PRAVICA DO

USTREZNEGA BIVALIŠČA

POSTANE RESNIČNOST

KAJ MORAJO STORITI DRŽAVE?

"Na koncu, naj zmagam ali izgubim, bom še vedno vesela, da sem se z ostalimi uprla. Borila se bom za življenje v mojem starem gnezdu, borila do konca."

Tep Vanny, Kambodža

Vir: *Eviction and resistance in Cambodia: Five women tell their stories.*

Države so prostovoljno podpisale mednarodne sporazume, s katerimi so se strinjale, da bodo ljudem zagotovile pravico do ustreznega bivališča. Vendar pravnih obvez pogosto ne uresničijo, zato morajo ljudje zahtevati svoje pravice in odgovornost oblasti. Poznavanje pravic in obvez ljudem pomaga ugotoviti, kako lahko ukrepajo, da pravica do ustreznega bivališča postane resničnost.

Da bi izpolnile svojo obvezo, da bodo spoštovale, ščitile in izpolnjevale pravico do ustreznega bivališča, morajo države nemudoma sprejeti številne ukrepe in (v skladu z razpoložljivimi sredstvi) sčasoma izboljšati stanovanjske in življenjske razmere.

Tep Vanny med intervjujem. Phnom Penh, Kambodža, marec 2011.

© Amnesty International

Oblasti morajo nemudoma ukrepati in:

- ✓ Prepoznati in zaščititi pravico do ustreznega bivališča kot pravno zagotovljeno pravico in jo uveljavljati na sodiščih.
- ✓ Zagotoviti, da ima vsakdo vsaj minimalno pravno varnost uživanja bivališča in zaščito pred prisilnimi izselitvami.
- ✓ Sprejeti in implementirati zakon, ki prepoveduje prisilne izselitve, z jamstvi, ki morajo biti upoštevana pred vsako izselitvijo.
- ✓ Zaščititi ljudi pred dejanji podjetij in drugih nedržavnih udeležencev, ki kršijo pravico do ustreznega bivališča.
- ✓ Prepovedati in nasloviti diskriminacijo pri zagotavljanju bivališč, vključno z rasnim ločevanjem.
- ✓ Pregledati in spremeniti pravila in ureditve o gradnji, načrtovanju in umeščanju bivališč v prostor, tako da bodo spodbujala bivališča za vse, in ljudem, ki živijo v revščini, olajšala gradnjo ali vzdrževanje domov.
- ✓ Zagotoviti, da je osnovni gradbeni material cenovno dostopen, še posebej za najbolj revne.
- ✓ Uvesti ukrepe, ki bodo zagotavljali cenovno dostopnost bivališč, na primer nadzor nad višino najemnin in drugih stroškov, povezanih z bivališči, in zagotoviti, da višanje najemnin, hipotek in drugih oblik stanovanjskega financiranja ne bo ogrozilo zagotavljanja drugih potreb.
- ✓ Sprejeti stanovanjsko politiko, ki prioritizira osnovno raven bivališč za vse in določa časovno zavezujoče cilje za postopno izboljšanje stanovanjskih razmer ter zagotavlja participacijo pri oblikovanju strategije, še posebej zapostavljenih skupin.
- ✓ Zagotoviti, da imajo pri vseh sredstvih iz programa, namenjenega stanovanjskim ureditvam, prednost najslabše situirani.
- ✓ Uvesti standarde za zagotavljanje »ustreznih« stanovanjskih razmer, ki bi v skladu z mednarodnimi standardi določili pogoje za to, kdaj so storitve, objekti in infrastruktura primerni za bivanje, obstojni, na ustreznem območju in dostopni.
- ✓ Uvesti učinkovite mehanizme za nadzor vseh oblasti, na državni in lokalni ravni, s čimer bi zagotovile, da te dosledno delujejo v skladu s temi pravnimi določili.
- ✓ Uvesti mehanizme, s katerimi bi učinkovito spremljali stanovanjske razmere v državi in identificirali ljudi, ki ne uživajo minimalne pravne varnosti uživanja bivališča; ki so brezdomni; ki živijo v neustreznih bivališčih, in skupine, ki se pri uresničevanju svoje pravice do ustreznega bivališča soočajo z največjimi ovirami.
- ✓ Zagotoviti, da so ljudje dobro obveščeni o svoji pravici do ustreznega bivališča.
- ✓ Zagotoviti, da imajo ljudje možnost sodelovati pri odločitvah, ki bodo vplivale na njihova življenja, in da se z njimi posvetujejo.
- ✓ Zagotoviti učinkovita pravna sredstva in odškodnine za vse, ki jim je kršena pravica do ustreznega bivališča, če je potrebno, tudi preko sodišč.

Pravica do učinkovitega pravnega sredstva

Ko države kršijo pravico do ustreznega bivališča, imajo vse žrtve pravico do učinkovitega pravnega sredstva – kot posamezniki, skupine ali cele skupnosti. Vključevati mora ukrepe, potrebne za odpravo specifične škode, ki so jo utrpeli žrtve. To lahko pomeni tudi vrnitev v dom, iz katerega so bili prisilno izseljeni, in pravno jamstvo, da se kršitev ne bo ponovila. Pravna sredstva morajo biti na voljo na lokalni ali državni ravni, skozi sodne sisteme in druge mehanizme za ugotavljanje odgovornosti (na primer komisija za človekove pravice).

Oblasti morajo ljudem nuditi tudi podatke o že obstoječih pravnih sredstvih in o načinih, kako jih zahtevati; na primer ljudem, ki si ne morejo privoščiti odvetnika, nuditi pravno pomoč.

KAJ LAHKO STORIJO OSTALI?

Države imajo obveze glede pravice do ustreznega bivališča, vendar jim pri uresničevanju te pravice lahko pomagajo organizacije, posamezniki, skupine in skupnosti. Tudi posamezniki, skupine in skupnosti, ki so jim kršene pravice, lahko ukrepajo za izboljšanje lastnih stanovanjskih razmer.

Obstaja veliko načinov, kako lahko organizacije, posamezniki, skupine in skupnosti pomagajo pri zagotavljanju pravice do ustreznega bivališča za vse, tudi za ogrožene skupine. V nadaljevanju navajamo nekaj primerov.

■ Ozaveščanje o pravici do ustreznega bivališča.

Številni ljudje, še posebej tisti, ki živijo v neustreznih bivališčih, ne uveljavljajo svojih pravic. Manjkajo jim informacije o človekovih pravicah in možnostih, kako jih uveljaviti. Če poskušajo zahtevati svoje pravice, jim manjkata pravna in druga podpora. Včasih jih oblasti nadlegujejo in z njimi slabo ravnavajo, če se poskušajo mobilizirati. Prvi pomembni korak k razumevanju človekovih pravic in opolnomočenju je učenje človekovih pravic.

Aktivnosti, s katerimi lahko povečamo ozaveščenost, so med drugim predstavitve in sestanki v lokalni skupnosti, šolske igre, praznovanje dni, povezanih z bivališči, umetniška ali fotografska razstava, uporaba multimedije, npr. bloga, in radia.

Tol Srey Pov je ena od 13 aktivistk, ki so jih po nepravilnem sojenju zaradi mirnih protestov proti uničenju njihove zemlje ob jezeru Boeung Kak obsodili na zaporne kazni. Kambodža, maj 2012.

■ Podpiranje ljudi, ki zahtevajo svoje pravice.

Organizacije in posamezniki lahko podpirajo ljudi pri njihovih prizadevanjih za uveljavljanje svojih pravic, tako da jim omogočijo dostop do že obstoječih pravnih sredstev (na primer z deljenjem informacij ali organizacijo usposabljanj o mehanizmih nadzora in pravnih sredstvih). Obstajajo pravne možnosti, s katerimi lahko posamezniki in skupine zahtevajo svojo pravico do ustreznega bivališča. Na primer: žrtve prisilne izselitve imajo lahko možnost, da zahtevajo nadomestilo za izgubo lastnine ali za druge kršitve, do katerih je prišlo zaradi prisilne izselitve.

Pravna sredstva obstajajo na različnih ravneh:

- administrativna: če na primer predstavnik ministrstva za okolje in prostor ukaže, da je treba hišo, ki je bila uničena, ponovno zgraditi;
- sodna: rešitev določi sodišče;
- zakonska: če je denimo sprejet nov zakon, ki vključuje kazni za izvajanje prisilnih izselitev.

■ **(Prostovoljno) delo v (mednarodnih) nevladnih in drugih organizacijah.** Tako lahko podpirate prizadevanja posameznikov in organizacij za promocijo in uveljavljanje pravice do ustreznega bivališča.

■ **Zagovarjanje v imenu drugih** za izboljšanje stanovanjskih razmer, na primer z organizacijo peticije, naslovljene na ministra za okolje in prostor, s katero ga prosite, naj zagotovi spoštovanje obveze države glede človekovih pravic, povezanih s pravico do ustreznega bivališča.

Bernice Naah, aktivistka, med govorom v okviru Globalnega akcijskega tedna za ustave prisilnih izselitev v Afriki. Akra, Gana, marec 2012.

Izboljševanje barakarskih naselij

Sedaj se že priznava, da je bolje – tako za prizadete ljudi kot tudi za državno gospodarstvo – izboljšati neformalna ali podstandardna naselja, kot pa ljudi preseliti. Proces je znan kot **izboljševanje barakarskih naselij** in vključuje fizične, socialne, ekonomske, organizacijske in okoljske izboljšave obstoječih barakarskih in neformalnih naselij. Proces običajno izvedejo prebivalci sami, lokalne skupine, lokalne oblasti ali zunanji izvajalci v sodelovanju z lokalnim prebivalstvom.

Izboljševanje barakarskega naselja ne pomeni le posodabljanja hiš, ampak tudi izboljšanje infrastrukture. S tem se barakarsko naselje spremeni v naselje z ustreznimi nizkocenovnimi bivališči, kjer so na voljo voda, sanitarije, električna, cesta in druge storitve; zagotovljen je dostop do zdravstvene oskrbe, šol in služb; spoprimejo pa se tudi s kriminalom in korupcijo.

Projekti izboljševanja barakarskih naselij morajo od samega začetka odkrito vključiti skupnost. Vsi pripadniki skupnosti, vključno z zapostavljenimi ali marginaliziranimi skupinami, ostarelimi, invalidi, ženskami in otroki, morajo biti vključeni v proces, njihova participacija pa cenjena. Projekti izboljševanja barakarskih naselij morajo biti tudi ustrezno financirani. Postopek lahko nadzorujejo neodvisne skupine ali nevladne organizacije za človekove pravice.

Pri izboljševanju barakarskih naselij sta dva ključna koraka:

- dobro premišljen **načrt**, ki vsebuje participacijo vseh vpletenih, vključno s skupnostjo, in
- jasen **postopek** izboljšave naselja.

Za izboljšanje razmer in zmanjšanje prenaseljenosti je v postopku izboljšanja barakarskih naselij neizogibno dejstvo, da se morajo nekateri ljudje začasno ali za stalno preseliti. Če je postopek dobro načrtovan, lahko preselitev minimalno zmoti življenje preseljenih ljudi.

Nekateri dodatni predlogi za izboljšanje barakarskih naselij:

- **odstranitev groženj za zdravje**, na primer odlagališč odpadkov ali nepokrite kanalizacije,
- **promocija varnejših sosesk**, na primer z ustanovitvijo odbora prebivalcev in policije, ki poiščejo rešitve za povečanje varnosti,
- **ustanovitev delovnih skupin** za promocijo boljšega načrtovanja in višjih gradbenih standardov, na primer tako, da se ljudi, ki načrtujejo gradnjo hiše, opozori, naj se izogibajo nevarnim območjem in med hišami pustijo dovolj prostora za beg v primeru požara,
- **spremljanje enakih pravic žensk** pri dostopu do ustreznega bivališča in promocija enakopravnosti,
- **beležiti, kje prihaja do diskriminacije**, na primer etničnih manjšin,
- **obiski prebivalcev drugih barakarskih naselij** in deljenje idej za izboljšanje bivanjskih razmer in okolja,
- **spremljanje izselitev**, s čimer se zagotovi spoštovanje pravic izseljenih prebivalcev.

Margaret je prodajalka na tržnici v naselju Kabete NITD. Po besedah prebivalcev in prodajalcev so lokalne oblasti uničile njihove domove in vire zaslužka ter številne pahnile na rob preživetja. Nairobi, Kenija, julij 2010.

Viri

Amnesty International, *Human rights live here: Stop forced evictions in Africa*

(Indeks: AFR 01/002/2011)

<http://amnesty.org/en/library/info/AFR01/002/2011/en>

Zgodbe iz barakarskih naselij: Sežiganje odpadkov v Kiberi

<http://www.slumstories.org/episode/waste-incineration-kibera>

Zgodbe iz barakarskih naselij: Samoobramba žensk v Keniji

<http://www.slumstories.org/episode/kenya-%E2%80%93-self-defense>

Zgodbe iz barakarskih naselij: Repanje za boljšo prihodnost

<http://www.slumstories.org/episode/kenya-%E2%80%93-rapping-better-futures>

© Amnesty International

5. DELAVNICA

ZAGOVARJANJE PRAVICE DO USTREZNEGA BIVALIŠČA

CILJI

- Udeleženci razmislijo, kaj lahko prizadeti posamezniki in skupnosti storijo za uresničevanje svoje pravice do ustreznega bivališča.
- Udeleženci razmislijo, kaj lahko storijo oblasti, nevladne organizacije in drugi, da pripomorejo k uresničevanju pravice do ustreznega bivališča.
- Udeleženci ugotovijo, kako lahko postanejo zagovorniki svojih in pravic drugih.

ČAS

od 3 do 4 ure za vse korake

DELAVNICA IMA PET KORAKOV

Prvi korak: trije problemi, številne rešitve (30 minut)

Drugi korak: kdo sodeluje? (30 minut)

Tretji korak: ljudje prevzamejo nadzor: videozgodbe iz barakarskih naselij (45 minut)

Četrty korak: ukrepanje (od 1 do 2 uri)

Peti korak: evalvacija (15 minut)

✓ Delavnico lahko razdelite na dva ali več delov. Najbolje je, da prvi in drugi korak izvedete skupaj. Tretji in četrty korak lahko izvedete ločeno.

✓ Čas, potreben za izvedbo delavnice, se lahko zelo spreminja, odvisno od tega, kako bodo udeleženci ukrepali ob koncu delavnice.

✓ Pomembno je, da udeleženci ob koncu delavnice ukrepajo, saj se učni proces tako okrepi.

Prvi korak: trije problemi, številne rešitve (30 minut)

KAJ POTREBUJETE?

- Tablo ali stojalo s papirji,
- flomastre ali pisala za vsako skupino,
- papir za stojalo, vključno s tremi listi, na katerih je napisan po en izziv (na strani 84),
- samolepilni trak.

NASVETI ZA IZVEDBO

- ✓ Izzivi niso mišljeni kot zelo specifični. Namenjeni so spodbujanju razprave, komu so bile kršene pravice in kdo je dolžan ukrepati.
- ✓ Udeležencem razložite, da je del procesa, da med razpravo izražajo svoje domneve. Lahko jim priskrbite dodatne informacije, na primer razložite naravo obveznosti države glede podjetij (v povezavi s tretjim izzivom).
- ✓ Ta delavnica bo udeležencem pomagala, da bodo okvirno razumeli, kaj so pravice in kaj dolžnosti. Udeleženci naj zato raziščejo, kakšno vlogo lahko imajo pri zagotavljanju tega, da »imetniki pravic« (npr. ljudje, ki so jim bile kršene pravice) zahtevajo svoje pravice in da »nosilci dolžnosti« (primarno država, ki ima dolžnost spoštovati, ščititi in uresničevati človekove pravice) izpolnjujejo svoje dolžnosti glede človekovih pravic.
- ✓ Lahko uporabite izzive, predstavljene v delavnici, ali pa pripravite svoje izzive, ki so v vašem kontekstu morda bolj relevantni.
- ✓ Udeležencem lahko po delavnici izročite kopije odstavkov »Kaj morajo storiti države?« in »Kaj lahko storijo ostali?« na straneh 76–79.

Skupinsko delo in aktivnost »vrtiljak«

- Udeležence razdelite v tri skupine.
- Tri liste papirja, na katerih so napisani posamezni izzivi, prilepite na tri različne konce sobe, vsaka skupina naj se postavi k enemu izzivu. Vsak scenarij predstavlja izziv, povezan z barakarskimi naselji / prisilnimi izselitvami / neustreznimi bivališči ali z eno od teh stvari.
- Vsaka skupina naj uporabi flomaster ali pisalo drugačne barve.
- Vsaka skupina naj v petih minutah napiše čim več predlogov, kako rešiti določen izziv, tako da odgovori na sledeči vprašanji:
 1. Kaj se lahko stori?
 2. Kdo je odgovoren za ukrepanje?
 3. Ali se lahko domislite načinov, kako bi lahko ukrepali mladi?

- Po petih minutah recite »Menjava!«, skupine se nato zamenjajo in na list z izzivi k predlogom prve skupine dopišejo svoje. Po petih minutah ponovite postopek, tako da imajo vse tri skupine možnost razpravljati o vseh treh izzivih.
- Ob koncu aktivnosti boste imeli na listih napisane različne rešitve in predloge, kdo je odgovoren za ukrepanje glede vsakega izziva.
- Vodite skupinsko razpravo o najbolj uspešnih rešitvah po mnenju udeležencev.

Delegati iz neformalnih naselij med razpravo v okviru Globalnega akcijskega tedna za ustavitev prisilnih izselitev v Afriki. Nairobi, Kenija, marec 2012.

IZZIVI ZA PRVI KORAK PETE DELAVNICE

1. izziv:

Multinacionalno podjetje hoče na že poseljenem območju zgraditi novo tovarno. Podjetje namerava prisilno izseliti tam živečo skupnost, s preselitvijo so se strinjale tudi oblasti. Vendar prebivalci niso dobili nobenega obvestila niti niso imeli priložnosti za posvetovanje.

TAKOJ je treba ukrepati in preprečiti njihovo izselitev!

Kaj se lahko stori?

2. izziv:

Ljudje, ki v naši skupnosti živijo v barakarskih naseljih ali drugih oblikah neustreznih bivališč, nimajo dostopa do čiste vode, kanalizacija je slaba, ne odvažajo jim smeti. Naši otroci so zato zelo bolni, včasih tudi umrejo.

TAKOJ je treba izboljšati razmere v barakarskih naseljih!

Kaj se lahko stori?

3. izziv

Število brezdomnih otrok na cestah naše skupnosti vsak dan narašča.

TAKOJ je treba ukrepati!

Kaj se lahko stori?

Drugi korak: kdo sodeluje? (30 minut)**KAJ POTREBUJETE?**

- Tablo ali stojalo z listi,
 - flomastre ali pisala za vsako skupino,
 - samolepilni trak,
 - liste s spodnjimi definicijami.
- “Imetniki pravic” morajo imeti možnost uživanja svojih človekovih pravic. Človekove pravice so neločljivo povezane s posameznikom, zato je vsakdo imetnik pravic, tudi prebivalci barakarskih naselij, prisilno izseljeni in brezdomci.
 - “Nosilci dolžnosti” morajo zagotoviti, da so pravice imetnikov pravic spoštovane, ščitene in izpolnjene. Glavni nosilec dolžnosti je država. Dolžnosti teh nosilcev, povezane s človekovimi pravicami, so določene v mednarodnem pravu človekovih pravic, pa tudi v regionalnih in nacionalnih pravnih instrumentih.
 - Aktivna participacija je postopek opolnomočenja, v katerem sodelujejo imetniki pravic in vplivajo na odločitve, ki učinkujejo na njihova življenja, z namenom priznanja in uresničevanja njihovih človekovih pravic.

NASVETI ZA IZVEDBO

- ✓ Mladim lahko pomagata bolj razumeti besedno zvezo aktivna participacija, tako da jih prosite, naj naštejejo, kaj potrebujejo za učinkovito participacijo (na primer motivacijo, informacije, orodja, podporo, vire itd.).

Nevihta možganov

- Udeležence vprašajte, na kaj pomislijo, ko slišijo spodnje besede. Njihove odgovore napišite na tablo oz. papir.
 - Imetniki pravic
 - Nosilci dolžnosti
 - Aktivna participacija
- Potem ko udeleženci povejo svoje predloge, vodite kratko razpravo. Na tablo ali list napišite definicije teh treh pojmov in jih povežite s predlogi udeležencev, če je potrebno, jim pojme dodatno razložite.
- Razložite jim, da je za uspešne in trajne rešitve pomembno, da imajo ljudje, ki so prizadeti zaradi neustreznih bivališč, možnost resnične participacije pri sprejemanju odločitev, ki bodo nanje vplivale.
- Udeležencem zastavite naslednja vprašanja in odgovore zapišite na tablo oz. papir.
 1. Kaj morajo države oziroma vlade storiti, da postane pravica do ustreznega bivališča resničnost?
 2. Kaj lahko storijo nevladne organizacije in ostali?
- Odgovore udeležencev dopolnite s koncepti, predstavljenimi v tretjem poglavju tega sklopa. Vprašajte jih, ali imajo kakšna vprašanja, in nanje odgovorite.
- Na koncu povzemite bistvene točke in tako zagotovite, da vsi udeleženci razumejo vlogo in odgovornosti države in drugih akterjev.

Skupinsko delo

- Udeleženci naj se vrnejo v majhne skupine iz prvega koraka in k prvemu izzivu, na katerega so odgovarjali.
- Skupine prosite, naj ponovno pregledajo rešitve iz prvega koraka (vsaka skupina svoj izziv).
 1. Vprašajte jih, ali predlagane rešitve predvidevajo participacijo prizadetih ljudi.
 2. Če ne, kaj se lahko stori, da se zagotovi njihova aktivna participacija.
- Vsako skupino prosite, naj na list napiše dodatne misli in predloge.

- Vsako skupino prosite, naj svoje ideje deli tako, da jih nalepi na steno ali na tla, tako da se vsakdo lahko sprehodi od lista do lista in prebere rešitve drugih skupin.

Prebivalci med razpravo v fokusni skupini v skupnosti Bundu izmenjujejo mnenja o kampanji proti prisilnim izselitvam in pravici do ustreznega bivališča. Port Harcourt, Nigerija, december 2011.

© Amnesty International

**Tretji korak: ljudje prevzamejo nadzor:
videozgodbe iz barakarskih naselij (45 minut)****KAJ POTREBUJETE?**

- **Računalnik in povezavo z internetom, če boste uporabili videoposnetke, ALI kopije zapisanih opisov primerov,**
- **spletne naslove zgodb:**
 - **Sežiganje odpadkov v Kiberi (5 minut)**
<http://www.slumstories.org/episode/waste-incineration-kibera>
 - **Samoobramba žensk v Keniji (5 minut)**
<http://www.slumstories.org/episode/kenya-%E2%80%93-self-defense>
 - **Repanje za boljšo prihodnost (6 minut)**
<http://www.slumstories.org/episode/kenya-%E2%80%93-rapping-better-future>

NASVETI ZA IZVEDBO

- ✓ **Videozgodbe iz barakarskih naselij so na voljo v angleščini, arabščini, francoščini, nemščini, nizozemščini in španščini.**
- ✓ **Če nimate dostopa do interneta, lahko uporabite zapisane verzije zgodb.**
- ✓ **Če nimate dovolj časa, lahko izberete eno zgodbo za vse ali pa udeležence razdelite v skupine in vsaki skupini dodelite eno zgodbo. Če imate dovolj časa, lahko uporabite vse tri videoposnetke oz. opise primerov ter primerjate in iščete razlike med njimi za bolj obsežno ali poglobljeno razpravo.**
- ✓ **Pred razpravo lahko udeležence razdelite v manjše skupine, kjer najprej izmenjajo svoja mnenja.**

**Ogled videozgodb iz barakarskih naselij
(ali branje zapisane verzije)**

- Udeležencem predstavite zgodbe iz barakarskih naselij. Povejte jim, da je Kibera največje barakarsko naselje v Nairobiju, glavnem mestu Kenije, in drugo največje urbano barakarsko naselje v Afriki. V Kiberi živi približno milijon ljudi, večina od njih nima dostopa do osnovnih storitev, kot sta elektrika in tekoča voda.
- Udeležence prosite, naj med gledanjem posnetka oz. po branju zgodbe odgovorijo na spodnja vprašanja.
 1. Kako se lokalna skupnost spopada s težavami, ki jih povzročajo neustrezna bivališča in razmere v barakarskem naselju?
 2. Kako prizadevanja posameznika ali maloštevilnih posameznikov prispevajo k dejanskim spremembam?
 3. Kako bi lahko ta prizadevanja izboljšala vsakdan prebivalcev te skupnosti? Bi vse skupine imele enake koristi ali bi bile za ogrožene skupine potrebne dodatne strategije?
 4. Bi lahko ta prizadevanja uporabili tudi za pomoč ljudem v podobnih situacijah drugje po svetu?
 5. Kako bi lahko ostali podprli prizadevanja lokalnih skupnosti?

Vsi skupaj

- V skupini razpravljajte o odgovorih na vprašanja in o tem, kako pomemben vpliv ima na vsakdan ljudi, ki živijo v neustreznih bivališčih in barakarskih naseljih, aktivna participacija njihove skupnosti.

OPIS PRIMEROV ZA TRETJI KORAK PETE DELAVNICE

Sežiganje odpadkov v Kiberi

V Kiberi si pri izboljšanju življenjskih pogojev pomagajo s skupnim štedilnikom, ki za gorivo uporablja odpadke – istih ljudi, ki jim pomaga. S takšno obdelavo smeti štedilnik pomaga ustvarjati službe, čistiti okolje in, posledično, preprečiti bolezni, zlasti med otroki.

Skupni štedilnik deluje kot preprosta, lokalna sežigalnica. Sežge suhe trde odpadke, zato so prebivalci ugotovili, da je lahko uporabna rešitev za nepotrebno odlaganje smeti v Laini Sabi. Prebivalci svoje smeti prinesejo do štedilnika, kjer jih razporedijo in posušijo. Ko so odpadki suhi, jih potisnejo v dimnik in kurišče, ki v 10 minutah proizvede dovolj toplote za kuhanje.

Ena od žensk razloži, da pride vsako jutro med 6.00 in 6.30, medtem ko čaka, da se štedilnik segreje, pripravi sestavine za kuho. »*Ko prinesem svojo vrečo smeti,*« razlaga, »*lahko brezplačno kuham.*« Ženske pa niso edine, ki imajo koristi od štedilnika. Lokalne skupine mladih so se angažirale za pomoč pri zbiranju odpadkov. Za svoje delo prejmejo žetone, prav tako lahko brezplačno uporabljajo štedilnik, če zagotovijo kurivo.

Odkar so v skupnosti usposobili štedilnik, je okolje bolj čisto, bolezni (še posebej med otroki) pa so bolj redke. »*Otroci so včasih nerazložljivo zatekli po celem telesu ali pa so stalno obolevali za malarijo ali mrzlico,*« razloži ena od žensk. »*Dolgo časa je bilo to običajno, potem pa smo dobili štedilnik. Zdaj je bolje in okolje je za vse boljše.*« Druga ženska se strinja, po njenih opažanjih je po naselju raztresenih manj smeti. »*Štedilnik ima pozitiven vpliv na okolje,*« razloži. »*Danes starih raztrganih oblačil ne mečemo več ven, v jarke. Zložimo jih v vreče in jih prinesemo sem, da lahko uporabimo štedilnik.*«

Čeprav je štedilnik šele v preizkusni fazi, se člani skupnosti ponosno strinjajo, da ima pozitiven vpliv na njihov vsakdan. Svoje pozitivne izkušnje bodo delili z ostalimi predeli Kibere in jim predlagali, naj si zagotovijo svoje skupne štedilnike.

Prirejeno po: <http://www.slumstories.org/episode/waste-incineration-kibera>

Samoobramba žensk v Keniji

Korogochu je neformalno naselje v središču Nairobija. Je četrto neformalno naselje po številu prebivalcev za Kibero, Matharejem in Mukuru Kwa Njengo. Ženske se v teh neformalnih naseljih spopadajo s številnimi težavami – nekatere lahko premagajo, drugih ne. Leta 2007 je nasilje v Korogochu doseglo vrhunec – posiljeno je bilo veliko ostarelih žensk, deklet in otrok. Skupina lokalnih žensk je bila prepričana, da se lahko same borijo proti nasilju, zato so organizirale tečaj za samoobrambo, poimenovan »Vredna sem zaščite«, kjer se dekleta in ženske učijo preprostih osnovnih tehnik samoobrambe.

Margaret je mlada ženska iz Korogocha, ki se je udeležila tečaja. Pred nekaj meseci je njo in njene prijateljice na cesti Jogoo Road napadla skupina mlajših moških. Oropali so jih, nato pa so jih odpeljali na samotni kraj, kjer so jih poskušali posiliti. »Že prej sem bila posiljena,« se spominja Margaret, »stara sem bila okrog 13 let. Nisem se mogla braniti. Ničesar nisem mogla storiti.« Moški, ki je Margaret posilil pri tako nizki starosti, je bil njen stric. Ko je materi povedala, kaj se je zgodilo, ji je odgovorila, da je to družinska stvar in naj ostane skrivnost. »Počutila sem se, da so me pustili na cedilu,« doda Margaret. »Vse sem sovražila. Posilil me je in nihče ni ukrepal.«

Margaret ni več hotela biti nemočna in jezna, zato se je odločila, da bo stvari vzela v svoje roke in se pridružila tečaju samoobrambe »Vredna sem zaščite«.

Ko je skupina moških poskušala posiliti njo in njene prijateljice, »sem se odločila, da ne bom dovolila, da se kaj takega ponovi,« pravi Margaret. »Odločila sem se – življenje ali smrt.« Čeprav so jo udarili s pištolo in je začela krvaveti, se je Margaret borila, pri čemer je uporabila tehnike samoobrambe, ki se jih je naučila kot obrambo pred napadalci. Enega moškega je sunila v oči, medtem ko je bil brez orientacije, se je zakadila v drugega. Moški so ugotovili, da Margaret ne bo obupala ali se predala. »Vzeli so moj telefon, ne pa mojega dostojanstva.« Oblečeni v majice z napisom »Moja varnost je moja odgovornost« na hrbtih, vodje in udeleženci delavnice »Vredna sem zaščite« kričijo: »Vredna sem zaščite! Ne posilstvu! Ne nasilju! Jaz pravim ne!«

Prirejeno po: <http://www.slumstories.org/episode/kenya-%E2%80%93-self-defense>

Repanje za boljšo prihodnost

Če si mlad in živiš v barakarskem naselju, se prihodnost pogosto zdi brezupna, zato se moraš zanašati na lastno ustvarjalnost, da si ustvariš boljšo prihodnost. Mladi reper Octopizzo, ki je odraščal v Kiberi v kenijski prestolnici Nairobi, je našel način, kako za to uporabiti glasbo in hkrati spodbuditi ostale mlade, naj si ustvarijo boljšo prihodnost.

Octopizzo je prepričan, da je največji problem Kibere revščina. »Revščina je vzrok za vse,« razlaga. »V revščini je politikanstvo, v revščini so droge, v revščini je HIV. Oblasti zame še nikoli niso ničesar storile. Nikoli.« Tako kot v številnih barakarskih in neformalnih naseljih, tudi v Kiberi ni osnovnih storitev, kot so ustrezne sanitarije in ordinacije, ženske pogosto umrejo med porodom. Zaradi takšne revščine, trdi Octopizzo, mladi začnejo krasti ali uživati droge. Vendar »tu ni sreče ... le garaško delo,« razlaga. »Tu nikoli ne bo sreče in ni bližnjic do uspeha.«

Octopizzo se je odločil, da bo poskusil uspeti z repanjem; posnel je že tri kasete, zdaj pa dela na svojem prvem dolgometražnem albumu. Njegove pesmi govorijo o resničnosti in težavah, s katerimi se soočajo prebivalci Kibere, k sodelovanju pa je povabil tudi druge mlade umetnike iz svoje skupnosti.

Ko je postal znan, je Octopizzo ustanovil rep zasedbo, imenovano YGB oziroma »Young Gifted and Black« (ang. Mladi, nadarjeni in črni), v kateri bi lahko drugi mladi reperji iz Kibere lahko predstavili svoj talent in opozorili na življenjske razmere v barakarskem naselju.

Iz skupine s štirimi člani leta 2009 je nastalo veliko umetniško podjetje, ki združuje 50 članov, večinoma najstnikov. »Če izdelujete nakit, rišete grafite ali plešete – mi vas takoj vzamemo,« razlaga. »Umetnost uporabimo za organizacijo koncertov za ozaveščanje in za spreminjanje ostalih mladih v barakarskem naselju.«

Octopizzo ostaja odločen, da bo svojo skupnost spreminjal na bolje, četudi naenkrat navdihne le enega mladega ali dva. Namesto da bi življenje v barakarskem naselju videl kot prekletstvo, ga vidi kot izziv, nenehno razmišlja, kako lahko aktivno rešuje težave. »Kajti zadnja stvar, ki jo lahko storiš,« pravi, »je, da obupaš.«

Prirejeno po <http://www.slumstories.org/episode/kenya-%E2%80%93-rapping-better-future>

Četrty korak: ukrepanje (od 1 do 2 uri)

■ Praznujte dan, povezan s pravico do ustreznega bivališča. Aktivnosti lahko povežete s svetovno priznanimi dnevi, kot so Svetovni dan voda (22. marec), Svetovni dan habitata (prvi ponedeljek v oktobru), Svetovni dan stranišč (22. november) ali Mednarodni dan človekovih pravic (10. december). Aktivnosti lahko izvedete pred in / ali na dejanski dan.

■ Cilj aktivnosti je razširiti informacije o bivališčih, ostale poučiti o pravici do ustreznega bivališča, povezanih problemih, kot so brezdomnost, dostopna bivališča, voda in sanitarije, ter zagovarjati implementacijo pravice do ustreznega bivališča po vsem svetu.

■ Primeri aktivnosti:

☑ **Organizirajte in vodite seminar o pravici do ustreznega bivališča.** Lokalno prebivalstvo, podjetja in lokalne organizacije povabite, naj se udeležijo neformalnega seminarja o pravici do ustreznega bivališča, prisilnih izselitvah in s tem povezano lokalno problematiko v vaši skupnosti.

☑ **Ustvarite človeško verigo.** To je oblika demonstracije, s katero lahko prenesemo sporočila, kot so »Ne izselitvam«, »Bivališča za urbane revne brezdomce« in »Ustrezno bivališče je moja pravica«. Demonstracija je lahko lokalna, verigo pa ustvarite v bližini političnih pisarn, s čimer izrazite svojo podporo.

☑ **Organizirajte konferenco,** ki jo vodijo mladi. Na konferenco, ki se osredotoča na pravico do ustreznega bivališča in njene implementacije v vaši skupnosti, povabite lokalne šole in javnost.

☑ **Razpišite in koordinirajte ustvarjalni natečaj, kjer izberete najboljši esej, fotografijo ali drug izdelek,** ki poudarja problematiko, povezano s pravico do ustreznih bivališč. Vključite šole in lokalne skupnosti, lahko pa tekmujete kar med sabo. Fotografije, zgodbe ali slike, ki predstavljajo lokalne razmere in se lahko uporabijo za izobraževanje o lokalnih potrebah in pravici do ustreznega bivališča, lahko ocenite ali pa predstavite na razstavi.

☑ **Tekmovanje v poeziji.** Napišite pesmi, povezane s pravico do ustreznega bivališča, prisilnimi izselitvami, brezdomstvom, zagovorništvo in skupnostjo, in jih predstavite občinstvu. Pesmi so lahko dolge ali kratke, prebrane ali odpete.

☑ **Raziščite možnosti za prostovoljstvo v vaši okolici:** preživite dan kot prostovoljec v organizaciji v vaši okolici, ki promovira pravico do ustreznega bivališča.

■ Vaš dogodek je lahko velik ali majhen, enkratno ali pa traja dlje časa. Razmislite, kako najbolje prenesti sporočilo o pomembnosti pravice do ustreznega bivališča vaši lokalni skupnosti in predstavnikom oblasti.

■ Svoje aktivnosti delite z nami! Svoje ideje delite z mladimi po vsem svetu na www.respectmyrights.org ali s pomočjo strani projekta Zahtevamo dostojanstvo na facebooku in twitterju.

 [amnestyglobal](https://www.facebook.com/amnestyglobal)
[demanddignityglobal](https://www.facebook.com/demanddignityglobal)

 [@amnestyonline](https://twitter.com/amnestyonline)
[@demanddignity](https://twitter.com/demanddignity)
[#demanddignity](https://twitter.com/demanddignity)

Peti korak: evalvacija (15 minut)

To je zadnja delavnica tega sklopa, zato je tudi odlična priložnost za poglobljeno evalvacijo.

- Raziščite, kaj je bilo udeležencem pri različnih aktivnostih v tem sklopu všeč in kaj ne.
- Vprašajte jih, katera aktivnost jim je bila najbolj všeč, katera najmanj in zakaj.
- Vprašajte jih, česa so se naučili iz vsebin v tem sklopu in česa iz izvedenih aktivnosti.

■ Vprašajte jih, ali se je njihov odnos spremenil ali ne in kako bodo v prihodnosti morda ukrepali in prispevali k večji ozaveščenosti o ljudeh, ki živijo v neustreznih bivanjskih razmerah.

■ Več informacij o tehnikah evalviranja najdete v **Priročniku za izvajalce aktivnosti**.

Prebivalci različnih krajev po vsej državi med Svetovnim akcijskim tednom za ustavitev prisilnih izselitev v Afriki skupaj demonstrirajo. Harare, Zimbabve, marec 2012.

VPRAŠALNIK

1. Kaj ste po poklicu oziroma v kakšni vlogi izvajate delavnice?

učitelj študent / mlada oseba aktivist prostovoljec drugo – prosimo, navedite

Ste moški ali ženska?

2. Kje ste izvedli delavnice?

mesto / vas država

3. Kateri sklop ste uporabili?

Priročnik za izvajalce aktivnosti

1. sklop: Revščina in človekove pravice

2. sklop: Pravica do ustreznega bivališča je človekova pravica

3. sklop: Pravica do zdravja

4. Kje ste izvedli delavnice?

šola

mladinska skupina, center ali društvo

drugo – prosimo, navedite

5. Koliko so bili stari udeleženci?

11-13 let

14-18 let

19-24 let

drugo – prosimo, navedite

6. Približno koliko udeležencev je sodelovalo na delavnicah?

7. Ali je bil sklop uporaben za vaše delo? (z »X« ali krožcem označite na črti)

1 – sploh ni bil uporaben

5 – zelo uporaben

1

2

3

4

5

8. Katere od naštetih besed najbolj opišejo vaše mnenje o uporabljenem sklopu? (Prosim, označite do tri besede.)

- relevanten razumljiv prijazen do uporabnika prilagodljiv inovativen
 nerelevanten dolgočasen zapleten neprilagodljiv staromodni

Druge besede:

9. a) Kaj vam je bilo pri tem sklopu najbolj všeč?

- vsebina (obravnavane teme)
 zasnova (bil je prijazen do uporabnika, razumljiv ...)
 metodologija (aktivnosti, metode, tehnike ...)
 drugo

b) Prosim, razložite, zakaj vam je bilo to najbolj všeč:

.....
.....

10. a) Prosim, označite, če ste med delavnico ali po njej opazili, da so udeleženci:

- pokazali povečano znanje o vsebini
 spremenili svoje obnašanje
 bili motivirani, da še kaj ukrenejo

b) Prosim, razložite svoj odgovor:

.....
.....

11. Bi ta sklop spet uporabili tudi z drugimi skupinami? da ne

12. Prosim, zapišite svoje predloge za izboljšanje tega sklopa:

.....
.....

13. Prosim, zapišite še svoje druge komentarje:

.....
.....

Prosim vas, da izpolnjen vprašalnik pošljete na Amnesty International Slovenije (Beethovnova 7, 1000 Ljubljana) ali nam pošljete skeniran vprašalnik na amnesty@amnesty.si (zadeva: Vprašalnik za UČP).

Hvala!

SPOŠTUJ MOJE PRAVICE, SPOŠTUJ MOJE DOSTOJANSTVO

SKLOP 2 – PRAVICA DO USTREZNEGA BIVALIŠČA JE ČLOVEKOVA PRAVICA

Ideja dostojanstva je v samem temelju tega, kaj pomeni biti človek. V Splošni deklaraciji človekovih pravic je zapisano: "Vsi ljudje se rodijo svobodni in imajo enako dostojanstvo in enake pravice." A ta ideal še ni postal globalna resničnost. Milijonom ljudi po vsem svetu, ki živijo v neustreznih bivališčih, je bilo dostojanstvo odvzeto.

Ta učni pripomoček želi mladim in tistim, ki z njimi delajo, omogočiti razumevanje pravice do ustreznega bivališča kot človekove pravice. Skozi številne aktivnosti jih vzpodbuja, da uporabijo svoj glas za zahtevanje svojih pravic in za ukrepanje v zadevah, ki so jim pomembne. Lahko služi za sodelovanje v kampanji Amnesty International *Zahtevamo dostojanstvo*, ki se osredotoča na ljudi, ki živijo v revščini, in jim pomaga, da zahtevajo in uveljavljajo svoje pravice. Lahko pa se ga uporabi tudi v okviru drugih izobraževalnih dejavnosti, ki naslavljajo pravico do ustreznega bivališča v okviru človekovih pravic.

To je drugi izobraževalni sklop iz zbirke Amnesty International *Izobraževanje za človekovo dostojanstvo*. Vsak sklop predstavlja druge teme, vezane na revščino in človekove pravice. Ta sklop se osredotoča na pravico do ustreznega bivališča.

amnesty.org
amnesty.si

Indeks: ACT 35/005/2012
avgust 2012

AMNESTY
INTERNATIONAL

